



T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

10-16 YAŞ GRUBU FUTBOLCULARIN SPORTMENLİK
DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

SİNEM ÇELİKKIRAN

DANIŞMAN

PROF. DR. SERDAR CEYHUN

BARTIN-2025



T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

**10-16 YAŞ GRUBU FUTBOLCULARIN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE
EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sinem ÇELİKKIRAN

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman :

Üye :

Üye :

BARTIN-2025

KABUL VE ONAY

Sinem ÇELİKKIRAN tarafından hazırlanan “10-16 YAŞ GRUBU FUTBOLCULARIN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” başlıklı bu çalışma, 27.08.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../2025 tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zafer CEYLAN
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Serdar CEYHUN danışmanlığında hazırlamış olduğum “10-16 YAŞ GRUBU FUTBOLCULARIN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

27.08.2025

Sinem ÇELİKKIRAN

ÖN SÖZ

Araştırmamı yaptığım bu süreçte akademik bilgisini ve tecrübelerini bana aktaran kıymetli rehberim Prof. Dr. Serdar CEYHUN'a, daima yanımda ve arkamda duran, mental olarak beni toparlayan canım arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Gamze DURMUŞ'a ve üzerimde emeği olan bütün hocalarıma, arkadaşlarıma ve en büyük şansım canım aileme bütün kalbimle teşekkür ederim.

Sinem ÇELİKKIRAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

10-16 YAŞ GRUBU FUTBOLCULARIN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sinem ÇELİKKIRAN

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Serdar CEYHUN

Bartın-2025, sayfa: 94

Bu araştırmanın amacı, 10–16 yaş grubunda amatör olarak futbol oynayan çocuk ve gençlerin çok boyutlu sportmenlik yönelimleri ile spor ortamındaki empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma ilişkiisel tarama modeliyle yürütülmüş ve veriler, Ankara Kartal Spor Kulübü'nde lisanslı olarak futbol oynayan 390 sporcudan toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği ile Spor Ortamında Empati Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testleri, korelasyon ve çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulguları, katılımcıların sportmenlik yönelimleri ve empati düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Devlet okulunda öğrenim gören sporcular, özel okul öğrencilerine kıyasla bazı sportmenlik boyutlarında daha yüksek puanlar almıştır. Anne ve baba spor geçmişi değişkenlerinin ise sportmenlik ve empati puanları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Yapılan korelasyon analizleri, sportmenlik yönelimi ile spor ortamındaki empati arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Regresyon analizi sonuçları ise sportmenlik alt boyutlarının, empati düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya koymuştur.

Bu sonuçlar, empati ile sportmenlik arasında güçlü bir ilişki olduğunu ve spor ortamında etik değerlerin geliştirilmesinde empatik eğilimlerin önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Araştırma bulguları doğrultusunda, spor ortamlarında etik değerlerin ve empatik davranışların geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur

Anahtar Kelimeler: Amatör futbol, Sportmenlik yönelimi, Empati, Çocuk sporcular, Spor psikolojisi, Etik değerler.



ABSTRACT

M.Sc. Thesis

THE RELATIONSHIP BETWEEN SPORTSMANSHIP BEHAVIORS AND EMPATHETIC TENDENCIES AMONG 10-16 YEAR OLD SOCCER PLAYERS

Sinem ÇELİKKIRAN

Bartın University

Graduate School

Department of Physical Education and Sports Teaching

Thesis Advisor: Prof. Dr. Serdar CEYHUN

Bartın-2025, pp: 94

The purpose of this study is to examine the relationship between the multidimensional sportsmanship orientations and empathy levels in the sports environment of children and adolescents aged 10–16 who play soccer as amateurs. The study was conducted using a correlational survey model, and data were collected from 390 licensed soccer players at the Ankara Kartal Sports Club. The Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale and the Empathy in Sports Environment Scale were used as data collection tools. Descriptive statistics, independent sample t-tests, correlation, and multiple regression analyses were performed based on the obtained data.

The research findings indicate that the participants' sportsmanship orientations and empathy levels are generally high. Athletes attending public schools scored higher on some sportsmanship dimensions compared to private school students. The variables of mother and father's sports background did not have a significant effect on sportsmanship and empathy scores. Correlation analyses revealed positive and significant relationships between sportsmanship orientation and empathy in the sports environment. Regression analysis results revealed that sportsmanship sub-dimensions significantly predicted empathy levels.

These results indicate that there is a strong relationship between empathy and sportsmanship

and that empathetic tendencies may play an important role in the development of ethical values in sports environments. Recommendations for the development of ethical values and empathetic behaviors in sports environments were presented based on the research findings.

Keywords: Amateur football, Sportsmanship orientation, empathy, Child athletes, Sports psychology, Ethical values



İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
EKLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problemin Tanımı.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Araştırmanın Varsayımları	4
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6 Tanımlar	6
2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1 Sportmenlik Kavramı.....	8
2.1.1 Sportmenlik Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	9
2.1.2 Sportmenlik Davranışlarının Özellikleri.....	10
2.1.3 Sportmenliğe Etki Eden Faktörler	11
2.1.4 Sporda Ahlak ve Etik Kavramlarıyla İlişkisi	13
2.1.5 Çocuk ve Gençlerde Sportmenlik Gelişimi	14
2.1.6 Sportmenlik Eğitiminin Önemi.....	15
2.2 Empati Kavramı	17
2.2.1 Empati Tanımı ve Kuramsal Yaklaşımlar	17
2.2.2 Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Arasındaki Fark.....	19
2.2.3 Empatinin Gelişimi.....	19
2.2.4 Çocuklarda ve Ergenlerde Empatik Gelişim	21
2.2.5 Sporda Empatinin Rolü	23

	<u>Sayfa</u>
2.3 Sportmenlik ve Empati Arasındaki İlişki.....	24
2.3.1 Empatik Eğilimin Sportmenlik Davranışları Üzerindeki Rolü	25
2.3.2 Takım Sporlarında Sosyal Davranışlar ve Empati	27
2.3.3 Literatürdeki İlişkili Araştırmalar	28
3. YÖNTEM	31
3.1 Araştırmanın Modeli	31
3.2 Evren ve Örneklem	31
3.3.1 Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği.....	33
3.3.2 Empatik Eğilim Ölçeği.....	33
3.3.3 Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları	34
3.4 Verilerin Toplanması.....	35
3.5 Verilerin Analizi.....	35
4. BULGULAR	36
4.1 Tanımlayıcı İstatistikler	36
4.2 Sportmenlik Davranış ve Empatik Eğilim Düzeyleri	37
4.3 Farklılıkların İncelenmesi.....	38
4.3.1 Sınıf Düzeyi Değişkeni.....	39
4.3.2 Spor Yapma Yılı Değişkeni	41
4.3.3 Futbol Oynama Yılı Değişkeni	43
4.3.4 Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni.....	44
4.3.5 Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni	46
4.3.6 Anne Spor Geçmişi Değişkeni	48
4.3.7 Baba Spor Geçmişi Değişkeni	49
4.4 Sportmenlik ile Empatik Eğilim Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi.....	50
4.5 Regresyon Analizi	51
5. TARTIŞMA.....	53
5.1 Sportmenlik Davranışları ve Empatik Eğilim Düzeyleri ile İlgili Bulguların Tartışılması.....	53
5.2 Sportmenlik Davranışları ve Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	54
5.3 Etki Analizi	55
5.4 Demografik Değişkenlerin Etkisi	56
5.4.1 Sınıf Düzeyi	57

	<u>Sayfa</u>
5.4.2 Spor Yapma Yılı	58
5.4.3 Futbol Oynama Yılı.....	60
5.4.4 Anne Eğitim Düzeyi.....	61
5.4.5 Baba Eğitim Düzeyi.....	62
5.4.6 Anne Spor Geçmişi.....	64
5.4.7 Baba Spor Geçmişi	65
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	67
KAYNAKLAR.....	69
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	94



TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
3.1. Ölçek ve alt boyutların güvenirlik analizleri.....	34
3.2. Ölçek ve alt boyutların normallik varsayımı	35
4.1. Demografik değişkenlere göre dağılım	36
4.2. Ölçek ve alt boyutların düzeylerinin incelenmesi	37
4.3. Ölçeklerin okuduğu okul değişkenine göre karşılaştırılması	38
4.4. Ölçeklerin sınıf düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması.....	39
4.5. Ölçeklerin spor yapma yılı değişkenine göre karşılaştırılması.....	41
4.6. Ölçeklerin futbol oynama yılı değişkenine göre karşılaştırılması	43
4.7. Ölçeklerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması	44
4.8. Ölçeklerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması	46
4.9. Ölçeklerin anne spor geçmişi değişkenine göre karşılaştırılması.....	48
4.10. Ölçeklerin baba spor geçmişi değişkenine göre karşılaştırılması.....	49
4.11. Ölçekler ve alt boyutlarla korelasyon tablosu	50
4.12. Öğrencilerin çok boyutlu sportmenlik yönelimi algıların spor ortamında empati üzerine etki analizi	51

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. Katılımcı Bilgilendirme Formu	90
EK 2. Anket Formları.....	91
EK 3. Etik Kurul Onayı.....	93



KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

KISALTMALAR

APA	: American Psychological Association
B	: Regresyon Katsayısı (Bağımlı Değişken Üzerindeki Etki)
Beta	: Standardize Edilmiş Regresyon Katsayısı
CB	: Çaba Beklentisi (Örnek Olarak UTAUT Modellerinde Kullanılırsa)
ÇBSYÖ	: Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği
Df	: Serbestlik Derecesi (Degrees of Freedom)
N	: Örneklem Büyüklüğü (Sample Size)
N	: Alt Örneklem Büyüklüğü
P	: Anlamlılık Düzeyi
R	: Korelasyon Katsayısı
R ²	: Belirleme Katsayısı (Açıklanan Varyans Oranı)
SOEÖ	: Spor Ortamında Empati Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
SS	: Standart Sapma (Standard Deviation)
T	: t-Testi İstatistik Değeri
VIF	: Varyans Enflasyon Faktörü (Çoklu Doğrusal Bağlantı Göstergesi)

1. GİRİŞ

Giriş bölümümüz 6 kısımdan oluşmaktadır. Problem tanımı, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları, tanımlar, İnsanlık tarihi boyunca bireyler, çeşitli amaçlara ulaşmak adına mücadele etmiş ve zaman zaman bu uğurda toplumsal normları ihlal etme eğiliminde bulunmuştur (Çavdar, 2009, s.100-115). Günümüz uygar toplumlarında sporun toplumsal yaşamdaki rolü inkâr edilemeyecek kadar belirgindir. Spor faaliyetleri, bireyin hem bedensel hem de ruhsal sağlığını desteklemesinin yanı sıra; karakter sağlamlığı, saygı, etik değerler ve ahlaki erdemler gibi olumlu tutum ve davranışların gelişimini de desteklemektedir.

1.1 Problemin Tanımı

İnsanlık tarihi boyunca bireyler, çeşitli amaçlara ulaşmak adına mücadele etmiş ve zaman zaman bu uğurda toplumsal normları ihlal etme eğiliminde bulunmuştur (Çavdar, 2009, s.100-115). Günümüz uygar toplumlarında sporun toplumsal yaşamdaki rolü inkâr edilemeyecek kadar belirgindir. Spor faaliyetleri, bireyin hem bedensel hem de ruhsal sağlığını desteklemesinin yanı sıra; karakter sağlamlığı, saygı, etik değerler ve ahlaki erdemler gibi olumlu tutum ve davranışların gelişimini de desteklemektedir. Bu bağlamda, sporu yalnızca fiziksel aktivitelerle sınırlamak, onun çok boyutlu etkilerini göz ardı etmek olur. Nitekim spor, bireylerin psikolojik ve sosyal gelişim süreçlerine de önemli katkılar sunmaktadır. Spor etkinliklerinde etik davranış biçimlerinin sergilenmesi, toplumsal değerlerin oluşumunda ve bireylerin karakter gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir (Soygüden, 2019, s.60-72).

Her ne kadar spor bireyleri ahlaki değerlere ve toplum yanlısı tutumlara yönlendirme potansiyeline sahip olsa da mevcut literatür sporun bu işlevi tek başına gerçekleştirmekte yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır (Djordjic, 2019). Modern toplumlarda maddi değerlerin ön plana çıkması, manevi değerlere olan ilgiyi azaltmakta ve doğru davranış örüntülerinde gerilemeye neden olmaktadır (Soygüden, 2019, s.60-72). Performansa dayalı maddi getirilerin artmasıyla birlikte bazı sporcuların sportmenlik ruhuna aykırı davranışlar sergilediği gözlemlenmektedir (Zanc ve Lupu, 2009, s.359-360). Spor, katılımcıların hem fiziksel hem de sözlü etkileşimde bulunduğu doğal ve sosyal bir ortam olarak adalet, takım

ruhu, sportmenlik ve ahlaki ikilemleri beslemektedir. Ancak son yıllarda spor ortamlarında saldırganlık ve saygısızlık gibi sporun etik ruhuyla bağdaşmayan davranışların artması, sporun özünden uzaklaşılmasına ve hem spora hem de sporculara yönelik olumsuz yargıların gelişmesine neden olmaktadır (Duygu, 2022, s.70).

Sporun bireylerin fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine katkı sunması beklenirken, aynı zamanda etik dışı davranışların sergilendiği ve öğrenildiği bir alan hâline de geldiği gözlemlenmektedir. Sporun özünde yer alan temel tutum ve değerlerin zamanla arka plana itildiği ve “ne pahasına olursa olsun kazanma” anlayışının ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. Bu yaklaşım profesyonel spor ortamlarında bir ölçüde tolere edilebilirken, benzer eğilimlerin okul sporlarında da görüldüğü belirtilmektedir (Yıldıran, 2005, s. 3-16). Ancak bu olumsuz tabloya karşın, sportmenlik kavramı günümüzde daha da gelişerek “fair-play” kavramı altında anılmakta ve hayata geçirilmektedir. Fair-play yalnızca sportmenliği değil; dürüstlük, cesaret, sabır, öz denetim, özgüven, saygı, nezaket, kibarlık, asalet, vakar, dayanışma ve cömertlik gibi çok sayıda değeri de kapsamaktadır. Türkiye’de ise fair-play kavramı, çoğunlukla sportmenlik ifadesiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Pehlivan, 2004, s. 49-53).

Gürpınar (2009, s. 194), genç sporcuların sportmenlik çerçevesinde davranışlar geliştirebilmeleri için antrenörler tarafından uygun biçimde eğitilmeleri gerektiğine işaret etmiş; özellikle altyapı düzeyindeki spor etkinlikleri ile okul sporlarında bu değerleri teşvik eden uygulamaların önemine dikkat çekmiştir. Spor kültürünün toplumlar arasında farklılık gösterebildiği gerçeğinden hareketle, kültürel çeşitliliğin yoğun yaşandığı aile ortamlarında ve eğitimsel bağlamda beden eğitimi öğretmenleri ile antrenörlerin, genç sporcuların hem kariyer planlamalarını desteklemesi hem de karakter gelişim süreçlerini izlemesi açısından bu tür araştırmalardan faydalanabilecekleri belirtilmektedir (Gürpınar ve Kurşun, 2013, s. 171-176).

Empati kavramı, özellikle psikoloji ve psikiyatri başta olmak üzere pek çok disiplinde sıkça ele alınan temel bir olgudur. Gelişim psikolojisi, klinik psikoloji, sosyal psikoloji ve iletişim psikolojisi gibi alanlarda gerçekleştirilen araştırmalarda empati, merkezî bir kavram olarak yer bulmaktadır (Vural, 2008, s. 97). Genel anlamda empati, bireyin kendisini bir başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru ve eksiksiz bir biçimde anlaması olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2013, s. 363). Bununla birlikte empati, başka bir bireyin

duygusal durumunu temel alarak benzer duygusal tepkiler geliştirme süreci şeklinde de tanımlanmıştır (Eisenberg ve Strayer, 1990, s. 416). Diğer bir yaklaşım ise empatiyi, bireyin karşısındaki kişinin duygularını sezebilme ve onun düşüncelerini, güdülerini bilinçli bir şekilde anlayabilme kapasitesi olarak açıklamaktadır (Cotton, 2001, s. 13).

Mevcut literatür incelendiğinde, empatik becerilerin sosyal ilişkiler üzerindeki etkilerine dair çok sayıda araştırmaya ulaşmak mümkündür. Ancak, spor bağlamında empatinin yeri ve etkilerine odaklanan çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Aktif spor yapmanın empati ve benlik değeri ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada, empatinin spor etkinliklerinde belirleyici bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır (Kalliopuska, 1987, s. 107-113). Spor, bireylerin sosyalleşme süreçlerinde ve toplumsal bütünleşmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu doğrultuda, spor alanında empati kurabilme becerisi, yalnızca sosyal etkileşim açısından değil, aynı zamanda sportif başarı açısından da kritik bir öneme sahiptir (Topçu, 2019, s. 113). Nitekim empati düzeyi yüksek olan sporcuların, takım arkadaşlarını daha iyi anlayabildikleri ifade edilmektedir (Dorak ve Vurgun, 2006, s. 73-77). Bu bağlamda, empati düzeyi yüksek sporculardan oluşan takımların daha yüksek bir takım birlikteliği gösterebileceği öngörülmektedir. Takım birlikteliği ile başarı arasındaki olumlu ilişki dikkate alındığında, sporcunun empatik becerilerini geliştirmek, başarıyı destekleyen stratejik bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir (Moralı, 1994, s. 95).

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 10-16 yaş grubu futbolcuların sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca bu çalışmada, katılımcıların sportmenlik davranışları ve empati düzeylerinin; yaş, okul türü, sınıf, spor yaşı, futbol yaşı, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba meslek, anne baba spor geçmişi açısından incelenmesi de amaçlanmaktadır.

- ❖ 10-16 yaş grubu futbolcuların sportmenlik davranışları nasıldır?
- ❖ 10-16 yaş grubu futbolcuların empatik eğilim düzeyleri nasıl dağılım göstermektedir?
- ❖ 10-16 yaş grubu futbolcuların sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmakta mıdır?

- ❖ 10-16 yaş grubu futbolcuların sportmenlik davranışları; yaşa, okul türüne, okudukları sınıfa, spor yaşına, futbol yaşına, anne ve baba eğitim düzeyine, anne ve baba mesleğine, anne ve baba spor geçmişine göre farklılık göstermekte midir?
- ❖ 10-16 yaş grubu futbolcuların empatik eğilim düzeyleri; yaşa, okul türüne, okudukları sınıfa, spor yaşına, futbol yaşına, anne ve baba eğitim düzeyine, anne ve baba mesleğine, anne ve baba spor geçmişine göre farklılık göstermekte midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak tez, makale, bildiri gibi çalışmalarda literatür taraması yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda görülmektedir ki, empati ve sportmenlik, spor alanında büyük bir öneme sahiptir. Spor ve ahlak kavramları birbirinden bağımsız olarak düşünülemeyecek iki kavramdır ve empati, sporun içerisinde azımsanmayacak derecede etkin ve önemli bir olgudur. Daha önce 10-16 yaş grubu futbolculara uygulanmadığı için bu araştırma özgün ve önemli olacaktır. Bu bağlamda araştırmanın sonucuna göre; futbol alanında empati ve sportmenlik davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmaktadır. Ayrıca spor bilimleri alanında ulusal ve uluslararası literatürde bu konuda çalışmaların yok denecek kadar az olması, gelecekte bu anlamda yapılacak çalışmalara bir kaynak oluşturmak ve spor bilimlerinin farklı alanlarında da sportmenlik ve empati kavramının incelenmesine zemin hazırlamaktır. Başka bir ifade ile yapılan yeni araştırmalar neticesinde ortaya çıkacak olan yeni bulgular için tez önerisinin özgün değeri, bilimsel veri tabanında spor alanında yeni kaynakların ortaya konulması ve spor bilimleri alanında sportmenlik kavramı ile empati kavramına öncü kaynaklardan olması bakımından özgün bir değer taşımaktadır.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada elde edilen bulguların geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla aşağıdaki temel varsayımlar dikkate alınmıştır:

- ❖ Katılımcıların ankete doğru ve içten cevap verdiği varsayılmıştır.
- ❖ Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğu varsayılmıştır. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği ile Spor Ortamında Empati

Ölçeği'nin daha önce yapılan geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yeterli olduğu; bu araştırmanın örnekleminde de benzer psikometrik özellikleri gösterdiği kabul edilmiştir.

- ❖ Örneklemin evreni temsil etme yeterliliği taşıdığı varsayılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 390 katılımcının, Ankara ilindeki 10–16 yaş grubu amatör futbolcuları temsil etme düzeyinin istatistiksel açıdan yeterli olduğu varsayılmıştır. Örneklem büyüklüğü Cochran formülüyle hesaplanmış ve yeterli sayıya ulaşılmıştır.
- ❖ Verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır. Verilerin analizi öncesinde yapılan normallik testleri (Skewness-Kurtosis değerleri) sonucunda, parametrik testlerin uygulanmasına uygun dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.
- ❖ Bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) sorunu bulunmadığı varsayılmıştır. Regresyon analizlerinde Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) değerleri incelenmiş ve çoklu bağlantının istatistiksel sınırlar içinde olduğu değerlendirilmiştir.
- ❖ Veri toplama süreci sırasında araştırmacının müdahalesi olmadığı varsayılmıştır. Ölçeklerin uygulandığı ortamın ölçüm sonuçlarını etkilemediği varsayılmıştır. Veri toplama süreci sırasında ortam koşullarının (gürültü, dikkat dağıtıcı etkenler vb.) minimum düzeyde olduğu ve bu durumun katılımcıların yanıtlarını etkilemediği kabul edilmiştir.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, belirli kuramsal, zamansal, mekânsal ve örnekleme dayalı çerçevede yürütülmüş olup aşağıdaki sınırlılıklar doğrultusunda değerlendirilmelidir:

- ❖ Araştırmanın evreni, yalnızca 2024–2025 sezonunda Ankara ilinde amatör futbol liglerinin altyapı kategorilerinde yer alan 10–16 yaş arası lisanslı erkek futbolculardan oluşmaktadır. Örneklem ise bu evrenden basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş ve Ankara Kartal Spor Kulübü'ne kayıtlı 390 sporcu ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle elde edilen bulgular, sadece benzer demografik ve sportif özelliklere sahip bireyler için genellenebilir.
- ❖ Araştırma verileri, 2025 yılı ilkbahar döneminde toplanmıştır. Bu durum, sporcuların mevsimsel performans durumu, antrenman yoğunluğu veya psikolojik süreçlerinden etkilenebileceği anlamına gelmektedir. Farklı dönemlerde yapılacak ölçümler, farklı sonuçlar doğurabilir.

- ❖ Çalışma yalnızca erkek sporcularla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla cinsiyet değişkenine göre karşılaştırma yapılmamış ve araştırma bulguları kız sporcuları kapsamamaktadır. Bu, sonuçların genel sporcu profiline yansıtılmasında sınırlılık oluşturmaktadır.
- ❖ Araştırmada veri toplamak amacıyla Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği ve Spor Ortamında Empati Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçekler öz-bildirim esasına dayalı olduğundan, katılımcıların yanıtlarının sosyal beğenilirlik veya öznel algılarla şekillenmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- ❖ Araştırmada kullanılan istatistiksel analizler, parametrik testler (t-testi, korelasyon, çoklu regresyon) ile sınırlandırılmıştır. Bu analizlerin varsayımlarına (normal dağılım, varyans homojenliği vb.) uyulduğu kabul edilmiştir.
- ❖ Araştırma yalnızca futbola odaklanmıştır. Farklı takım veya bireysel sporlardaki sporcularla yapılacak benzer araştırmalar, farklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

1.6 Tanımlar

Sportmenlik: Sportmenlik, bireyin sportif etkinlikler sırasında adalet, dürüstlük, centilmenlik ve rakibe saygı gibi etik ilkelere uygun davranışlar sergilemesini ifade eder. Bu kavram, sadece spor alanında değil, bireyin genel yaşamında da etik tutum ve davranışlara sahip olmasını içermektedir (Shields vd., 2015).

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi: Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi, bireylerin spora yönelik tutumlarını birden fazla boyutta (sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık, rakibe saygı gibi) değerlendirmeye olanak tanıyan bir yaklaşımdır. Bu kavram, sportmenlik olgusunun sadece bir davranış değil, aynı zamanda bilişsel, duyuşsal ve sosyal boyutlara sahip bütüncül bir yapı olduğunu vurgular (Sezen-Balçıkanlı, 2010).

Empati: bireyin bir başkasının duygu ve düşüncelerini anlayabilme ve paylaşabilme yetisidir. Empati, duygusal (empatik tepki) ve bilişsel (başkasının perspektifini anlama) olmak üzere iki temel bileşene sahiptir. Spor ortamında empati, sporcuların takım arkadaşları, rakipleri veya antrenörleri ile sağlıklı ilişkiler kurmasında önemli bir rol oynar.

Spor Ortamında Empati: Spor ortamında empati, sporcunun antrenman, yarışma veya takım içi etkileşimlerde karşılarındaki bireyin duygusal durumunu anlayabilmesi ve buna uygun

tepki verebilmesidir. Bu kavram, takım ruhu, iş birliği ve çatışma çözme süreçlerinde belirleyici bir sosyal beceridir (Kavussanu ve Stanger, 2017).

Amatör Sporcu: Amatör sporcu, sportif etkinlikleri profesyonel kazanç amacı gütmekten sürdürülen ve genellikle bir spor kulübüne bağlı olarak lisanslı biçimde faaliyet gösteren birey olarak tanımlanır. Bu araştırmada amatör futbolcu ifadesi, Türkiye Futbol Federasyonu'na bağlı amatör kulüplerde lisanslı olarak faaliyet gösteren 10–16 yaş grubundaki bireyleri kapsamaktadır (TFF, 2023).



2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın literatür taraması ile elde edilen veriler sistematik olarak yer verilmiştir.

2.1 Sportmenlik Kavramı

Sportmenlik terimi, spor faaliyetlerine katılımı ile ilgili çok çeşitli davranış ve tutumları kapsamaktadır. Temelde saygı, adalet, dürüstlük ve sorumluluk ilkelerine dayanır. Sportmenlik, bir sporcunun sadece yarışma sırasında nasıl davrandığını değil, antrenmanlarda, antrenmanlar sırasında ve takım arkadaşları ve rakipleriyle etkileşimde nasıl davrandığını da içerir. Sportmenlikle ilgili akademik tartışmalar, sağlıklı bir spor ortamı oluşturmak, genç sporcular arasında etik davranışları geliştirmek ve sosyal sorumluluk bilincini beslemek için sportmenliğin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Temelinde, sportmenlik, yarışma sırasında davranışları yöneten ahlaki değerlerle ilişkilidir. Newman ve arkadaşlarına (2016) göre, sportmenlik saygı, sorumluluk, adalet ve dürüstlük ilkelerini bünyesinde barındırır ve sporcuların hile veya “trash-talking” gibi kötü spor davranışlarından kaçınmalarını sağlar. Benzer şekilde, Eröz ve arkadaşları (2024), sporculuğun spora katılım için gerekli temel değerlerle bağlantılı olduğunu vurgulayarak, onu spor kültürünün önemli bir unsuru olarak konumlandırmaktadır. Ayrıca, Taştan (2023), sporculuğu, sporcuların sonuç ne olursa olsun hem oyunun kurallarına hem de rakiplerine saygı duymalarını bekleyen bir davranış beklentisi olarak tanımlamaktadır.

Sporculuk ruhunun anlaşılması statik değildir; farklı kültürler ve akademik çerçeveler arasında farklılık gösterir. Türkiye’de yapılan araştırmalar, organize sporlarla uğraşan ergenler arasında sporculuk davranışlarına ilişkin yerel uygulamaları ve algıları ortaya koyarak bu konudaki tartışmayı genişletmiştir (Temel vd., 2023). Zor ve Aktağ (2022), sporcularda sporcu ahlakı yöneliminin saldırganlık düzeyleriyle nasıl ilişkili olduğunu vurgulamakta ve kültürel bağlamda sporcu ahlakının psikolojik boyutlarını incelemektedir. Bu, sporcu ahlakının çok yönlü ve bağlama bağlı doğasını vurgulamakta ve sporda etik davranışları teşvik etmeye yönelik eğitim ve antrenman programlarının kültürel bağlama uygun hale getirilmesini gerektirmektedir.

2.1.1 Sportmenlik Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Sportmenlik veya sporcu ruhu, amatör sporlardan profesyonel ortamlara kadar çeşitli alanlarda dikkat çeken çok yönlü bir kavramdır. Bu terim genel olarak adil oyun, rakiplere ve hakemlere saygı ve rekabet ortamlarında etik davranışlarla ilişkili davranışları kapsar. Sporcu ruhunun tarihsel gelişimi, zaman içinde sporun kültürel ve sosyal dinamikleriyle iç içe geçmiş olan değişen tanımı ve önemi aracılığıyla izlenebilir.

Tarihsel olarak, sportmenliğin kökleri, adil rekabet ve rakiplere etik davranışa öncelik verilen eski uygarlıklarda rekabetçi sporların gelişmesine kadar uzanır. Örneğin, Yunan antik çağında, eski Olimpiyat Oyunlarının temelini oluşturan ve Yunan kamu yaşamındaki etik çerçeveyi yansıtan arete (erdem) ve dikaiosyne (adalet) gibi kavramlar öne çıkmaktadır. Yüzyıllar boyunca, özellikle 19. yüzyılda modern sporun ortaya çıkmasıyla birlikte, sportmenlik kavramı, çeşitli spor bağlamlarında ortaya çıkan gayri resmi davranış kurallarının anlaşılmasıyla birlikte, nezaket, alçakgönüllülük ve oyuna saygı gibi daha çağdaş değerleri de içerecek şekilde gelişmiştir (Bolter ve Weiss, 2012).

Tarihsel bağlamının yanı sıra, sporculuk kavramının çağdaş anlayışı da önemli ölçüde genişlemiştir. Irwin ve Naweed'e (2018) göre, sporculuk kavramı sadece sporun yazılı kurallarına uymayı değil, aynı zamanda sporcuların davranışlarını, sosyal etkileşimlerini ve adil rekabetle ilgili etik beklentileri yöneten yazılı olmayan normları da kapsamaktadır. Bu, başarılı sportmenliğin katılımcıların oyuncular olarak içgörülerine ve deneyimlerine bağlı olduğunu ve motivasyon bağlamında tanımların karmaşıklığını daha da artırdığı belirtilmektedir (Carr vd., 2012).

Sportmenlik kavramı, spordaki ahlaki kimlik ve etik algılarla da yakından ilgilidir. Šukys ve arkadaşlarının (2021) araştırması, sporcuların adil oyun anlayışının (genellikle sportmenlikle eşanlamlıdır) doping gibi etik olmayan uygulamalara yönelik ahlaki yargılarını ve tutumlarını etkilediğini ve spor performansının ahlaki boyutunu vurguladığını ortaya koymaktadır. Ahlaki kimliğin bu boyutu, sporcu ruhunun sadece kurallara uymaktan öte, rekabet ruhuna özgü daha derin etik düşünceleri ve sosyal sorumlulukları yansıttığını vurgulamaktadır.

Ayrıca, sporcu ruhunun tanımı sadece geleneksel spor bağlamında değil, e-spor ve diğer yeni ortaya çıkan rekabet alanlarını da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Smith'in belirttiği gibi, davranış normlarının katılımcılar arasında sürekli müzakere ve inceleme altında olduğu dijital spor ortamlarında etik hususlar giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Smith, 2016). Bu genişleme, sporculuk kavramının uyarlanabilirliğini göstererek, platformdan bağımsız olarak dürüstlük ve adalet duygusunu beslemedeki önemini vurgulamaktadır.

2.1.2 Sportmenlik Davranışlarının Özellikleri

Sportmenlik, spor faaliyetleri sırasında sporcuların, antrenörlerin ve seyircilerin davranış ve tutumlarını yöneten bir dizi etik ve ahlaki ilkeyi kapsar. İyi sporcu ruhu, rakiplere saygı, adil oyun taahhüdü ve oyun kurallarına bağlılığı yansıtır. Bu kavram, başarı baskısının sporda etik davranışın önemini gölgede bırakabileceği rekabetçi ortamlarda giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Sportmenliğin temel özelliklerinden biri, sporda etik davranışın temel taşı olan saygıdır. Sporcuların, maçın sonucuna bakılmaksızın rakiplerine, hakemlere ve taraftarlara saygı göstermeleri beklenir. Bu saygı, oyuncuların maç sırasında ve sonrasında birbirlerine davranışlarında ortaya çıkabilir. Tiryaki (2023), sportmenliğin nezaket, samimiyet ve onur gibi tutumları içerdiğini belirtir. Saygılı bir atmosferin önemini, sporcuların aile ve sosyal ilişkilerine ilişkin algılarının sporculuk düzeyleriyle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar doğrulamaktadır (Alonso vd., 2009). Bu da destekleyici bir sosyal ortamın bu özelliği daha da geliştirdiğini göstermektedir.

İletişim, sportmenlik davranışlarının geliştirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, antrenörler ve sporcular arasında olumlu bir iletişim ortamı sağlayan kulüplerin daha iyi sportmenliği teşvik ettiğini göstermiştir (Karakuş, 2022). İletişimin iyileştirilmesi, sportmenlik ideallerinin karşılıklı olarak anlaşılmasını sağlar ve böylece sporcuların yarışmalar sırasında bu değerleri sergilemelerini teşvik etmektedir (Beldon vd., 2022). Ayrıca, Güllü Karakuş (2022)'nin araştırması, antrenörler ve sporcular arasındaki olumlu ilişkilerin etkisini vurgulamakta ve etkili iletişim ile sporcuların sportmenliğe yönelimleri arasında doğrudan bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır.

Sportmenliğin bir diğer önemli yönü, sporcuların yarışmalar sırasında duygularını ve davranışlarını yönetme becerisini içeren özdenetimdir. Özdenetim, sporcuların zorlu durumlara uygun şekilde tepki vermelerini sağlayarak, sportmenlik dışı davranışlara başvurmamak yerine adil oyuna olan bağlılıklarını güçlendirir. Araştırmalar, duygusal zeka düzeyinin yüksek olmasının sporcu davranışlarının gelişmesiyle önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir (Taştan, 2023). Sporcular arasında öz farkındalık ve empatiyi teşvik etmek, sporcu davranışlarının gelişmesine yol açabilir, çünkü bu nitelikler bireyleri rekabet ortamında başkalarının duygularını fark etmeye ve saygı duymaya teşvik etmektedir (Turan vd., 2022).

Rekabet kültürü ve sporda yer alan ilişki türleri gibi daha geniş çevresel faktörler de spor ahlakının şekillenmesinde önemli rol oynaktadır. Araştırmalar, antrenörler tarafından oluşturulan motivasyonel ortamların sporcuların spor ahlakına ilişkin algı ve ifadelerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır (Laparidis vd., 2003). Uсталık ve kişisel gelişime önem veren ortamlarda faaliyet gösteren sporcular, öncelikle dış ödüllerle motive olan sporculara kıyasla daha yüksek spor ahlakı düzeyleri sergileme eğilimindedir (Ryska, 2003). Yüksek riskli durumlarda, bazı sporcular her ne pahasına olursa olsun kazanma zihniyetini benimseyebilir ve bu da genellikle sportmenliğin özünü zedeler. Bu fenomen, çeşitli programlar aracılığıyla sağlanabilecek sporlarda etik davranış konusunda sürekli eğitim ve farkındalığın gerekliliğini vurgulamaktadır (Mathner vd., 2010).

2.1.3 Sportmenliğe Etki Eden Faktörler

Sporcu ahlakı, psikolojik ve sosyokültürel çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillenen çok yönlü bir kavramdır. Bu makale, özellikle genç ve ergen sporcuların davranışları bağlamında sporcu ahlakını önemli ölçüde etkileyen temel değişkenleri belirlemekte ve incelemektedir. Mevcut literatürün sentezi, kişilik özellikleri, antrenör davranışları, çevresel bağlamlar ve duygusal zekanın sporcu ahlakının şekillenmesinde önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bunlar;

1. Koçluk Davranışları ve Sporcu Ruhunun Gelişimi

Koçluk, sporcuların sporcu ruhunu etkileyen önemli bir faktördür. Araştırmalar, belirli koçluk davranışları ile sporcu ruhunun gelişimi arasında bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, koçların sergilediği davranışların genç sporcuların sporcu ruhunun düzenleyici yönlerini önemli ölçüde etkilediği belirtilmiştir (Bolter ve Weiss, 2013)

Koçluk stilleri de sporcuların motivasyonel duruşunu belirler. Otoriter ve destekleyici koçluk stilleri, sporcular arasında daha fazla prososyal davranışla ilişkilendirilmiştir. Bu davranışlar, sadece rekabet ruhunu değil, aynı zamanda etik oyun oynamayı da teşvik ederek sporculuğu geliştirir (Bolter ve Weiss, 2012). Etkili koçluk, saygılı davranışları teşvik eden ortamlar yaratır ve koçun yaklaşımının ne kadar önemli olabileceğini gösterir (Bolter ve Weiss, 2013; Bolter ve Weiss, 2012).

2. Çevresel ve Bağlamsal Etkiler

Okul ve spor ortamı, sporcu ahlakını etkileyen bir diğer önemli unsurdur. Araştırmalar, eğitim ortamı ve spor egzersizlerinin niteliği dahil olmak üzere okul ortamının, öğrencilerin sporcu ahlakı yönelimlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Proios vd., 2006). Örneğin, olumlu okul ortamlarında takım sporları yapan öğrenciler, sporculuk ilkelerine daha fazla saygı ve bağlılık gösterir. Bu da sosyal normları ve beden eğitimi önceliklendiren eğitim ortamlarının gençlerin sporculuk davranışlarına olumlu katkı sağladığını göstermektedir (Mármol vd., 2018).

Ayrıca, sporcuların katıldıkları sporun türü (rekabetçi veya rekreasyonel) de sporcu ruhu düzeylerini etkilemektedir. Rekabetçi ortamlar agresif davranışları artırabilir, ancak araştırmalar, etkili bir şekilde koçluk yapıldığında rekabetçi ortamların bile olumlu sporcu ruhu sonuçları doğurabileceğini göstermektedir (Courel-Ibáñez vd., 2019). Tersine, bu tür ortamların oluşturulmasında ihmal, sportmenlik dışı davranışlara yol açabilir ve rekabet baskısı ile etik davranış arasındaki etkileşimi vurgular.

3. Sportmenliği Etkileyen Psikolojik Yapılar

Öz yeterlilik, duygusal zeka ve kişilik özellikleri gibi bireysel psikolojik özellikler, sportmenlik davranışlarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, özellikle duygusal zeka, sporcular arasında sportmenliğin bir belirleyicisi olarak belirtilmiştir. Duygusal zeka düzeyi yüksek öğrencilerin daha sportmen davranışlar sergilediği bulunmuştur (Yılmaz, 2023). Bu, duygusal düzenleme becerisi daha gelişmiş sporcuların rekabet stresini daha etkili bir şekilde yönetebildiklerini ve böylece spor bağlamında olumlu etkileşim kurma becerilerini geliştirdiklerini göstermektedir.

Ayrıca, sporcu ahlakıyla ilişkili davranışlar, ergenler arasında kişisel tatmin ve sosyal sorumluluk arasında aracı rol oynayabilir (Mármol vd., 2018; Vega-Díaz ve González-García, 2024). Sportmenlik davranışları geliştiren ergenler, kişisel gelişimleri için kritik öneme sahip olan kişilerarası ilişkilerinde ve sosyal desteklerinde iyileşme olduğunu sıklıkla bildirmiştir. Efek ve Türegün'ün (2022) araştırması, mükemmeliyetçilik ve sportmenlik arasındaki ilişkiyi daha da vurgulamakta ve farklı sosyo-kültürel ortamlarda bile sportmenliğin saldırganlık ve ahlaki tutumlar gibi kişisel özelliklerden farklı şekilde etkilenebileceğini ortaya koymaktadır.

Özetle, sportmenlik, koçluk davranışları, çevresel bağlamlar ve bireysel psikolojik özellikleri içeren bir dizi faktörden etkilenir. Tekrarlanan araştırmalar devam ettikçe, sportmenliği anlamak için bütüncül bir yaklaşımın bu çeşitli etkilerin etkileşimini dikkate alması gerektiği giderek daha açık hale gelmektedir.

2.1.4 Sporda Ahlak ve Etik Kavramlarıyla İlişkisi

Spor, daha geniş toplumsal değerlerin ve ahlaki ikilemlerin bir mikrokozmosu işlevi gördüğü için, sporlarda ahlak ve etik arasındaki etkileşim önemli hale gelmiştir. Ahlak genel olarak, bir bireyin doğru ve yanlışla ilgili davranışlarını yöneten ilkeleri ifade ederken, etik ise belirli bir alanda profesyonel davranışları ve karar almayı yöneten kuralları ve standartları ifade etmektedir. Spor, doğası gereği davranışları yönlendiren bir dizi ahlaki değer ve etik standart içerir. Vila ve arkadaşları (2016) tarafından özetlendiği üzere, gençlik sporlarında ahlaki gelişim, ahlaki yargıdan ahlaki eyleme geçişi vurgular ve etkili ahlaki eğitimin, yalnızca varsayımsal ikilemleri tartışmak yerine, adil oyun ve etik davranışları aşılama odaklanması gerektiğini öne sürmektedir. Sporun gerçekleştiği sosyo-ahlaki ortam veya ahlaki iklim, genç sporcuların davranışlarını etkilemede önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, destekleyici ilişkiler ve ortak değerlerle karakterize edilen olumlu bir ahlaki iklimin, genç sporcular arasında ahlaki eylemleri artırabileceğini ve antisosyal davranışları azaltabileceğini göstermektedir (Spruit vd., 2018).

Sporlarda, özellikle kazanma baskısının ahlaki kopmaya yol açabileceği yüksek riskli ortamlarda, etik sorunlar sıklıkla ortaya çıkmaktadır. Robertson ve Constandt (2021), ahlaki kopmayı, bireylerin etik olmayan davranışları haklı göstererek spor yönetiminin dürüstlüğüne ve genel spor ahlakını zedeleyen bir bilişsel süreç olarak tanımlamaktadır. Bu

tür bir kopma, doping veya şiddetin rasyonalizasyonu dahil olmak üzere çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir (Shields vd., 2015). Ahlaki kopmanın etkisi, sporcuların ve antrenörlerin etik standartlardan çok rekabetçi başarıya öncelik verebileceği bulunmuştur (Johnson vd., 2018). Ayrıca, ahlaki kopma, bireylerin spordaki ahlaki ikilemleri nasıl algıladığını ve bunlara nasıl tepki verdiğini şekillendiren daha geniş bir etik çerçeve içinde işlemektedir.

Spordaki etik zorluklar, spor organizasyonlarındaki liderliğe de uzanmaktadır. Etik liderlik, çalışanların ahlaki bilişini şekillendirmede, etik standartların değer gördüğü ve korunduğu bir kültürü teşvik etmede çok önemli bir rol oynamaktadır (Moore vd., 2019). Spor organizasyonları, dürüstlüğü korumak ve paydaşlar arasında olumlu bir ortam oluşturmak için etik kuralların dikkatli bir şekilde uygulanmasını gerektiren ahlaki ikilemlerle sıklıkla karşı karşıya kalır (Proios vd., 2013). Sağlam bir etik iklim oluşturarak, kuruluşlar etik sorunları daha iyi yönetebilir ve ahlaki sonuçları iyileştirebilir (Abdeen ve Attia, 2020).

Sporlarda ahlak ve etiği etkileyen önemli bir faktör, kişisel değerlerin ve toplumsal beklentilerin rolüdür. Araştırmalar, sporcuların değerlerinin, özellikle rekabet baskısı ve kamuoyunun algısı göz önüne alındığında, ahlaki davranışlarını önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermiştir. Bireysel değerlerin ve etik ortamın nasıl kesiştiğini anlamak, sporda ahlaki davranışların karmaşıklığını aydınlatmaya yardımcı olabilir (Yıldız vd., 2024). Örneğin, araştırmalar, dini bağlılığın sporda ahlaki yargı ile ilişkili olduğunu ve kişisel inançların ahlaka aykırı eylemleri nasıl hafifletebileceğine dair içgörü sağladığını göstermektedir (Proios ve Proios, 2017).

2.1.5 Çocuk ve Gençlerde Sportmenlik Gelişimi

Çocuklarda ve gençlerde sportmenlik ruhunun gelişimi, sadece spor deneyimlerini zenginleştirmek için değil, aynı zamanda genel kişisel gelişimlerini desteklemek için de çok önemlidir. (Newman vd., 2016). Araştırmalar, antrenörlerin genç sporcular arasında iyi sporcu ahlakını teşvik etmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Olumlu davranışlar sergileyen ve sporcu ruhunun önemini vurgulayan antrenörler, sporcularının yarışmalar sırasındaki tutum ve davranışlarını önemli ölçüde etkileyebilir (Martin vd., 2014; Smoll vd., 2011). Örneğin, Bolter ve Weiss (2013); sporcu ruhunu açıkça öğretmek gibi belirli antrenörlük davranışlarının, sporcuların rakiplerine karşı prososyal davranışlar sergilemeleriyle olumlu ilişkili olduğunu bulmuştur. Ayrıca, atletik becerilerin yanı sıra

karakter gelişimine öncelik veren etkili koçluk, sporcu ahlakının geliştiğı bir ortam yaratmak için temel önemdedir (Mathner vd., 2010; Bolter ve Weiss, 2012).

Ebeveynlerin katılımı da sporcu ahlakı denkleminde kritik öneme sahiptir. Ebeveynler rol model görevi görürler ve rekabet ve spora karşı tutumları, çocuklarının algılarını ve davranışlarını önemli ölçüde şekillendirebilir (Martin vd., 2014; Smoll vd., 2011). Ebeveynler sportmenlik davranışları sergilediğinde, çocuklar da antrenmanlarında ve yarışmalarda bu davranışları taklit etme eğiliminde olurlar. Araştırmalar, ebeveynlerin eğitim ve sportmenlik programlarına katılımının, gençlerin spor deneyimlerine katılımları ile ilgili davranışların iyileşmesine yol açabileceğini göstermektedir (Ford vd., 2012). Koçlar ve ebeveynlerin işbirliği, genç sporcular arasında adil oyun ve saygı değerlerini vurgulayan destekleyici bir ortam yaratabilir (Smoll vd., 2011).

Ayrıca, oyunlarda kendi kendini hakemlik gibi sporculuk ruhunu teşvik eden yenilikçi yaklaşımlar da bulunmaktadır. Örneğin, Amoroso ve arkadaşları (2023), Ultimate Frisbee'de kendi kendine hakemlik sisteminin uygulanmasının oyuncular arasında sporcu ruhunun gelişmesiyle bağlantılı olduğunu bildirmiş ve katılımcıların doğrudan katılımıyla adil oyunu teşvik etmenin etkili bir yöntemini vurgulamıştır. Bu yöntemler, sporcu ruhuna odaklanan eğitim programlarının gençlik sporlarında adil oyun ilkelerine yönelik farkındalığı ve bağlılığı artırabileceğini göstermektedir (Mathner vd., 2010).

Araştırmalar, öğrencilerin duygusal zekası ile okul sporlarındaki sportmenlik davranışları arasında pozitif bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Bu bağlantı, hedefli eğitim yoluyla duygusal zekanın geliştirilmesinin, gençler arasında sportmenliği artırmak için geçerli bir strateji olabileceğini düşündürmektedir (Taştan, 2023).

2.1.6 Sportmenlik Eğitiminin Önemi

Sportmenliğin özü, genç bireylerin kişisel gelişimine önemli katkıda bulunan adil oyun, rakiplere saygı ve kurallara bağlılık ilkelerinde yatmaktadır. Çeşitli araştırmalar, spor ahlakı eğitime katılmanın öğrencilerin ahlaki ve etik yetkinliklerini geliştirebileceğini göstermektedir. Örneğin, Gençay ve Gençay (2024), şiddet ve adalet konularının ele alınmasının önemini vurgulamakta ve spor kampları ve okullar gibi ortamlarda spor ahlakını teşvik eden eğitim uygulamalarını savunmaktadır. Araştırmacılar, spor eğitiminin lise

öğrencilerinin sporcu ruhu yönelimlerini doğrudan etkilediğini ve yapılandırılmış eğitim müdahalelerinin sonucunda sosyal değerlerin ve etik davranışların geliştiğini ortaya koymuştur (Temel vd., 2023).

Yapılan araştırmalarda, uygun spor eğitimi alan öğrencilerin sporcu ruhu davranışlarında iyileşme gösterdiğini ortaya koyarak bu görüşü desteklemektedir. Bu da sporcu ruhuna odaklanan programların cinsiyetler arasında etkili olduğunu göstermektedir (Özsarı vd., 2023). Ayrıca, Bronikowska ve arkadaşları (2024), beden eğitimi derslerinde bu tür müdahalelerin sporda etik uygulamaları teşvik ettiğini ve öğrenciler arasında sorumlu vatandaşlık bilincini geliştirdiğini vurgulamaktadır. Beden eğitimi müfredatına sosyal ve ahlaki yeterliliklerin dahil edilmesi, öğrencileri demokratik bir topluma aktif katılım için hazırlamaya yardımcı olur ve spor ahlakı eğitiminin daha geniş etkisini vurgulamaktadır.

Sportmenliğin önemi, öğrencilerin mutluluğunu ve refahını artırdığı gösterildiğinden, fiziksel aktivitenin ötesine de uzanmaktadır. Araştırmalar, özellikle dövüş sanatları sporcularında sportmenlik ile mutluluk arasında pozitif bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Bu da sportmenlik yoluyla öğrenilen değerlerin genel psikolojik refahı artırabileceğini düşündürmektedir (Özsarı vd., 2023). Bu bağlantı, sportmenlik eğitiminin genç katılımcıların duygusal ve zihinsel sağlığına katkıda bulunma potansiyelini vurgulamaktadır.

Ayrıca, Harvey ve arkadaşlarının (2011) sistematik incelemesinde, sporculuk ruhunun ahlaki etkileri vurgulanmakta ve etik gelişimin gençlik spor eğitiminde kritik öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Bulgular, sporda karşılıklı saygı ve etik davranış kültürünün teşvik edilmesinin saldırgan davranışları azaltmaya yardımcı olduğunu göstermektedir (Robles vd., 2021). Bu da sporculuk ruhu eğitiminin şiddete karşı önleyici bir önlem olarak işlev gördüğünü ve sosyal davranışları teşvik ettiğini göstermektedir.

Eröz ve arkadaşlarının (2024) yaptığı gibi çalışmalar, spor ahlakı eğitimine yaklaşımların cinsiyet ve aile etkilerini dikkate alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda, kadın öğrencilerin belirli bağlamlarda erkek öğrencilere göre daha yüksek spor ahlakı düzeyleri bildirdikleri belirtilmektedir. Bu durum, spor eğitiminde etkiyi en üst düzeye çıkarmak ve kapsayıcılığı sağlamak için bu farklılıkları ele alan özel spor ahlakı programlarının gerekliliğini vurgulamaktadır.

2.2 Empati Kavramı

Empati genellikle bir başkasının duygularını tanıma, anlama ve paylaşma yeteneği olarak anlaşılır. Bu kavram, bir başkasının duygusal durumunu anlama olan bilişsel empati ve başkalarının duygularına verilen duygusal tepki olan duygusal empati gibi birçok bileşene ayrılabilir (Smith vd., 2017). Ayrıca, bu duygusal içgörülere yanıt olarak alınan eylemler gibi empati davranışsal yönlerinin entegrasyonu, tanımına derinlik katmaktadır (Yan vd., 2021; Vossen vd., 2015).

Kültürel bağlamlar empati algısını ve gelişimini etkilemektedir. Örneğin, Türk toplumunun empatiye yaklaşımı, daha geniş sosyal çerçeveler içinde empatik becerileri geliştirmeyi amaçlayan belirli eğitim müdahaleleriyle şekillenmiştir (Hasgül ve Zengin, 2019). Türkiye'deki empati eğitim programları üzerine yapılan bir meta-analiz, bu programların empatik yeteneklerin gelişimini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuş ve kültürel nüansların empatiyi geliştirme ve ifade etme biçimlerini şekillendirdiğini ima etmiştir (Hasgül ve Zengin, 2019). Bu bulgu, empatiyi sadece bireysel bir özellik olarak değil, çevresel ve kültürel etkilerle beslenebilen bir sosyal yapı olarak gören daha geniş kapsamlı bulgularla da uyumludur ve bu da resmi ve gayri resmi eğitim stratejilerinin önemini ortaya koymaktadır (Sulzer vd., 2016; Galdames vd., 2020).

2.2.1 Empati Tanımı ve Kuramsal Yaklaşımlar

Empati, birçok alandaki akademik araştırmalarda önemli bir yer edinmiştir; tanımı ve işlevselleştirilmesi önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Geniş anlamıyla empati, başkalarının duygusal durumlarını deneyimleme ve anlama yeteneğini içerir ve sosyal etkileşimleri ve duygusal bağları kolaylaştırmaktadır. Empatinin önemi, insan gelişimi, eğitim, psikoloji ve iletişime kadar uzanır ve onu çeşitli teorik yorumlara sahip çok boyutlu bir kavram haline getirir (Altun vd., 2018).

Empatinin Tanımları ve Boyutları

Literatür, empatinin duygusal, bilişsel ve davranışsal olmak üzere birkaç boyuta ayrıldığını belirtmektedir. Duygusal empati, başkalarının duygularını paylaşma yeteneğiyle ilgilidir, bilişsel empati ise bu duyguları paylaşmadan başkalarının bakış açısını anlamayı içerir.

Türkiye'de ölçüm ölçeklerinin son uyarlamaları, (Altun vd., 2018) tarafından Türkiye bağlamında empati davranışsal yönünü tartışan Altun (2018) tarafından vurgulandığı gibi, kültürel nüansların bu boyutları etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, Hasgöl ve Zengin (2019), Türk toplumunda empati eğitim programlarının çeşitli demografik gruplarda empatik becerilerin geliştirilmesine nasıl vurgu yaptığını ortaya koyan bir meta-analiz gerçekleştirmiştir.

Empatiye Teorik Yaklaşımlar

Empatinin mekanizmalarını açıklayan ve etkilerini daha derinlemesine anlamayı sağlayan birkaç teorik çerçeve bulunmaktadır. Sosyal değişim teorisi ve lider-üye değişim teorisi, empati'nin özellikle örgütsel ortamlarda yararlı sosyal etkileşimleri nasıl kolaylaştırdığına dair perspektifler sunmaktadır. Örneğin, Li (2023), çalışanlar arasında yenilikçi davranışları teşvik etmede empatik yöneticilerin rolünü vurgular ve profesyonel etkileşimlerde empati'nin dinamiklerini açıklamaktadır (Li, 2023).

Ek olarak, psikolojik sermaye çerçevesi, empatiyi bireyin psikolojik dayanıklılığına katkıda bulunan ve genel performansı etkileyen bir faktör olarak tanımlamaktadır. Bu, Turan (2025) tarafından, empatiyi ergenlerin yaşam memnuniyetini artırmada önemli bir faktör olarak vurgulayan çalışmada ortaya konmuştur. Diğer çalışmalar, empati'nin marjinal gruplara karşı önyargılı tutumları azaltmadaki aracı etkilerini göstermektedir. Aktaş ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan araştırma, Türkiye'de mültecilere karşı tutumların şekillenmesinde empatinin kritik rolünü vurgulamıştır.

Empatinin Eğitimsel ve Sosyal Etkileri

Empati, özellikle uluslararası öğrenciler ve çok kültürlü bağlamlarda eğitim sonuçlarının şekillenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Yılmaz ve Temizkan'ın (2022) eğitim hizmetlerinin kalitesi ile öğrenci memnuniyeti arasındaki ilişkiye dair bulguları, akademik bağlamlarda empati duymanın, farklı öğrenci gruplarının genel eğitim deneyimini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, empati eğitiminin eğitim müfredatına entegre edilmesinin, eğitim ortamlarında sosyal bağları güçlendirdiği ve çatışmaları azalttığı gösterilmiştir (Hasgöl ve Zengin, 2019).

Empati, aynı zamanda, toplumsal uyumu ve kişilerarası anlayışı geliştirir, çatışma çözümü ve insani yardım çabalarının temel unsurlarından biridir. Türkiye’deki eczacılık öğrencilerinin empati düzeylerini ortaya koyarak, kaliteli sağlık hizmeti sunmak için gerekli olan mesleki eğitim ile empatik katılım arasındaki kritik kesişim noktasını ortaya koymaktadır (Deniz vd., 2023).

2.2.2 Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Arasındaki Fark

Empatik eğilim ile empatik beceri arasındaki ilişki karmaşıktır. Güçlü bir empatik eğilim empatik becerileri geliştirebilirken, bağlamsal faktörlere veya eğitim fırsatlarına bağlı olarak farklılık gösterebilir. Araştırmalar, birçok bireyin içsel empatik eğilimler sergileyebildiğini, ancak bu empatiyi pratikte etkili bir şekilde ifade etmek için gerekli becerilere sahip olmayabileceğini desteklemektedir (Özdemir ve Şendir, 2020; Eren ve Gürhan, 2020). Örneğin, hemşirelik mesleğinde empati eğiliminin orta düzeyde olmasına rağmen, bu eğilimleri ustaca uygulamak için genellikle daha fazla gelişim gereklidir, bu da eğitimin potansiyel olarak ele alabileceği bir boşluğu ortaya koymaktadır (Sağlam vd., 2019; Kayıkcı vd., 2025; Eren ve Gürhan, 2020). Özetle, empatik eğilim empatiye yatkınlığı ifade ederken, empatik beceri pratik ve öğrenme yoluyla kazanılan işlevsel yönünü ifade etmektedir.

2.2.3 Empatinin Gelişimi (Erikson, Piaget, Hoffman Yaklaşımları)

Empati, duygusal ve bilişsel boyutları içeren çok yönlü bir kavramdır ve yaşam boyu ahlaki ve sosyal gelişimde önemli bir rol oynamaktadır. Erik Erikson, Jean Piaget ve Martin Hoffman’ın katkıları, empati duygusunun çocukluktan yetişkinliğe kadar nasıl geliştiğini anlamada özellikle önemlidir. Onların teorileri, temel duygusal tepkilerden sosyal bağları ve ahlaki karar vermeyi kolaylaştıran karmaşık empatik davranışlara kadar olan süreci açıklayan çerçeveler sunar.

Erikson'un psikososyal gelişim teorisi, insan yaşamı boyunca sekiz aşamayı özetler ve her aşama, sağlıklı psikolojik ve sosyal gelişimi desteklemek için çözülmesi gereken bir psikososyal krizle karakterize edilir. Empati, bu aşamaların birçoğunda, özellikle sosyal ilişkilerin ve ahlaki anlayışın olduğu çocukluk ve ergenlik dönemlerinde çok önemlidir. Erikson, kimlik oluşumunda sosyal etkileşimlerin rolünü vurgulamış ve bu aşamaları başarıyla geçmenin bireyin başkalarına empati kurma yeteneğini geliştirdiğini, bunun da

daha iyi kişilerarası ilişkiler ve toplumsal uyuma yol açtığını öne sürmüştür (Ong, 2024; Westerhof ve Keyes, 2009). Erikson'a göre empati gelişimi, olumlu sosyal deneyimlerin empati ve fedakarlığı teşvik ettiği bu krizlerin başarılı bir şekilde çözülmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

Piaget'in bilişsel gelişim teorisi, empati gelişimini daha da ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Piaget, çocukların, başkalarının duygularını anlamayı geliştiren temel bilişsel aşamalardan geçtiğini öne sürmüştür. Piaget, çocukların bilişsel yetenekleri olgunlaştıkça, ben merkezli bakış açılarından başkalarının duygularını fark etme ve dikkate alma aşamasına geçtiklerini belirtmiştir (Alamino, 2016; Coronado ve Cancino, 2016). Bu bilişsel olgunlaşma, empatiyi geliştirmek için gereklidir, çünkü çocuklar kişilerarası etkileşimler için hayati önem taşıyan sosyal ipuçlarını ve duygusal ifadeleri yorumlamayı öğrenirler. Bununla tutarlı olarak, daha sonraki çalışmalar, empatiyi oluşturan temel bileşenlerden biri olan perspektif alma becerilerinin ergenlik döneminde önemli ölçüde geliştiğini ve ahlaki muhakeme ve etik yargıyı geliştirdiğini doğrulamıştır (Graaff vd., 2014).

Hoffman'ın empati gelişimi modeli, empati duygusunun duygusal yönüne ve ahlaki gelişimle ilişkisine odaklanmaktadır. Hoffman, empati duygusunun sadece temel bir bilişsel yetenek değil, ahlaki duyguları ve etik davranışları şekillendiren duygusal bir tepki olduğunu öne sürmüştür. Hoffman, empati tepkilerinde, ilkel duygusal bulaşmadan, fedakar davranışları motive eden daha karmaşık empati düzeylerine kadar bir ilerleme olduğunu belirlemiştir (Eisenberg vd., 2010). Hoffman'ın çalışması, bireyler çeşitli sosyal etkileşimler yaşadıkça empati kapasitelerinin genişlediğini ve bu sayede ahlaki karar verme süreçlerine daha tam olarak katılabildiklerini göstermektedir.

Ayrıca, son zamanlarda yapılan çalışmalar empati gelişiminde bağlam ve çevrenin önemini vurgulamaktadır. Örneğin, araştırmalar, sosyal sınıf farklılıkları gibi olumsuz sosyal koşulların empatik eğilimleri etkileyebileceğini ve daha geniş sosyoekonomik faktörlerin empati gelişimini etkilediğini göstermektedir (Yao ve Enright, 2022). Benzer şekilde, sosyal ve duygusal öğrenmeyi teşvik eden eğitim ortamlarının, çocuklara sosyal ortamlarında etkili bir şekilde yol almaları için gerekli araçları sağlayarak empatik yeteneklerini geliştirdiği gösterilmiştir (Ngo vd., 2025).

Ampirik kanıtlar, daha fazla duygusal empati ile özellikle ileri yaşlarda prososyal davranışlar arasında bir korelasyon olduğunu göstermiştir (Sze vd., 2012). Bu, empati kavramının, bireylerin yaşamları boyunca çeşitli sosyal bağlamlarla etkileşime girerken gelişen bir gelişimsel yapı olduğu fikriyle uyumludur. Bu nedenle, empati gelişimini ve ahlaki davranışlar üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde anlamak için duygusal, bilişsel ve sosyal faktörleri dikkate alan bütünleştirici yaklaşımlar gereklidir.

2.2.4 Çocuklarda ve Ergenlerde Empatik Gelişim

Empati gelişimi, ebeveynlik tarzları, bilişsel gelişim, sosyal etkileşimler ve kültürel bağlamlar gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Araştırmalar, ebeveynliğin çocukların empati becerilerinin şekillenmesinde oynadığı önemli rolü sürekli olarak vurgulamaktadır. Kiang ve arkadaşları (2004), annelerin ebeveynlikle ilgili ön yargılarının çocukların mizacını, annelerin duyarlılığını ve çocukların empati düzeylerini önemli ölçüde etkilediğini bulmuştur. Özellikle, duygusal ifadeyi teşvik eden besleyici ebeveynlik tarzları, çocuklarda daha yüksek empati becerileriyle ilişkilidir (Kiang vd., 2004). Benzer şekilde, aile ortamı, çocukların başkalarının duygusal ipuçlarını tanıma ve bunlara tepki vermeyi öğrenebilecekleri bir gelişim ortamı sağlar. Chen (2023), duygusal etkileşimi teşvik eden ailelerin, çocukların kendilerini ifade etmelerine ve başkalarının duygusal durumlarına empati kurmayı öğrenmelerine olanak tanıyarak empati gelişimini kolaylaştırdığını belirtmektedir.

Ayrıca, araştırmalar, erken çocukluk döneminde ebeveynlerin olumlu katılımı ve etkileşiminin empati duyarlılığı ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Tong ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan araştırmalar, ebeveynlerin aktif bilişsel katılımının erken gelişim aşamalarında çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

Bilişsel yetkinlik, özellikle duyguları tanıma ve anlama konusunda, empati için bir temel oluşturur. Araştırmalar, çocukların empatiyi bilişsel ve duygusal boyutlarda geliştirdiğini göstermektedir. Taylor ve arkadaşları (2013), çocukların empatik gelişimini önemli ölçüde etkileyen ebeveynler tarafından uygulanan duygusal sosyalleşme stratejilerinin önemini vurgulamıştır. Çocuklar duygusal empati (duyguları paylaşma) aşamasından bilişsel empati (başkalarının bakış açısını anlama) aşamasına geçerken, bu gelişim süreci karmaşıktır (Overgaauw vd., 2017).

Empati ve bilişsel gelişim arasındaki etkileşim, kritik dönemlerde özellikle dikkat çekicidir. Örneğin, ergenlik döneminde bilişsel olgunluktaki değişiklikler, empati yeteneklerinde önemli değişikliklere yol açabilir. Bu durum, çocukların ilk ve orta öğretim ortamlarında empati tepkilerindeki farklılıkları gözlemleyen uzun süreli çalışmada ortaya konmuştur (Bedem vd., 2019). Yürütülen nörolojik çalışmalar, özellikle sosyal biliş ile ilişkili alanlarda beyin olgunlaşmasının çocukluk boyunca empati kapasitesinin gelişiminde kritik bir rol oynadığı görüşünü desteklemektedir (Decety, 2010).

Ayrıca, akran ilişkileri de dahil olmak üzere sosyal bağlamlar empati gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Ergenliğe geçiş, genellikle akran etkileşimlerine verilen önemin artmasını beraberinde getirir ve bu ilişkilerin niteliğine bağlı olarak empatiyi güçlendirebilir veya engelleyebilir. Empati gelişimi için sosyal etkileşimlerin çok önemli olduğunu vurgulamış ve bu etkilerin ergenlik döneminde nasıl yoğunlaştığını ve duygusal ve sosyal manzarayı nasıl etkilediğini ortaya koymuştur (Wu, 2023). Bu dinamikler, çocukların olgunlaştıkça sosyal çevrenin duygusal tepkilerini ve anlayışlarını şekillendirmede giderek daha etkili hale geldiğini göstermektedir.

Akran etkilerinin yanı sıra, eğitim ortamlarının empati üzerindeki etkisi de dikkat çekmeye başlamıştır. Geliştirilen Şiddet Önleme Eğitim Programı gibi empatiyi geliştirmeye yönelik programlar, yapılandırılmış müdahalelerin çocuklarda empati becerilerini nasıl geliştirebileceğini göstermektedir (Kang vd., 2020). Bu tür eğitim girişimleri, saldırganlık ve sosyal çekilme gibi düşük empati ile ilişkili davranışların ele alınmasında özellikle önemlidir.

Kültürel normlar ve değerler de çocuklarda empatiyi ifade etme ve geliştirme biçimlerini şekillendirir. Empati konusunda kültürel sosyalleşmenin önemli rolünü tartışarak, kültürler arasındaki farklılıkların empatik davranışların farklı şekilde ifade edilmesine yol açabileceğini savunmaktadır (Woolrych vd., 2020). Bu bakış açısı, kültürel öğretiler ve ebeveynlik uygulamalarının çocuklarda empati algısını ve gelişimini etkilediği çeşitli bağlamlarda geçerlidir (Girli vd., 2017). Bu bakımdan, çocuklarda ve ergenlerde empati gelişimi, ailevi, bilişsel, sosyal ve kültürel bağlamlara derinlemesine kök salmış çok yönlü bir süreçtir.

2.2.5 Sporda Empatinin Rolü

Empati, sporun dinamiklerinde önemli bir rol oynamakta, antrenörler ve sporcular arasındaki ilişkileri etkilemekte, takım uyumunu artırmakta ve genel performansı etkilemektedir. Spor ortamında empatiyi anlamak, daha iyi antrenman yöntemlerinin geliştirilmesini ve takımlar içindeki kişilerarası ilişkilerin iyileştirilmesini sağlamaktadır. Araştırmalar, empatiyi artırmanın iletişimi geliştirdiğini ve sporcuların memnuniyeti ve performansı için gerekli olan güçlü bir antrenör-sporcu ilişkisi kurduğunu göstermektedir (Purnomo vd., 2024).

Yüksek düzeyde empati gösteren antrenörler, sporcularının psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan bir ortam yaratarak güveni daha kolay kurarlar. Bu destekleyici atmosfer, sporcuların duygularını ve endişelerini rahatça ifade edebilecekleri açık bir iletişim ortamı yaratarak karşılıklı anlayışa katkıda bulunur (Arı ve Öz, 2023; Lemony vd., 2015). Ayrıca, araştırmalar koçların empatik yaklaşımının sporcuların içsel motivasyonunu ve genel psikolojik iyilik halini önemli ölçüde etkileyerek performansı artıran olumlu bir geri bildirim döngüsü yarattığını vurgulamaktadır (Lu vd., 2010).

Empati, takım dinamiklerinde, özellikle sporcular arasında uyumu teşvik etmede de hayati bir rol oynamaktadır (Bedir vd., 2023). Takım sporlarında, takım arkadaşlarının birbirlerine empati kurma becerisi, işbirliğinin ve kolektif problem çözme becerisinin gelişmesine yol açar. Çeviker ve arkadaşlarının (2024) yaptığı çalışma da dahil olmak üzere çeşitli araştırmalar, erkek sporcuların takım performansını artırmak için stratejik bir araç olarak kullanarak daha yüksek düzeyde takım odaklı empati sergileyebildiğini ortaya koymuştur. Sporcular birbirlerinin duygularını anlayıp paylaşabildiklerinde, çatışmalar azalır ve daha uyumlu bir takım ortamı oluşur (Sepdanius vd., 2024).

Ayrıca, empati etkisi takım uyumu ile sınırlı kalmaz; rekabetçi performans bağlamında da çok önemlidir. Empatiyi de içeren yüksek duygusal zeka, sporcular arasında etkili stres yönetimi ve kaygı azalması ile ilişkilendirilmiştir. Başkalarının duygularını empatik bir şekilde anlamak, sporcuların yüksek baskı altındaki durumlarda daha etkili bir şekilde hareket etmelerini sağlar ve böylece performanslarını artırır. Ek olarak, empati rekabetçi durumlarda saldırgan eğilimleri engelleyerek daha sportmence davranışlara katkıda bulunur (Stanger vd., 2016).

Eğitim ortamlarında da empati etkisi belirgindir. Öğrencilerin öğrenmesini geliştirmede öğretmen empatiğinin kritik rolünü vurgulamakta ve bu ilkenin, başarılı öğretim ve öğrenmenin koçlar ve sporcular arasındaki duygusal bağa bağlı olduğu spor koçluğunda da geçerli olduğu öne sürülmektedir (Lemony vd., 2015).

Türkiye'de yapılan araştırmalar, empati ve spor arasındaki ilişkinin olumlu etkilerini ortaya koymuş ve uluslararası araştırmaların bulgularını desteklemiştir (Çeviker vd., 2024). Türk sporunda empati ve spor arasındaki ilişkinin kültürel boyutlarını anlamak, duygusal zekanın farklı sosyo-kültürel bağlamlarda nasıl ortaya çıktığına dair tartışmaları daha da zenginleştirebilir.

2.3 Sportmenlik ve Empati Arasındaki İlişki

Sporcu ahlakı ve empati arasındaki ilişki, özellikle rekabetçi sporlar ve beden eğitimi bağlamında hem akademik hem de pratik alanlarda ilgi konusu olmuştur. Bu iki kavramın nasıl etkileştiğini anlamak, sporcular ve öğrenciler arasında olumlu davranışların ve sosyal sorumluluğun teşvik edilmesine katkıda bulunabilir. Başkalarının duygularını anlama ve paylaşma yeteneği olarak tanımlanan empati, sporcu ahlakının geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, sporculuk ve empatik davranışlar arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir. Bu da empati düzeyi yüksek bireylerin sporcu davranışlarında bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu düşündürmektedir (Palo vd., 2019). Örneğin, empati ve diğer eğilim faktörlerinin sporculuk yönelimlerinin öncülleri olarak işlev gördüğünü ve sporculuk değerlerini somutlaştıranların anlayışını geliştirdiğini belirtilmiştir. Benzer şekilde, empati duygusunun öğrenciler arasında sportmenlik davranışlarının ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bu durumun, nezaket ve empati gibi karakter özelliklerinin spor bağlamında etik karar verme için çok önemli olduğu fikrini pekiştirdiğini ortaya koymuştur (Turan vd., 2022).

Sporculuk ve empati konusunda, özellikle ergenler arasında cinsiyet farklılıkları da araştırılmıştır. Örneğin, kadın sporcuların erkek sporculara kıyasla daha yüksek empati düzeyleri sergilediklerini ve bunun daha prososyal davranışlara ve sporculuk ilkelerine bağlılığa yansıdığını gözlemlenmiştir (Temel vd., 2023). Bu bulgu, profesyonel futbolcuların empatik eğilimlerini ve bunların sporculuk üzerindeki potansiyel etkisini vurgulayan Balçıkınlı ve Yıldırım'ın (2011) çalışmalarıyla desteklenmektedir.

Empatinin etkileri bireysel eylemlerin ötesine uzanır; takımlar içinde işbirliğine dayalı, destekleyici bir ortam yaratır. Antrenörler arasında empatinin vurgulanmasının takım uyumunu nasıl geliştirebileceğini ve saldırgan davranışları nasıl azaltılabileceğini tartışmış ve sporculuk ile empati arasındaki ilişkiyi daha da güçlendirmiştir. Empati davranışını örnek alan antrenörler, etik sporculuk ve sosyal sorumluluğu önceliklendiren kapsayıcı ortamların yaratılmasına katkıda bulunur (Liu vd., 2025).

Ayrıca, eğitim ortamları da empati eğitimini beden eğitimi müfredatına dahil etmekten fayda sağlayabilir. Lukáč ve Tamášová (2022)'a göre, sporcu ruhunu teşvik etmek, öğrencilerin ahlaki yetkinliklerini önemli ölçüde artırabilecek saygı, adalet ve empati gibi erdemleri aşılamayı içerir. Araştırmacılar, empatiyi de içeren duygusal zekayı ele almanın, öğrenciler arasında sporcu ahlaki davranışlarının gelişmesine yol açabileceğini öne sürmüştür (Gong vd., 2019).

Sportmenlik odaklı bir kültürün teşvik edilmesi, şiddet ve saldırganlık gibi antisosyal davranışları caydırabilir. Courel-Ibáñez ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan araştırma, ergenler arasında sosyal ve kişisel sorumluluğu artırmak için sportmenlik ruhunun geliştirilmesinin önemini vurgulamış ve spor bağlamında şiddet eğilimlerini etkili bir şekilde önlediğini ortaya koymuştur.

2.3.1 Empatik Eğilimin Sportmenlik Davranışları Üzerindeki Rolü

Empati eğilimlerinin sportmenlikteki rolünü anlamak, kolektivist değerlerin topluluk ve sosyal uyumu vurguladığı Türk kültürel bağlamında özellikle önemlidir (Hamurcu, 2023). Örneğin, üniversite öğrencileri arasında bağlanma stili ve prososyal davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma, bu özellikler arasında önemli bir korelasyon olduğunu ortaya koymuş ve bunların işbirliğine dayalı davranışları teşvik etmedeki önemini vurgulamıştır (Kandemir, 2020). Ayrıca, empati eğitimi programlarının empatik becerileri geliştirmede etkili olduğu gösterilmiş ve bu da sporcular arasında sportmenliği geliştirmenin potansiyel yollarını ortaya koymuştur (Hasgül ve Zengin, 2019; Okkay ve Bal, 2021).

Empatik Eğilimler ve Sportmenlik Üzerindeki Etkileri

Araştırmalar, empatik eğilimlerin prososyal davranışlarla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir. Sporda, yüksek empati düzeyleri sporcuların adil oyun sergilemelerine, rakiplerine saygı duymalarına ve takım uyumunu teşvik etmelerine yol açabilir. Örneğin, genç sporcular arasında yapılan bir araştırma, empati puanı yüksek olanların takım arkadaşlarına ve rakiplerine karşı hoşgörü ve affedicilik gibi sporcu davranışları sergileme olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Yarayan vd., 2020; Kara vd., 2023). Bu davranışlar, sporculuk kavramının temelini oluşturan saldırganlığı en aza indirmek ve olumlu etkileşimleri teşvik etmek için gereklidir (Öztürk ve Duran, 2022).

Ayrıca, spor ortamları, paylaşılan deneyimler ve zorluklar aracılığıyla empatik davranışları geliştirmek için eşsiz fırsatlar sunar. Sporcular, genellikle akranlarına anlayış ve destek gerektiren durumlarla karşılaşır ve bu da empatik eğilimleri güçlendirir (Hasgül ve Zengin, 2019). Bir çalışmada, antrenörlere yönelik empati eğitiminin sporcularla etkileşimlerin iyileşmesine ve dolayısıyla daha destekleyici ve uyumlu bir takım ortamı yaratılmasına yol açtığı gösterilmiştir (Hamurcu, 2023; Erzi, 2020). Bu, antrenörler arasında empatiyi artırmanın dolaylı olarak sporcular arasında sportmenliği geliştirebileceğini göstermektedir.

Kültürel faktörler, spor ortamlarında empatiyi ifade etme ve algılama biçimlerini önemli ölçüde etkiler. Türkiye gibi kolektivist kültürlerde, toplumsal değerler empatik davranışlara daha yatkın olmayı teşvik edebilir. Araştırmalar, Türk spor kültürünün genellikle empatik etkileşimlerle iç içe olan grup uyumu ve karşılıklı desteği vurguladığını göstermektedir (Hamurcu, 2023). Bu nedenle, sporcularda empatik becerilerin geliştirilmesi, bireysel eylemleri grup normlarıyla uyumlu hale getirerek kolektif sporcu ruhunu güçlendirebilir.

Ayrıca, spor takımları içinde empati eğitimine odaklanan organizasyonel girişimler bu dinamikleri güçlendirebilir. Empatiyi geliştiren uygulamaların antrenman programlarına entegre edilmesi, genel davranışları iyileştirebilir ve takım arkadaşları arasında daha derin duygusal bağlar kurarak uzun vadeli sporculuk ruhunu besleyebilir (Erzi, 2020). Kanıtlar, empati sporlarda prososyal davranışların hem öngörücüsü hem de kolaylaştırıcısı olarak işlev gördüğünü ve olumlu bir spor kültürü oluşturmada çok önemli olduğunu göstermektedir (Okkay ve Bal, 2021; Özden, 2023).

2.3.2 Takım Sporlarında Sosyal Davranışlar ve Empati

Takım sporları, bireylerin takım arkadaşları ve antrenörleriyle etkileşim yoluyla temel sosyal becerileri geliştirebilecekleri bir ortam yaratır. Araştırmalar, takım sporlarına katılımın, depresyon ve anksiyete duygularının azalması ve gençlerin kişisel gelişiminde önemli bir rol oynayan sosyal bağların güçlenmesi gibi birçok zihinsel sağlık faydasıyla ilişkili olduğunu tutarlı bir şekilde göstermektedir. Örneğin, takım sporlarının ergenler arasında algılanan sosyal kabulü önemli ölçüde artırabildiğini ve izolasyon duygularını azaltarak aidiyet ve topluluk duygusunu teşvik ettiğini göstermektedir (Eime vd., 2013). Benzer şekilde, takım sporlarının dinamikleri içinde kurulan sosyal kimliğin, takım uyumunu olumlu yönde etkileyen ahlaki davranışlara yol açabileceğini savunmaktadır (Bruner ve arkadaşları, 2016). Bu sosyal kimlikler, empatiyi besleyen destekleyici bir ortam yaratmaya katkıda bulunarak sporcuların kişilerarası ilişkilerini ve takım ruhunu daha da güçlendirir (White-Gosselin vd., 2022).

Empati, sporcuların takım arkadaşlarıyla bağlantı kurmaları, rakiplerini anlamaları ve rekabetçi durumlarda uyumlu bir şekilde tepki vermelerine olanak tanıyan kritik bir rol oynar. Kalkan (2002), empatik davranışların, karşılıklı saygı ve duygusal zekanın daha iyi performans ve işbirliğini teşvik ettiği sporda genel olarak olumlu bir atmosfere katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, Westberg ve arkadaşları (2020), empati duygusunun taraftarlara ve onların sporcularla olan bağlarına da nasıl yayılabileceğini araştırarak, spor bağlamında paylaşılan deneyimler yoluyla oluşan sosyal bağları vurgulamaktadır. Bu, empati duygusunun sadece oyuncular arasındaki etkileşimlerle sınırlı olmadığını, spora dahil olan daha geniş topluluğu da kapsadığını göstermektedir.

Spor ortamlarında empatiyi tanımak ve teşvik etmek, koçluk ve sporcu gelişimi için önemli çıkarımlar içerir. Koçlar, sporcular arasında takım çalışmasını ve sosyal kimliği teşvik ederek empati atmosferini geliştirmek için benzersiz bir konumdadır (White-Gosselin vd., 2022; Kang vd., 2024). Duygusal zeka ve empatiye değer veren etkili koçluk stratejileri, genel takım dinamiklerini geliştirebilir ve kişisel ve kolektif büyümeye elverişli bir ortam yaratabilir.

Takım sporlarına aktif katılım, sporcuların bütünsel gelişimine katkıda bulunan sosyal becerileri geliştirir (Jones, 2024). Spor eğitimi çerçevesinde bu sosyal ve duygusal öğrenme

ilkelerini vurgulamak, spor bağlamının ötesinde de kişilerarası ilişkileri yönetebilecek donanıma sahip, daha çok yönlü sporcuların yetişmesine yol açabilir.

2.3.3 Literatürdeki İlişkili Araştırmalar

Futbolcuların sportmenlik davranışları üzerine yapılan araştırmalar, özellikle antrenörlerin etkinliği, sporcuların özellikleri ve motivasyonun etkisi ile ilgili olarak dikkat çekmiştir. Bu sentez, bu fenomenleri açıklayan önemli çalışmaları inceleyerek, yapılan araştırmaların metodolojilerini, amaçlarını ve bulgularını vurgulamaktadır.

Sportmenlik Davranışları

Futbolcuların sportmenlik davranışları üzerine yapılan araştırmalar, özellikle antrenörlerin etkinliği, sporcuların özellikleri ve motivasyonun etkisi ile ilgili olarak dikkat çekmiştir. Bu sentez, bu fenomenleri açıklayan önemli çalışmaları inceleyerek, yapılan araştırmaların metodolojilerini, amaçlarını ve bulgularını vurgulamaktadır.

İlk olarak, Mwenda ve arkadaşları (2023), ortaokul öğrencilerinin spor katılımıyla ilgili karakter değişikliklerini araştırmış ve sporcuların görev odaklı mı yoksa ego odaklı mı olduklarının, ahlaki işlevlerini ve sporcu davranışlarını önemli ölçüde öngördüğünü belirtmiştir. Ampirik araştırmaları, spor faaliyetlerine katılan öğrencilere uygulanan anketler kullanılarak, motivasyon yönelimleri ile sportmenlikle ilgili sonuçlar arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için nicel bir yaklaşım kullanmıştır. Ego odaklı sporcuların daha düşük sportmenlik düzeyleri sergilediği ve hile ve doping gibi dürüst olmayan davranışlara yönelme eğiliminin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Hafiar ve arkadaşları (2023), öğrencilerin spor bağlamında rol modellerini ve idolize etmeyi nasıl algıladıklarına odaklanan nitel bir çerçeve kullanarak, atletik performansla maruz kalmanın genç sporcuların sportmenliklerini nasıl etkilediğini inceleyerek bu alana katkıda bulunmuştur. Bulguları, performanslarının hayranlarının sadakatine etkisinin farkında olan sporcuların olumlu sportmenlik davranışlarında bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Julaimi ve Kamal (2024), içsel ve dışsal motivasyon faktörleri ile bunların sporda yüksek davranış standartlarının sürdürülmesi üzerindeki etkilerini vurgulamak için karma yöntemler

kullanarak, rugby sporcularının motivasyonunu ve bunun sporculuk ruhu üzerindeki etkisini araştırmıştır.

Ayrıca, Peralta ve arkadaşları (2024), COVID-19 pandemisi sırasında spor katılımının öğrenci sporcuların zihniyetine etkilerini araştırmış ve kişisel bağlılık ile çevrenin sporculuk ve genel refahlarını önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur.

Koçluk etkinliği, sporcuların sporculuğa yönelik davranış ve tutumlarını etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle, Malet ve arkadaşları (2013), genç futbolcular arasında ahlaki değişkenlerin şekillenmesinde koçluk etkinliğinin rolünü vurgulamıştır. Çalışmaları, özellikle iyi sporculuk ruhunu teşvik etmede etkili koçluğun, sporcuların daha az antisosyal davranış sergilemelerine yol açtığını ve koçların karakter geliştirme becerileri ile sporcuların ahlaki davranışları arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Ayrıca, Pante ve Gallardo (2025) tarafından üniversite sporcuları arasında saldırganlık ve sporculuk ruhu üzerine yapılan bir analiz, saldırganlık düzeyleri ile sporculuk ruhu arasındaki ilişkiyi nicel olarak analiz etmek için bir anket metodolojisi kullanarak, bu kavramlar arasındaki ilişkiyi ortaya koyan temel faktörleri anlamamanın gerekliliğini vurgulamıştır.

Futbolcularda empatik eğilimleri

Futbolcuların empatik eğilimlerinin araştırılması, spor bilimi ve psikoloji alanlarında ilgi görmeye başlamış ve bu eğilimlerin sporcu popülasyonlarında nasıl ortaya çıktığını ele alan çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Önemli bir çalışmada Arslan ve arkadaşları (2022), Spor Bilimleri Fakültesi'ne bağlı üniversitelerin öğrencilerinin empatik eğilimlerini ve yanal düşünme becerilerini araştırmıştır. Araştırmaları, 200 öğrenciden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiş, empatik eğilimleri ölçmek için Empatik Eğilim Ölçeği uygulanmış ve sonuçlar istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla önemli ölçüde daha yüksek empatik eğilim sergiledikleri bulunmuştur. Bu çalışma, cinsiyetin spor bağlamında empatik yetenekleri nasıl etkileyebileceğine dair değerli bilgiler sağlamış ve futbol takım dinamikleri ve sporcu destek sistemleri için potansiyel çıkarımlar önermiştir (Arslan vd., 2022).

Yıldırım ve Göral (2023), futbolcuların taktik becerileri ile performans düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledi. Her ne kadar öncelikle taktik performansa odaklanmış olsalar da bulguları empati ile taktik beceriler arasında doğrudan bir bağlantı kurmamaktadır. Araştırmada amatör futbol kulüplerinden elde edilen performans ölçütleri kullanılmış ve takım arkadaşları arasında taktik ile empati arasında yalnızca dolaylı bir korelasyon olduğu öne sürülmüştür. Bu nedenle, empatiyi futbolda bir yumuşak beceri olarak gören iddiayı tam olarak desteklememektedir (Yıldırım ve Göral, 2023).

Forsman ve arkadaşları, kadın futbolunda psikolojik faktörler ve performans üzerine sistematik bir inceleme yapmış ve empatik davranışların takım uyumu ve başarısına katkıda bulunduğuna dair kanıtlar sunmuştur. İnceleme, sporun rekabetçi ortamında duygusal zekanın önemini vurgulamış ve kadın futboluna odaklanmakla birlikte empati ve takım çalışması arasındaki ilişkinin önemini pekiştirmiştir (Pettersen vd., 2021).

Sağlam ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan bir başka ilgili çalışmada, araştırma empati eğilimlerini anlamada bazı paralellikler sağlayan sağlık profesyonellerine odaklanmıştır. Araştırmacılar, hemşireler arasında çeşitli sosyodemografik faktörlerle ilişkili empati düzeylerini incelemiş ve daha yüksek empati düzeyinin mesleki becerilerin artmasıyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Bu bulgu takım çalışmasına uygulanabilir olmakla birlikte, futbolla ilgili olarak biraz dolaylı kalmaktadır.

Ayrıca, Balçıkanlı ve arkadaşları (2019) tarafından tekerlekli sandalye basketbolcuları üzerinde yapılan ampirik çalışma, empatik beceri düzeyleri ile prososyal davranışlar arasında korelasyon olduğunu göstermiştir. Metodolojileri çeşitli istatistiksel analizleri içermekte olup, empatik becerileri daha yüksek olan sporcuların takım etkileşimlerine olumlu bir şekilde katıldıklarını gösteren sağlam sonuçlar ortaya koymuştur. Bu analiz, empatik eğilimlerin futbol da dahil olmak üzere spor ortamlarındaki sosyal dinamikleri önemli ölçüde etkileyebileceği teorisini desteklemektedir (Balçıkanlı vd., 2019).

Son olarak, Elmas ve Aşçı (2022), Eccles'in beklenti-değer teorisi çerçevesinde Türkiye'deki kadın futbolcuların deneyimlerini niteliksel olarak araştırmıştır. Bulguları, futbolda cinsiyet stereotiplerinin yarattığı engelleri aşmada oyuncular arasında empatik anlayışın önemini vurgulamıştır. Bu bakış açısı, erkek egemen bir sporda empati duygusunun kadın sporcuların dayanıklılığını nasıl artırabileceğine dair içgörüler sunmaktadır (Elmas ve Aşçı, 2022).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, evreni, veri toplama araçları, geçerlik ve güvenilirlik bilgileri bulunmaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyini ortaya koymak amacıyla kullanılan, karşılaştırmalı olmayan araştırma türlerinden biridir (Karasar, 2021). Bu bağlamda araştırmada, futbol oynayan 10–16 yaş grubundaki öğrencilerin sportmenlik yönelimleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmada, hem açıklayıcı (descriptive) hem de ilişki kurucu (correlational) yaklaşımlar benimsenmiştir. Açıklayıcı yaklaşım, katılımcıların sportmenlik ve empati düzeylerini betimlemeye; ilişki kurucu yaklaşım ise bu iki değişken arasındaki istatistiksel ilişkiyi analiz etmeye yöneliktir. Bu doğrultuda, tekil ve çoklu değişkenler arasındaki ilişkiler hem korelasyon analizi hem de çoklu regresyon analizi yoluyla incelenmiştir (Büyüköztürk, 2021).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2024–2025 futbol sezonu itibarıyla Ankara ilinde amatör ligin altyapı kategorilerinde yer alan ve 10–16 yaş aralığında lisanslı olarak futbol oynayan yaklaşık 3000 sporcu oluşturmaktadır. Ankara, altyapı futbol organizasyonlarının sistemli olarak yürütüldüğü büyükşehirlerden biri olması nedeniyle, araştırmanın evreni olarak tercih edilmiştir. Araştırma, bu yaş grubundaki futbolcuların sportmenlik yönelimleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tasarlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini, Ankara ilinde faaliyet gösteren amatör kulüplerde lisanslı olarak futbol oynayan 10–16 yaş grubundaki sporcular oluşturmaktadır. Örneklem, kolayda örnekleme yöntemi (non-olasılıklı örnekleme türlerinden biri) ile belirlenmiştir. Kolayda örnekleme yöntemi; araştırmacının ulaşılabilir gördüğü, erişimi kolay olan bireyleri

örnekleme dahil ettiği ve zaman ile maliyet açısından avantaj sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2020; Karasar, 2021).

Örneklem Büyüklüğü

Araştırmada örneklem belirlenirken, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan basit tesadüfi örnekleme yöntemi esas alınmış, örneklem büyüklüğü Cochran (1977) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu formül, büyük bir evrenden yapılacak örneklem seçiminde istenen hata payı ve güven düzeyine göre uygun örneklem sayısını belirlemek amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır.

Cochran formülü aşağıdaki gibidir:

$$n_0 = \frac{Z^2 \cdot p \cdot (1 - p)}{e^2}$$

Burada:

- ❖ n_0 : Örneklem büyüklüğü (sonsuz evren için),
- ❖ Z : Güven düzeyi katsayısı (0.05 anlamlılık düzeyi için 1.96),
- ❖ p : Örneklemin oransal tahmini (0.5 alınırsa maksimum örneklem sağlar),
- ❖ e : Hata payı ($\pm\%5$ için 0.05).

Evren sayısı $N = 3000$ olduğu için, bu değer formülle hesaplanmıştır.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0 - 1}{N}} = \frac{384}{1 + \frac{383}{3000}} = \frac{384}{1.1277} \approx 340.5 \approx 341$$

Araştırma kapsamında örneklem büyüklüğü olarak toplam 390 futbolcuya ulaşılmış olup, bu sayı hem Cochran formülüne göre hesaplanan minimum örneklem büyüklüğü olan 341'in üzerindedir hem de istatistiksel analizlerin güvenilirliğini sağlayacak düzeydedir. Bu bağlamda, elde edilen örneklem grubu, %95 güven düzeyinde ve $\pm\%5$ hata payı ile evreni temsil etmeye yeterlidir. Ayrıca, örneklem büyüklüğünün yüksekliği, araştırma bulgularının genellenebilirliğini güçlendirmektedir (Büyüköztürk, 2021; Karasar, 2021).

Örnekleme dahil edilen sporculara ait veriler, gerekli kurumsal izinler, veli onam formları ve gönüllülük esasına göre toplanmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından oluşturulmuş 11 soruluk demografik bilgi formu (yaş, okul türü, sınıf, spor yaşı, futbol yaşı, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba meslek, anne-baba spor geçmişi) kullanılmıştır.

3.3.1 Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği (ÇBSYÖ)

Bu araştırmada, Vallerand ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilen ve Sezen Balçıkanlı (2010) tarafından Türk kültürüne uyarlanan “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği (ÇBSYÖ)” kullanılacaktır. Türkçe uyarlaması yapılan bu ölçek, toplamda 20 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. ÇBSYÖ’nün alt boyutları sırasıyla; kurallara ve yönetime saygı, sosyal normlara uyum, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan bireyler, ölçek maddelerine “Beni hiç ifade etmiyor (1)” ile “Beni tamamen ifade ediyor (5)” arasında değişen beşli Likert tipi derecelendirme ile yanıt vermektedir. Her bir alt boyut için alınabilecek minimum puan 5, maksimum puan ise 25’tir. Bu doğrultuda, puan aralıkları anlamlandırıldığında; 5–10 puan arası düşük düzeyi (1–2), 11–19 puan arası orta düzeyi (3) ve 20–25 puan arası ise yüksek düzeyi (4–5) temsil etmektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında güvenirlik analizleri kapsamında hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı genel ölçek için .86 olarak bulunmuş, alt boyutlar bazında ise bu değerler sırasıyla .82, .64, .77 ve .80 olarak raporlanmıştır. Bu bulgular, ölçeğin hem geçerli hem de güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.2 Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Erkuş ve Yakupoğlu (2001) tarafından geliştirilen bu ölçek, genel olarak spor ortamındaki bireylerin empati becerilerini gerçekleştirme düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, iki alt boyuttan oluşmaktadır: "Sporda Duygusal Empati" (madde 1, 5, 7, 9, 11) ve "Sporda Bilişsel Empati ve Tatmin" (madde 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16). Ölçeğin geliştirilme sürecinde,

spor ve psikoloji alanlarında uzman iki kişi tarafından yürütülen görüşmeler sonucunda öncelikle 32 maddelik bir taslak oluşturulmuştur. Ardından, spor psikolojisi alanında uzman bir uzmanın görüşleri doğrultusunda maddeler yeniden değerlendirilmiş ve ölçek, 16 maddeye indirgenerek son hâlini almıştır. Ölçekten elde edilecek toplam puanın düşük olması, bireyin empatik becerilerinin zayıf olduğunu; yüksek puan ise empati düzeyinin güçlü olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılan analizlerde, toplam ölçek için Cronbach's Alpha katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara ilişkin Cronbach's Alpha katsayıları ise sırasıyla .72 ve .82 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.3 Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları

Araştırmada kullanılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği ve Spor Ortamında Empati Ölçeği'ne ait iç tutarlılık katsayıları (Cronbach's Alpha) Tablo 2'de sunulmuştur. Ölçeklerin ve alt boyutlarının güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1. Ölçek ve alt boyutların güvenilirlik analizleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	5	.87
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	5	.73
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	5	.70
Rakibe Saygı Alt Boyutu	5	.76
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'	20	.87
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	5	.73
Sporda Tahmin Alt Boyutu	11	.93
Spor Ortamında Empati Ölçeği	16	.91

Tüm Cronbach Alfa katsayıları .70'in üzerindedir ve $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3.1'de sunulan Cronbach Alfa değerlerine göre, kullanılan ölçeklerin ve alt boyutlarının iç tutarlılık düzeyleri yeterli ve yüksek düzeydedir. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin toplam alfa değeri .87 olarak belirlenmiş olup, bu değer ölçeğin genel güvenilirliğinin oldukça iyi olduğunu göstermektedir. Alt boyutlara bakıldığında, Sosyal Normlara Uyum (.87) ve Rakibe Saygı (.76) boyutları yüksek güvenirlilik düzeyine sahipken, diğer üç alt boyut da kabul edilebilir sınırlar içerisindedir ($\alpha > .70$). Spor Ortamında Empati Ölçeği'nin genel güvenirlilik katsayısı .91 olup, alt boyutlardan Tahmin boyutu .93 gibi çok yüksek bir alfa değerine sahiptir. Bu bulgular, her iki ölçeğin de bu yaş grubundaki çocuklar için geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğunu ortaya koymaktadır (Altıntaş vd., 2013; Dökmen, 2013; Tavşancıl, 2014).

3.4 Verilerin Toplanması

Verilerin toplaması “GoogleForm” ile internet aracılığıyla ve elden yüz yüze yoluyla yapılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

İstatistik analizlerin IBM SPSS paket programı ile yapılmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğunun Skewness ve Kurtosis testi ile test edilmiştir.

Tablo 3.2. Ölçek ve alt boyutların normallik varsayımı

Ölçek ve Alt Boyutlar	Skewness	Std. Hata	Kurtosis	Std. Hata
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	-,754	,124	-,918	,247
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	-,900	,124	-,221	,247
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	-1,991	,124	1,627	,247
Rakibe Saygı Alt Boyutu	-,905	,124	,039	,247
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'	-,564	,124	-,628	,247
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	-1,245	,124	,821	,247
Sporda Tahmin Alt Boyutu	-,655	,124	-,525	,247
Spor Ortamında Empati Ölçeği	-,578	,124	-,651	,247

*p<.05

Tablo 3.2'de Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ve Spor Ortamında Empati ölçekleri ile bu ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin -1.5 ile +1.5 aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013), bu aralıkta yer alan çarpıklık ve basıklık değerlerinin normallik varsayımını karşıladığına ve bu durumda parametrik testlerin uygulanabilir olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan George ve Mallery (2010) ise bu eşikleri -2 ile +2 olarak belirtmiş ve bu aralıkta kalan dağılımlar için parametrik testlerin uygun olduğunu ifade etmiştir.

Bu bağlamda, Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ve Spor Ortamında Empati ölçekleri ile alt boyutlarının dağılımı normalliğe uygun olduğundan, analizlerde parametrik testlerin kullanılmasının uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Analiz sürecinde öncelikle, fark testleri kapsamında değişkenler ilgili ölçeklere göre değerlendirilecektir. Ardından, korelasyon ilişkileri ve etki analizleri gerçekleştirilecektir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler; korelasyon analizi, regresyon analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve t-testi teknikleri aracılığıyla istatistiksel olarak incelenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerinin analiz sonucu elde edilen bilgiler bulunmaktadır.

4.1 Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmanın demografik değişkenlerine ait bulgular aşağıda birlikte verilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin dağılım Tablo 4.1’de sunulmuştur. Öğrencilerin okul türü, sınıf düzeyi, spor yapma yılı, futbol oynama yılı ve ebeveynlerinin eğitim düzeyi ile spor geçmişleri analiz edilmiştir.

Tablo 4.1. Demografik değişkenlere göre dağılım

Değişken	Grup	Sayı (n)	Yüzde (%)
Okul Türü	Devlet	267	68,5
	Özel	123	31,5
Sınıf	5.Sınıf	69	17,7
	6.Sınıf	78	20,0
	7.Sınıf	69	17,7
	8.Sınıf	105	26,9
	9.Sınıf	21	5,4
	10.Sınıf	27	6,9
	11.Sınıf	21	5,4
Spor Yapma Yılı	1-2 yıl	39	10,0
	3-4 yıl	105	26,9
	5-6 yıl	138	35,4
	7 yıl ve üzeri	108	27,7
Futbol Oynama Yılı	1-2 yıl	48	12,3
	3-4 yıl	123	31,5
	5-6 yıl	123	31,5
	7 yıl ve üzeri	96	24,6
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	21	5,4
	Ortaokul	33	8,5
	Lise	111	28,5
	Lisans ya da Önlisans	180	46,2
	Lisansüstü	45	11,5
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	27	6,9
	Ortaokul	39	10,0
	Lise	108	27,7
	Lisans ya da Önlisans	159	40,8
	Lisansüstü	57	14,6
Baba Spor Geçmişi	Evet	219	56,2
	Hayır	171	43,8
	Toplam	390	100,0

Tablo 4.1 incelendiğinde, çalışmaya katılan 390 futbolcunun çoğunluğunun devlet okuluna devam ettiği (%68,5) ve büyük oranda 5., 6. ve 7. sınıf seviyelerinde yoğunlaştığı

görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmının 5–6 yıldır düzenli spor yaptığı (%35,4) ve futbol oynama sürelerinin genellikle 3–6 yıl aralığında yoğunlaştığı (%63) dikkati çekmektedir. Anne ve baba eğitim düzeyleri açısından değerlendirildiğinde, özellikle lisans ve önlisans mezunu ebeveyn oranının hem annelerde (%46,2) hem de babalarda (%40,8) yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, katılımcıların %56,2'sinin babalarının spor geçmişi olduğu, ancak annelerin büyük çoğunluğunun spor geçmişine sahip olmadığı (%83,8) belirlenmiştir.

4.2 Sportmenlik Davranış ve Empatik Eğilim Düzeyleri

Katılımcıların Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ve Spor Ortamında Empati Ölçeklerine verdikleri yanıtlar doğrultusunda elde edilen puan ortalamaları ve dağılımları Tablo 4.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Ölçek ve alt boyutların düzeylerinin incelenmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	N	Minimum	Maximum	Ort	Std. Sapma
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	390	3,60	5,00	4,5954	,47485
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	390	3,40	5,00	4,6062	,41261
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	390	3,80	5,00	4,8400	,26913
Rakibe Saygı Alt Boyutu	390	2,40	5,00	4,4354	,59998
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	390	3,75	5,00	4,6192	,33281
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	390	3,60	5,00	4,7385	,32750
Sporda Tahmin Alt Boyutu	390	2,91	5,00	4,4629	,51460
Spor Ortamında Empati Ölçeği	390	3,38	5,00	4,5490	,41482

*p<.05

Tablo 4.2'de görüldüğü üzere, katılımcıların tüm alt boyutlarda oldukça yüksek ortalamalar elde ettikleri dikkat çekmektedir. Sporda Sorumluluklara Bağlılık alt boyutunda en yüksek ortalamanın ($\bar{x}$ = 4,84, SD = ,27) elde edilmesi, 10–16 yaş grubundaki futbolcuların bireysel sorumluluk bilincinin yüksek olduğunu göstermektedir. Rakibe Saygı alt boyutunda ise ortalama nispeten daha düşük kalmakta ($\bar{x}$ = 4,44, SD = ,60), bu durum bu yaş grubunda rekabetin etkisiyle empatik yaklaşımda dalgalanmalar olabileceğini düşündürmektedir.

Genel olarak, Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ($\bar{x}$ = 4,62, SD = ,33) ve Spor Ortamında Empati ($\bar{x}$ = 4,55, SD = ,41) ortalamalarının yüksek olması, sporcuların hem sosyal kurallara hem de duygusal tepkilere duyarlı olduklarını ortaya koymaktadır.

4.3 Farklılıkların İncelenmesi

Katılımcıların öğrenim gördükleri okul türüne göre sportmenlik ve empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Ölçeklerin okuduğu okul değişkenine göre karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyutlar	Okuduğu okul	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	Devlet	267	4,6360	,45012	2,381	210,816	,018
	Özel	123	4,5073	,51552			
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	Devlet	267	4,6382	,39380	2,272	388	,024
	Özel	123	4,5366	,44451			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	Devlet	267	4,8449	,26993	,534	388	,594
	Özel	123	4,8293	,26819			
Rakibe Saygı Alt Boyutu	Devlet	267	4,4584	,58647	1,118	388	,264
	Özel	123	4,3854	,62786			
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'	Devlet	267	4,6444	,30738	2,049	199,228	,042
	Özel	123	4,5646	,37786			
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	Devlet	267	4,7438	,31787	,476	388	,635
	Özel	123	4,7268	,34855			
Sporda Tahmin Alt Boyutu	Devlet	267	4,4627	,52590	-,012	388	,990
	Özel	123	4,4634	,49128			
Spor Ortamında Empati Ölçeği	Devlet	267	4,5506	,41651	,107	388	,915
	Özel	123	4,5457	,41280			

*p<.05

Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu ($p = .018$), Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu ($p = .024$) ve Genel Sportmenlik Yönelimi ($p = .042$) açısından devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin ortalama puanları özel okul öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, devlet okulundaki öğrencilerin sporda sosyal normlara uyma, kurallara bağlılık ve genel sportmenlik davranışlarında daha yüksek bir yönetime sahip olduklarını göstermektedir.

Buna karşın, sporda sorumluluk, rakibe saygı ve empatiye yönelik alt boyutlar ile genel empati ölçeği arasında okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Bu sonuçlar, empatik eğilimlerin okul türünden bağımsız geliştiğini ancak sportmenlik davranışlarının bazı alt boyutlarının sosyal çevre ve eğitim ortamından etkilenebileceğini göstermektedir.

4.3.1 Sınıf Düzeyi Değişkeni

Katılımcıların sportmenlik ve empatik eğilim düzeyleri sınıf düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.4.'te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Ölçeklerin sınıf düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	3.Sınıf	184	4,4000	4,7527	Gruplar arası	14,129	81,766	9,145		,000*
	4.Sınıf	634	5,429	5,0216	Grup içi	73,583	381	,193		
	5.Sınıf	694	7,130	3,9329	Toplam	87,712	389			
	6.Sınıf	784	6,923	4,2235						Scheffe
	7.Sınıf	694	2,522	4,8707						3,4,6,7,8,9>5
	8.Sınıf	424	6,714	4,6291						
	9.Sınıf	214	7,143	3,3439						
	10.Sınıf	95	0,000	0,0000						
	11.Sınıf	214	8,571	3,3585						
	Total	3904	5,5954	4,7485						
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	3.Sınıf	184	3,000	3,8957	Gruplar arası	9,436	81,180	7,914		,000*
	4.Sınıf	634	5,524	4,4824	Grup içi	56,789	381	,149		
	5.Sınıf	694	7,565	2,3731	Toplam	66,225	389			
	6.Sınıf	784	4,846	4,9362						Scheffe
	7.Sınıf	694	5,478	4,0388						3>1,4
	8.Sınıf	424	8,286	1,8516						6>1,4,7
	9.Sınıf	214	4,000	5,4772						9>1
	10.Sınıf	94	8,667	1,0000						
	11.Sınıf	214	8,286	1,7071						
	Total	3904	6,062	4,1261						
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	3.Sınıf	184	6,333	3,0098	Gruplar arası	2,198	8	,275	4,030	,000*
	4.Sınıf	634	8,381	2,7558	Grup içi	25,978	381	,068		
	5.Sınıf	694	7,565	3,1969	Toplam	28,176	389			
	6.Sınıf	784	8,923	2,1061						Scheffe
	7.Sınıf	694	8,261	2,6102						7>1
	8.Sınıf	424	8,571	3,1941						
	9.Sınıf	214	9,714	0,7171						
	10.Sınıf	95	0,000	0,0000						
	11.Sınıf	214	9,143	1,4928						
	Total	3904	8,400	2,6913						
Rakibe Saygı Alt Boyutu	3.Sınıf	184	5,667	3,8348	Gruplar arası	25,605	83,201	110,657		,000*
	4.Sınıf	634	3,714	5,2530	Grup içi	114,427	381	,300		
	5.Sınıf	694	6,609	4,2191	Toplam	140,032	389			
	6.Sınıf	784	3,615	6,7923						Scheffe
	7.Sınıf	693	9,913	7,0162						1,2,3,4,6,7,8,9>5
	8.Sınıf	424	6,000	4,4612						
	9.Sınıf	214	5,429	4,3425						
	10.Sınıf	95	0,000	0,0000						
	11.Sınıf	214	8,286	2,9857						
	Total	3904	4,354	5,9998						

Tablo 4.4. (devam ediyor)

f, x ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'	3.Sınıf	184,4750,20092			Gruplar arası	7,323	8	,915	9,752	,000*
	4.Sınıf	634,5762,36399			Grup içi	35,763381 ,094				
	5.Sınıf	694,7217,23334			Toplam	43,086389				
	6.Sınıf	784,6077,33226			Scheffe					
	7.Sınıf	694,4043,36347			3,4,6,8,9>5					
	8.Sınıf	424,7393,26722								
	9.Sınıf	214,6571,32453								
	10.Sınıf	94,9667,02500								
	11.Sınıf	214,8571,17839								
	Total	3904,6192,33281								
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	3.Sınıf	184,4333,46653			Gruplar arası	4,007	8	,501	5,060	,000*
	4.Sınıf	634,6952,29590			Grup içi	37,716381 ,099				
	5.Sınıf	694,6957,35081			Toplam	41,723389				
	6.Sınıf	784,7923,31324			Scheffe					
	7.Sınıf	694,6957,32469			4,6,8>1					
	8.Sınıf	424,9000,14816								
	9.Sınıf	214,7714,35376								
	10.Sınıf	95,0000,00000								
	11.Sınıf	214,7429,32338								
	Total	3904,7385,32750								
Sporda Tahmin Alt Boyutu	3.Sınıf	184,1970,50784			Gruplar arası	23,006	82,876	13,694		,000*
	4.Sınıf	634,2814,62914			Grup içi	80,008381 ,210				
	5.Sınıf	694,3794,45158			Toplam	103,014389				
	6.Sınıf	784,6364,44246			Scheffe					
	7.Sınıf	694,1542,47348			4,9>2,5					
	8.Sınıf	424,8117,28776			6>1,2,3,5					
	9.Sınıf	214,6494,27467			7>5					
	10.Sınıf	94,9697,04545			8>1,2,5					
	11.Sınıf	214,7792,31436								
	Total	3904,4629,51460								
Spor Ortamında Empati Ölçeği	3.Sınıf	184,2708,44660			Gruplar arası	14,514	81,814	13,185		,000*
	4.Sınıf	634,4107,48082			Grup içi	52,424381 ,138				
	5.Sınıf	694,4783,36314			Toplam	66,937389				
	6.Sınıf	784,6851,37883			Scheffe					
	7.Sınıf	694,3234,36269			4,8>1,2,5					
	8.Sınıf	424,8393,23269			6>1,2,3,5					
	9.Sınıf	214,6875,28229			9>1,5					
	10.Sınıf	94,9792,03125								
	11.Sınıf	214,7679,30945								
	Total	3904,5490,41482								

*p<.05

ANOVA sonuçları, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sportmenlik ve empati düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Özellikle Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu için anlamlı fark bulunmuştur ($F(8,381) = 9,145, p < .001$). Scheffé testi sonuçlarına göre 5. sınıf öğrencileri, 3., 4., 6., 7., 8. ve 9. sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek düzeyde sosyal normlara uyum göstermiştir.

Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu da anlamlı farklılık göstermektedir ($F(8,381) = 7,914, p < .001$). Özellikle 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin bu boyutta daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama ise 10. sınıf öğrencilerine aittir ($\bar{x} = 4,87$).

Sporda Sorumluluğa Bağlılık, Rakibe Saygı ve Genel Sportmenlik Yönelimi gibi diğer boyutlarda da anlamlı farklılıklar saptanmış; özellikle 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin sportmenlik yönelimi açısından daha yüksek düzeyde tutum sergilediği görülmüştür.

Empati ölçekleri açısından da sınıf düzeyine göre anlamlı farklar elde edilmiştir ($p < .001$). Özellikle 8., 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin hem duygusal empati hem de tahmin boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip olduğu, erken yaş gruplarının (3. ve 4. sınıf) daha düşük empati düzeyleri sergilediği görülmüştür.

Bu bulgular, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyleriyle birlikte hem sosyal davranışsal becerilerinde hem de duygusal farkındalıklarında gelişim gösterdiklerini işaret etmektedir.

4.3.2 Spor Yapma Yılı Değişkeni

Katılımcıların spor yapma süresine göre sportmenlik ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki farkları belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.5'te özetlenmiştir.

Tablo 4.5. Ölçeklerin spor yapma yılı değişkenine göre karşılaştırılması

		<i>f, x ss Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	1-2 yıl	39	4,6769	,46024	Gruplar arası	1,110	3	,370	1,649	,178
	3-4 yıl	105	4,6457	,45086	Grup içi	86,602	386	,224		
	5-6 yıl	138	4,5304	,51469	Toplam	87,712	389			
	7 yıl ve üzeri	108	4,6000	,44428						
	Total	390	4,5954	,47485						
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	1-2 yıl	39	4,6308	,37986	Gruplar arası	,202	3	,067	,393	,758
	3-4 yıl	105	4,5714	,46610	Grup içi	66,024	386	,171		
	5-6 yıl	138	4,6087	,42055	Toplam	66,225	389			
	7 yıl ve üzeri	108	4,6278	,35804						
	Total	390	4,6062	,41261						

Tablo 4.5. (devam ediyor)

Puan	Grup	<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	1-2 yıl	39	4,7077	,36084	Gruplar arası	,889	3	,296	4,192	,006*
	3-4 yıl	105	4,8457	,23576	Grup içi	27,287	386	,071		Scheffe
	5-6 yıl	138	4,8391	,30361	Toplam	28,176	389			4>1
	7 yıl ve üzeri	108	4,8833	,19165						
	Total	390	4,8400	,26913						
Rakibe Saygı Alt Boyutu	1-2 yıl	39	4,6769	,48038	Gruplar arası	3,747	3	1,249	3,538	,015*
	3-4 yıl	105	4,4114	,54549	Grup içi	136,284	386	,353		
	5-6 yıl	138	4,4696	,63506	Toplam	140,032	389			Scheffe
	7 yıl ve üzeri	108	4,3278	,62140						1>4
	Total	390	4,4354	,59998						
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	1-2 yıl	39	4,6731	,22000	Gruplar arası	,130	3	,043	,390	,760
	3-4 yıl	105	4,6186	,34287	Grup içi	42,956	386	,111		
	5-6 yıl	138	4,6120	,37875	Toplam	43,086	389			
	7 yıl ve üzeri	108	4,6097	,29382						
	Total	390	4,6192	,33281						
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	1-2 yıl	39	4,6615	,35881	Gruplar arası	,299	3	,100	,928	,427
	3-4 yıl	105	4,7486	,30512	Grup içi	41,424	386	,107		
	5-6 yıl	138	4,7348	,36018	Toplam	41,723	389			
	7 yıl ve üzeri	108	4,7611	,29125						
	Total	390	4,7385	,32750						
Sporda Tahmin Alt Boyutu	1-2 yıl	39	4,4406	,55945	Gruplar arası	1,525	3	,508	1,934	,124
	3-4 yıl	105	4,3662	,54654	Grup içi	101,488	386	,263		
	5-6 yıl	138	4,4980	,47170	Toplam	103,014	389			
	7 yıl ve üzeri	108	4,5202	,51198						
	Total	390	4,4629	,51460						
Spor Ortamında Empati Ölçeği	1-2 yıl	39	4,5096	,43004	Gruplar arası	,787	3	,262	1,532	,206
	3-4 yıl	105	4,4857	,43795	Grup içi	66,150	386	,171		
	5-6 yıl	138	4,5720	,39585	Toplam	66,937	389			
	7 yıl ve üzeri	108	4,5955	,40680						
	Total	390	4,5490	,41482						

*p<.05

Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların spor yapma yılı ile Sporda Sorumluluklara Bağlılık ($F(3,386) = 4,192$, $p = .006$) ve Rakibe Saygı ($F(3,386) = 3,538$, $p = .015$) alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmaktadır. Scheffé post-hoc testi sonuçlarına göre 7 yıl ve üzeri spor yapan katılımcılar, 1–2 yıl spor yapanlara kıyasla sporda sorumluluğa bağlılık düzeyinde daha yüksek puanlar almıştır. Buna karşın, 1–2 yıl spor yapanlar, rakibe saygı düzeyinde 7 yıl ve üzeri gruptan daha yüksek ortalama puana sahiptir.

Bu bulgular, spor yapma süresi arttıkça bireylerin sporun sorumluluk gerektiren boyutlarını daha iyi kavradıklarını göstermektedir. Ancak uzun süreli rekabetin bazı durumlarda rakibe saygı gibi etik boyutlarda zayıflamaya neden olabileceği de dikkat çekmektedir.

Diğer tüm alt boyutlarda ve ölçek genelinde anlamlı fark gözlenmemiştir ($p > .05$). Bu sonuç, empati ve sportmenlik yönelimlerinin yalnızca spor yapma süresiyle değil, bireysel değerler, takım kültürü ve eğitsel müdahalelerle de ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

4.3.3 Futbol Oynama Yılı Değişkeni

Katılımcıların futbol oynama sürelerine göre sportmenlik ve empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Ölçeklerin futbol oynama yılı değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	1-2 yıl	48	4,6000	,50021	Gruplar arası	1,318	3	,439	1,962	,119
	3-4 yıl	123	4,6098	,46719	Grup içi	86,394	386	,224		
	5-6 yıl	123	4,6537	,44136	Toplam	87,712	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,5000	,50513						
	Total	390	4,5954	,47485						
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	1-2 yıl	48	4,5625	,43595	Gruplar arası	,296	3	,099	,579	,629
	3-4 yıl	123	4,5951	,43793	Grup içi	65,929	386	,171		
	5-6 yıl	123	4,6439	,42890	Toplam	66,225	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,5938	,34269						
	Total	390	4,6062	,41261						
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	1-2 yıl	48	4,7625	,27877	Gruplar arası	1,099	3	,366	5,220	,002*
	3-4 yıl	123	4,8098	,26594	Grup içi	27,077	386	,070		
	5-6 yıl	123	4,8341	,32864	Toplam	28,176	389			Scheffe
	7 yıl ve üzeri	96	4,9250	,13059						4>1,2
	Total	390	4,8400	,26913						
Rakibe Saygı Alt Boyutu	1-2 yıl	48	4,6375	,45878	Gruplar arası	5,971	3	1,990	5,730	,001*
	3-4 yıl	123	4,4439	,52388	Grup içi	134,061	386	,347		
	5-6 yıl	123	4,4976	,57680	Toplam	140,032	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,2437	,72617						Scheffe
	Total	390	4,4354	,59998						1,3>4
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	1-2 yıl	48	4,6406	,30954	Gruplar arası	,479	3	,160	1,446	,229
	3-4 yıl	123	4,6146	,31269	Grup içi	42,607	386	,110		
	5-6 yıl	123	4,6573	,35004	Toplam	43,086	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,5656	,34376						
	Total	390	4,6192	,33281						
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	1-2 yıl	48	4,7125	,24722	Gruplar arası	,616	3	,205	1,928	,124
	3-4 yıl	123	4,6878	,37908	Grup içi	41,107	386	,106		
	5-6 yıl	123	4,7659	,32864	Toplam	41,723	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,7813	,28147						
	Total	390	4,7385	,32750						
Sporda Tahmin Alt Boyutu	1-2 yıl	48	4,3466	,54760	Gruplar arası	3,205	3	1,068	4,132	,007*
	3-4 yıl	123	4,3969	,52756	Grup içi	99,808	386	,259		
	5-6 yıl	123	4,4612	,51058	Toplam	103,014	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,6080	,45832						Scheffe
	Total	390	4,4629	,51460						4>1,2
Spor Ortamında Empati Ölçeği	1-2 yıl	48	4,4609	,41650	Gruplar arası	2,068	3	,689	4,101	,007*
	3-4 yıl	123	4,4878	,43726	Grup içi	64,869	386	,168		
	5-6 yıl	123	4,5564	,41530	Toplam	66,937	389			
	7 yıl ve üzeri	96	4,6621	,36053						Scheffe
	Total	390	4,5490	,41482						4>2

* $p < .05$ düzeyinde anlamlı farkları göstermektedir. Scheffé testi ile gruplar arası farklılıklar belirlenmiştir.

Futbol oynama yılı değişkenine göre yapılan ANOVA sonuçları, bazı sportmenlik ve empati boyutlarında anlamlı farklara işaret etmektedir. Özellikle Sporda Sorumluluklara Bağlılık alt boyutunda, 7 yıl ve üzeri futbol oynayan katılımcılar, daha az deneyime sahip olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalara sahiptir ($F(3,386) = 5,220, p = .002$). Bu bulgu, deneyimin sportif sorumluluk bilincini geliştirdiğini göstermektedir.

Rakibe Saygı boyutunda ise 1–2 yıl ve 5–6 yıl oynayan sporcuların, 7 yıl ve üzeri futbol oynayanlara kıyasla daha yüksek puan alması dikkat çekicidir ($F(3,386) = 5,730, p = .001$). Bu durum, uzun süreli rekabet ortamlarının rakibe saygı konusunda aşınmalara neden olabileceğini düşündürmektedir.

Sporda Tahmin ve Spor Ortamında Empati ölçeklerinde de benzer şekilde, futbol oynamaya daha uzun süredir devam edenlerin anlamlı şekilde daha yüksek empati skorlarına sahip oldukları görülmektedir ($p < .01$). Bu sonuç, empatik kapasitenin oyun deneyimi ile gelişebileceğini düşündürmektedir.

Ancak genel sportmenlik yönelimi, sosyal normlara uyum ve duygusal empati gibi diğer boyutlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > .05$). Bu da, futbol oynama süresinin her yönüyle doğrudan bir etkisi olmadığını, bazı davranışsal eğilimlerin bireysel faktörler ya da takım kültürüyle şekillenebileceğini göstermektedir.

4.3.4 Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre sportmenlik ve empatik eğilim puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Ölçeklerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması

<i>f, x ss Değerleri</i>						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal	İlkokul	21	4,5429	,49857	Gruplar arası	10,206	4	2,551	12,674	,000*
Normlara Uyum	Ortaokul	33	4,3818	,45377	Grup içi	77,506	385	,201		
Alt Boyutu	Lise	111	4,7514	,39193	Toplam	87,712	389			
	Lisans ya da Önlisans	180	4,6333	,46485						Scheffe
	Lisansüstü	45	4,2400	,48542						3>2,5
	Total	390	4,5954	,47485						4>5

Tablo 4.7. (devam ediyor)

Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	İlkokul	21 4,4286 ,38619	Gruplar arası	4,659	4	1,165	7,284	,000*
	Ortaokul	33 4,6182 ,43693	Grup içi	61,566	385	,160		
	Lise	111 4,7243 ,40547	Toplam	66,225	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,6100 ,37952						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,3733 ,44231						3>1,5
	Total	390 4,6062 ,41261						4>5
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	İlkokul	21 4,8857 ,21514	Gruplar arası	2,305	4	,576	8,574	,000*
	Ortaokul	33 4,9091 ,18091	Grup içi	25,871	385	,067		
	Lise	111 4,9243 ,19457	Toplam	28,176	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,8100 ,27260						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,6800 ,38234						3>4,5
	Total	390 4,8400 ,26913						2>5
Rakibe Saygı Alt Boyutu	İlkokul	21 4,5429 ,47389	Gruplar arası	8,600	4	2,150	6,298	,000*
	Ortaokul	33 4,1455 ,49818	Grup içi	131,432	385	,341		
	Lise	111 4,6270 ,52257	Toplam	140,032	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,4000 ,64574						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,2667 ,57049						3>2,4,5
	Total	390 4,4354 ,59998						
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	İlkokul	21 4,6000 ,23076	Gruplar arası	4,846	4	1,211	12,197	,000*
	Ortaokul	33 4,5136 ,30085	Grup içi	38,240	385	,099		
	Lise	111 4,7568 ,27932	Toplam	43,086	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,6133 ,35096						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,3900 ,28794						3>2,4,5
	Total	390 4,6192 ,33281						
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	İlkokul	21 4,4286 ,43028	Gruplar arası	3,700	4	,925	9,365	,000*
	Ortaokul	33 4,8545 ,15226	Grup içi	38,023	385	,099		
	Lise	111 4,8162 ,29312	Toplam	41,723	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,7333 ,30998						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,6267 ,39681						2,3>1,5
	Total	390 4,7385 ,32750						4>1
Sporda Tahmin Alt Boyutu	İlkokul	21 4,3766 ,48896	Gruplar arası	5,961	4	1,490	5,911	,000*
	Ortaokul	33 4,2066 ,42414	Grup içi	97,053	385	,252		
	Lise	111 4,5749 ,51003	Toplam	103,014	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,5030 ,49750						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,2545 ,55589						3>2,5
	Total	390 4,4629 ,51460						4>2
Spor Ortamında Empati Ölçeği	İlkokul	21 4,3929 ,40463	Gruplar arası	3,848	4	,962	5,871	,000*
	Ortaokul	33 4,4091 ,32629	Grup içi	63,089	385	,164		
	Lise	111 4,6503 ,41350	Toplam	66,937	389			
	Lisans ya da Önlisans	180 4,5750 ,39915						Scheffe
	Lisansüstü	45 4,3708 ,45430						3>5
	Total	390 4,5490 ,41482						

*p<.05 düzeyinde anlamlıdır. Post-hoc Scheffé testlerine göre gruplar arası farklar tabloda gösterilmiştir.

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların sportmenlik ve empati düzeyleri, annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .001$). Özellikle; Lise mezunu annelere sahip katılımcılar, sosyal normlara uyum, kurallara saygı, sportmenlik ve empatik eğilim boyutlarında anlamlı şekilde daha yüksek ortalamalara sahiptir. Bu durum, orta düzeyde eğitilmiş annelerin çocuklarının sosyal kurallara uyum ve empati becerilerinin gelişiminde destekleyici bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Lisansüstü eğitim düzeyine sahip annelere sahip öğrencilerin, bazı boyutlarda (örneğin rakibe saygı, genel sportmenlik, tahmin) daha düşük ortalamalara sahip olması dikkat çekicidir. Duygusal empati düzeyinde de benzer eğilimler gözlenmiş, ortaokul ve lise mezunu annelere sahip çocuklar daha yüksek skorlar almıştır. Bu, empati gelişiminin yalnızca akademik değil, sosyal yaşantı biçimiyle de ilişkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, annelerin eğitim düzeyi, çocukların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilimleri üzerinde belirgin bir etkiye sahip görünmektedir. Bu bulgular, aile eğitimi ile çocukların sosyal-duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi desteklemektedir.

4.3.5 Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni

Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine göre sportmenlik ve empatik eğilim puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Ölçeklerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması

f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal	İlkokul	274,6889	,45178	Gruplar arası	1,592	4	,398	1,779	,132	
Normlara	Ortaokul	394,4769	,57053							
Uyum Alt	Lise	1084,6222	,41227	Grup içi	86,120	385	,224			
Boyutu	Lisans ya da Önlisans	1594,6264	,47420							
	Lisansüstü	574,4947	,51284	Toplam	87,712	389				
	Total	3904,5954	,47485							
Kurallar ve	İlkokul	274,4444	,50637	Gruplar arası	1,298	4	,325	1,925	,106	
Yönetime	Ortaokul	394,6769	,32319							
Saygı Alt	Lise	1084,6333	,42756	Grup içi	64,927	385	,169			
Boyutu	Lisans ya da Önlisans	1594,6226	,38712							
	Lisansüstü	574,5368	,44426	Toplam	66,225	389				
	Total	3904,6062	,41261							
Sporda	İlkokul	274,8222	,24390	Gruplar arası	2,936	4	,734	11,197	,000*	
Sorumluluklara	Ortaokul	394,8923	,21931							
Bağlılık Alt	Lise	1084,9500	,13706	Grup içi	25,240	385	,066			
Boyutu	Lisans ya da Önlisans	1594,8113	,28485							
	Lisansüstü	574,6842	,35446	Toplam	28,176	389				Scheffe
	Total	3904,8400	,26913							
Rakibe Saygı	İlkokul	274,2222	,67558	Gruplar arası	1,464	4	,366	1,017	,398	
Alt Boyutu	Ortaokul	394,5077	,49385							
	Lise	1084,4389	,65251	Grup içi	138,567	385	,360			
	Lisans ya da Önlisans	1594,4491	,58189							
	Lisansüstü	574,4421	,57288	Toplam	140,032	389				
	Total	3904,4354	,59998							

Tablo 4.8. (devam ediyor)

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'	İlkokul	274,5444 ,34844	Gruplar arası	,728	4	,182	1,654	,160
	Ortaokul	394,6385 ,33373	Grup içi	42,358	385	,110		
	Lise	1084,6611 ,30946	Toplam	43,086	389			
	Lisans ya da Önlisans	1594,6274 ,33915						
	Lisansüstü	574,5395 ,34197						
	Total	3904,6192 ,33281						
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	İlkokul	274,6444 ,44836	Gruplar arası	1,400	4	,350	3,341	,010*
	Ortaokul	394,7077 ,35198	Grup içi	40,324	385	,105		
	Lise	1084,8000 ,25061	Toplam	41,723	389			
	Lisans ya da Önlisans	1594,7585 ,30777						Scheffe
	Lisansüstü	574,6316 ,39423						3>5
	Total	3904,7385 ,32750						
Sporda Tahmin Alt Boyutu	İlkokul	274,3838 ,48390	Gruplar arası	,447	4	,112	,420	,795
	Ortaokul	394,4056 ,55801	Grup içi	102,567	385	,266		
	Lise	1084,4848 ,50025	Toplam	103,014	389			
	Lisans ya da Önlisans	1594,4837 ,49723						
	Lisansüstü	574,4402 ,57951						
	Total	3904,4629 ,51460						
Spor Ortamında Empati Ölçeği	İlkokul	274,4653 ,41179	Gruplar arası	,614	4	,154	,892	,469
	Ortaokul	394,5000 ,42655	Grup içi	66,323	385	,172		
	Lise	1084,5833 ,38509	Toplam	66,937	389			
	Lisans ya da Önlisans	1594,5696 ,40315						
	Lisansüstü	574,5000 ,49014						
	Total	3904,5490 ,41482						

*p<.05

Tek yönlü ANOVA analizine göre, baba eğitim düzeyinin bazı sportmenlik ve empatik eğilim alt boyutları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Özellikle; Sporda Sorumluluğa Bağlılık alt boyutunda anlamlı fark saptanmıştır ($F(4,385) = 11,197$, $p < .001$). Lise ve ortaokul mezunu babalara sahip katılımcıların, lisansüstü eğitilmiş babalara sahip olanlara göre daha yüksek sorumluluk puanına sahip oldukları görülmüştür. Bu durum, orta düzey eğitimde verilen değer aktarımının çocukların spor sorumluluğu düzeyine olumlu yansıdığını düşündürmektedir.

Duygusal Empati alt boyutunda da anlamlı farklılık bulunmuştur ($F(4,385) = 3,341$, $p = .010$). Scheffé testi sonuçlarına göre, lise mezunu babalara sahip öğrenciler, lisansüstü babalara sahip olanlara göre daha yüksek düzeyde duygusal empati sergilemiştir.

Diğer alt boyutlarda (örneğin sosyal normlara uyum, rakibe saygı, sporda tahmin) ve genel ölçek puanlarında anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p > .05$). Bu sonuçlar, babanın eğitim düzeyinin empati ve sportmenlik üzerinde sınırlı ve seçici etkileri olduğunu göstermektedir.

4.3.6 Anne Spor Geçmişi Değişkeni

Katılımcıların annelerinin spor geçmişine sahip olup olmamasına göre sportmenlik ve empati düzeyleri arasındaki fark, bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Ölçeklerin anne spor geçmişi değişkenine göre karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	Evet	63	4,6381	,42023	,858	96,667	,393
	Hayır	327	4,5872	,48482			
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	Evet	63	4,5619	,41559	-,929	388	,353
	Hayır	327	4,6147	,41212			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	Evet	63	4,8857	,24551	1,475	388	,141
	Hayır	327	4,8312	,27292			
Rakibe Saygı Alt Boyutu	Evet	63	4,4000	,57023	-,511	388	,610
	Hayır	327	4,4422	,60615			
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Evet	63	4,6214	,30023	,057	388	,954
	Hayır	327	4,6188	,33915			
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	Evet	63	4,7524	,32272	,368	388	,713
	Hayır	327	4,7358	,32884			
Sporda Tahmin Alt Boyutu	Evet	63	4,5325	,47177	1,172	388	,242
	Hayır	327	4,4495	,52206			
Spor Ortamında Empati Ölçeği	Evet	63	4,6012	,38173	1,090	388	,276
	Hayır	327	4,5390	,42070			

*p<.05

Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, annelerinin spor geçmişine sahip olup olmamasına göre öğrencilerin sportmenlik ve empati düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (tüm p değerleri > .05). Özellikle; Genel Sportmenlik Yönelimi ($t(388) = 0,057$, $p = .954$) ve Genel Empati ($t(388) = 1,090$, $p = .276$) ölçeklerinde anne spor geçmişine sahip olma durumu ortalamalar üzerinde anlamlı bir etki yaratmamıştır. En yüksek ortalama farkı, Sporda Sorumluluğa Bağlılık alt boyutunda gözlenmiş olsa da ($\bar{x} = 4,89 > \bar{x} = 4,83$), bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p = .141$).

Bu sonuçlar, annenin spor geçmişinin çocukların sportmenlik ve empati eğilimleri üzerinde tek başına belirleyici bir faktör olmadığını, bu tutumların muhtemelen daha çok sosyal çevre, antrenör tutumları ve sporun yapıldığı ortam gibi diğer değişkenlerle şekillendiğini söylenebilir.

4.3.7 Baba Spor Geçmişi Değişkeni

Katılımcıların babalarının spor geçmişine sahip olup olmaması durumuna göre sportmenlik ve empati düzeyleri arasındaki farklar bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10. Ölçeklerin baba spor geçmişi değişkenine göre karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	Evet	219	4,5836	,46423	-,556	388	,579
	Hayır	171	4,6105	,48906			
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	Evet	219	4,6164	,38517	,547	336,575	,585
	Hayır	171	4,5930	,44610			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	Evet	219	4,8548	,24441	1,229	388	,220
	Hayır	171	4,8211	,29748			
Rakibe Saygı Alt Boyutu	Evet	219	4,4548	,61384	,723	388	,470
	Hayır	171	4,4105	,58260			
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Evet	219	4,6274	,32563	,548	388	,584
	Hayır	171	4,6088	,34246			
Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu	Evet	219	4,7726	,28986	2,278	317,584	,023*
	Hayır	171	4,6947	,36642			
Sporda Tahmin Alt Boyutu	Evet	219	4,4919	,53807	1,276	380,726	,203
	Hayır	171	4,4258	,48190			
Spor Ortamında Empati Ölçeği	Evet	219	4,5796	,42452	1,664	374,623	,097
	Hayır	171	4,5099	,39987			

*p<.05

Tablo 4.10 incelendiğinde, yalnızca Duygusal Empati Alt Boyutu açısından baba spor geçmişi değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t(317,584) = 2,278$, $p = .023$). Buna göre, babası spor yapmış olan katılımcılar ($\bar{x} = 4,77$), babası spor yapmamış olanlara ($\bar{x} = 4,69$) kıyasla daha yüksek düzeyde duygusal empati sergilemektedir. Bu bulgu, sporla iç içe bir ebeveyn modelinin çocuklarda duygusal farkındalık ve empati gelişimini destekleyebileceğini göstermektedir.

Ancak diğer tüm alt boyutlar ve ölçek genel puanlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$). Bu durum, sportmenlik ve bilişsel empati eğilimlerinin yalnızca baba spor geçmişinden etkilenmediğini, çocuğun kişilik özellikleri, antrenör rolü, takım yapısı ve sosyal çevre gibi diğer etmenlerin daha belirleyici olabileceği söylenebilir.

4.4 Sportmenlik ile Empatik Eğilim Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

Araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlar arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Tüm korelasyonlar Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Ölçekler ve alt boyutlarla korelasyon tablosu

No	Ölçek ve Alt Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	1	,465**	,407**	,442**	,782**	,431**	,482**	,517**
2	Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu		1	,348**	,471**	,758**	,478**	,413**	,470**
3	Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu			1	,295**	,588**	,392**	,398**	,437**
4	Rakibe Saygı Alt Boyutu				1	,814**	,259**	,396**	,401**
5	Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği					1	,498**	,559**	,599**
6	Sporda Duygusal Empati Alt Boyutu						1	,503**	,676**
7	Sporda Tahmin Alt Boyutu							1	,977**
8	Spor Ortamında Empati Ölçeği								1

*p<.05; **p<.01

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere, ölçek ve alt boyutlar arasında genellikle orta ve yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur.

Sportmenlik alt boyutları, birbirleriyle ve genel sportmenlik puanı ile yüksek düzeyde ilişkilidir. Özellikle Rakibe Saygı ile Genel Sportmenlik arasında yüksek düzeyde korelasyon ($r = .814, p < .01$) bulunmuştur. Benzer şekilde, Sosyal Normlara Uyum ile Genel Sportmenlik ($r = .782, p < .01$) arasında da güçlü bir ilişki gözlenmiştir.

Empati ölçekleri açısından bakıldığında, Sporda Tahmin ile Genel Empati arasında çok yüksek düzeyde korelasyon ($r = .977, p < .01$) dikkat çekmektedir. Bu durum, tahmin edici empatik becerilerin genel empati düzeyini belirlemede belirgin bir rol oynadığını göstermektedir.

Sportmenlik ile empati arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özellikle Genel Sportmenlik Yönelimi ile Spor Ortamında Empati ($r = .599, p < .01$) ve Sporda Duygusal Empati ($r = .498, p < .01$) arasında orta-yüksek düzeyde pozitif ilişkiler bulunmuştur.

Bu bulgular, empati düzeyi yüksek olan bireylerin sportmenlik eğilimlerinin de yüksek olabileceğini desteklemektedir. Bu bağlamda, empatik becerilerin geliştirilmesinin spor ortamındaki etik davranışları artırabileceği söylenebilir.

4.5 Regresyon Analizi

Çok boyutlu sportmenlik yöneliminin alt boyutlarının, öğrencilerin spor ortamındaki empati düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12. Öğrencilerin çok boyutlu sportmenlik yönelimi algıların spor ortamında empati üzerine etki analizi (alt boyut düzeyi)

Değişken	B	Beta	t	Sig.	VIF	R	R ²	Uyarlanmış R ²	F	p
Sabit	,489		1,569	,117						
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	,245	,281	5,747	,000*	1,493					
Kurallar ve Yönetime Saygı Alt Boyutu	,212	,211	4,348	,000*	1,474	,620 ^a	,384	,378	60,048	,000 ^b
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	,332	,215	4,804	,000*	1,255					
Rakibe Saygı Alt Boyutu	,079	,114	2,401	,017*	1,409					

*p<.05

Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, sportmenlik yöneliminin dört alt boyutu birlikte ele alındığında, spor ortamında empati düzeyini anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir ($F(4, 385) = 60.048$, $p < .001$). Modelin açıklayıcılık düzeyi yüksek olup, empati düzeyindeki toplam varyansın %38,4’ü bu dört değişken tarafından açıklanmaktadır ($R^2 = .384$; düzeltilmiş $R^2 = .378$).

Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu, empatiyi pozitif yönde ve en güçlü biçimde yordayan değişkenlerden biridir ($\beta = .281$, $p < .001$). Bu bulgu, empatik bireylerin sosyal kurallara daha fazla saygı gösterdiği varsayımıyla uyumludur.

Kurallara ve Yönetime Saygı ($\beta = .211$, $p < .001$) ve Sporda Sorumluluğa Bağlılık ($\beta = .215$, $p < .001$) da anlamlı ve pozitif yönde etki göstermektedir. Rakibe Saygı boyutu da istatistiksel olarak anlamlıdır ($\beta = .114$, $p = .017$), ancak diğer boyutlara göre etkisi daha sınırlıdır.

Tüm değişkenler için VIF değerlerinin 1 ile 1.5 arasında olması, çoklu doğrusal bağlantı (multikolinearite) sorunu olmadığını göstermektedir. Bu da modelin yapısal açıdan sağlam olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, sportmenlik alt boyutlarının tamamı, spor ortamında empatik eğilimleri anlamlı şekilde yordamakta; özellikle sosyal normlara uyum, bu ilişkiyi en güçlü biçimde temsil etmektedir. Bu durum, empatik bireylerin etik spor davranışlarını daha çok benimsediğini gösterdiği söylenebilir.



5. TARTIŞMA

Araştırmamızın tartışma bölümü 4 kısımdan oluşmaktadır. Sportmenlik davranışları ve empatik eğilimleri ile ilgili bulguların tartışılması, sportmenlik davranışları ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, etki analizi, demografik değişkenlerin etkisi. İnsanlık tarihi boyunca bireyler, çeşitli amaçlara ulaşmak adına mücadele etmiş ve zaman zaman bu uğurda toplumsal normları ihlal etme eğiliminde bulunmuştur (Çavdar, 2009, s.100-115). Günümüz uygar toplumlarında sporun toplumsal yaşamdaki rolü inkâr edilemeyecek kadar belirgindir. Spor faaliyetleri, bireyin hem bedensel hem de ruhsal sağlığını desteklemesinin yanı sıra; karakter sağlamlığı, saygı, etik değerler ve ahlaki erdemler gibi olumlu tutum ve davranışların gelişimini de desteklemektedir.

5.1 Sportmenlik Davranışları ve Empatik Eğilim Düzeyleri ile İlgili Bulguların Tartışılması

Katılımcılara Çok Boyutlu Sporcu Davranışları Yönelimi ve Spor Ortamında Empati Ölçekleri uygulanarak elde edilen sonuçlar, özellikle futbolcular olmak üzere 10 ila 16 yaş grubundaki sporcuların özellikleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bildirilen yüksek ortalamalar ($\bar{x} = 4,62$, $SD = 0,33$ Sporculuk Yönelimi; $\bar{x} = 4,55$, $SD = 0,41$ Empati) bu sporcuların spor alanındaki sosyal kurallara ve duygusal ipuçlarına karşı dikkate değer bir duyarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Alonso vd., 2019). Bu bulgular, duygusal zeka ile sporcu davranışları arasındaki korelasyonların, oyuncuların duygusal tepkilerini etkili bir şekilde yönetme kapasitesini vurguladığı için, sağlam bir duygusal zeka düzeyine işaret etmektedir (Stanger vd., 2016).

Belirli alt boyutlara daha derinlemesine bakıldığında, “Sporda Sorumluluklara Bağlılık” ($\bar{x} = 4,84$, $SD = 0,27$) ortalaması özellikle yüksek olarak öne çıkmakta ve genç futbolcular arasında güçlü bir bireysel sorumluluk duygusu olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, güçlü sorumluluk duygusunu sporcularda gözlemlenen prososyal davranışlarla ilişkilendiren mevcut literatürle de doğrulanmaktadır. Bu bulgu, rekabetçi ortamlarda bu tür özelliklerin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır, zira bu özellikler takım içindeki performansı ve kişilerarası ilişkileri önemli ölçüde etkilemektedir (Arı ve Öz, 2023; Stanger vd., 2016). Buna karşılık, “Rakibe Saygı” ($\bar{x} = 4,44$, $SD = 0,60$) ortalamasının daha düşük olması,

empati düzeylerinde değişkenlik olduğunu göstermektedir. Bu durum, empati tepkilerini gölgede bırakabilen sporun rekabetçi doğasından etkilenmiş olabilir (Bedir vd., 2023; Stanger vd., 2016; Pol vd., 2018).

Empatinin saldırganlığı azaltma ve işbirliğini teşvik etme rolü, hem duygusal zekayı hem de sportmenliği besleyen eğitim ortamlarının gerekliliğini vurgulamaktadır (Kavussanu ve Stanger, 2017; Stanger vd., 2016; Strode, 2024). Empatik ve sportmen davranışlardaki dalgalanmalar, antrenörlere ve spor eğitimcilerine, sadece rekabetçi performansı güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda sahada kişilerarası becerileri ve etiği de geliştiren daha iyi antrenman programları tasarlamaları için rehberlik edebilir (Bedir vd., 2023; Alonso vd., 2019).

5.2 Sportmenlik Davranışları ve Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmalar, sportmenliğin çeşitli boyutları ile genel sportmenlik puanları arasında bir korelasyon olduğunu ortaya koyarak, Rakibe Saygı ve Sosyal Normlara Uyum gibi özelliklerin, spor bağlamında bireyin etik duruşunun önemli göstergeleri olduğunu göstermektedir. Özellikle, Rakibe Saygı ile Genel Sporculuk arasında önemli bir korelasyon tespit edilmiştir. Bu, rakiplerine saygı gösteren bireylerin genel olarak daha yüksek bir sporculuk yönelimine sahip olma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Sosyal Normlara Uyum da Genel Sporculuk ile pozitif bir ilişki göstermiştir. Bu da sporculuk kavramı içindeki bu alt boyutların birbiriyle bağlantılı doğasını daha da desteklemektedir (Kalkan, 2022).

Ayrıca, empati ölçekleri ile genel empati ölçütleri arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Özellikle, Sporda Tahmin ile Genel Empati arasındaki korelasyon, spor ortamlarında kapsamlı bir empati duygusunun geliştirilmesinde empatik becerilerin öngörücü niteliğini vurgulamaktadır. Bu bulgu, empati duygusunun duygusal bağlılığı kapsadığını ve takım ortamlarında başkalarının deneyimlerinin dinamiklerini anlamayı içerdini öne süren literatürle uyumludur (Dugas ve Ali, 2023). Ek olarak, Genel Sporculuk Yönelimi ile çeşitli empati ölçütleri arasındaki pozitif korelasyonlar, empati düzeyleri yüksek bireylerin pozitif sporculuk davranışları sergileme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Çeviker vd., 2024).

Empatik yetenekler, spor ortamlarında etik davranışların geliştirilmesinde kritik bileşenler olarak kabul edilir. Spor bağlamlarında daha yüksek empati, prososyal davranışlar ve rakiplere adil muamele ile ilişkilidir. Örneğin, takım sporlarıyla uğraşan bireyler genellikle empati ve fedakarlıkta artış bildirmektedir, bu da bu ortamlarda geliştirilen ilişkisel dinamiklerin davranışları önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir (Hajek ve König, 2022). Ayrıca, araştırmalar empati becerilerini benimseyen sporcuların takım uyumu ve performansında iyileşme yaşadığını göstermektedir, çünkü empati, takım üyeleri arasındaki saldırganlığı azaltır ve yapıcı etkileşimleri teşvik eder (Arslan ve Sezen-Balçıkınlı, 2019).

Sonuç olarak, empati ve sportmenlik arasındaki araştırılan ilişki, empatik becerilerin geliştirilmesinin sporda etik davranışları teşvik etmede önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu etkileşimin daha iyi anlaşılması, saygı, adalet ve karşılıklı anlayışı ön plana çıkaran ortamlar yaratmayı amaçlayan sporcular, antrenörler ve paydaşlar için değerli bilgiler sağlar ve böylece genel olarak olumlu bir spor kültürüne katkıda bulunur.

5.3 Etki Analizi

Çoklu doğrusal regresyon analizinin sonuçları, sporcu ruhu yöneliminin dört alt boyutunun, spor bağlamında empati düzeylerini tahmin etmede toplu olarak önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle, sonuçlar modelin empati varyansının %38,4'ünü ($R^2 = .384$; düzeltilmiş $R^2 = .378$) açıklayan güçlü bir açıklayıcı güce sahip olduğunu ve önemli bir genel tahmin ($F(4, 385) = 60,048, p < .001$) sağladığını göstermektedir (Karakuş, 2022). Bu, sporcu ruhu yönelimi ile ilgili kavramların spor ortamlarında empatik davranışları anlamak için vazgeçilmez olduğunu ve sporcular arasında etik davranış ile duygusal zeka arasındaki etkileşimi vurguladığını göstermektedir.

Belirlenen alt boyutlar arasında, Sosyal Normlara Uyum empatiyi en güçlü şekilde öngören faktör olarak ortaya çıkmaktadır ($\beta = .281, p < .001$). Bu, empati düzeyleri daha yüksek olan bireylerin spor ortamında sosyal kurallara daha fazla saygı gösterme ve bunları daha fazla uygulama eğiliminde oldukları iddiasını desteklemektedir. Ancak, bu ilişkiyi açıkça tartışan ilgili referanslar tespit edilemediğinden, (Mays vd., 2012; Kim ve Kim, 2021) alıntıları çıkarılmalıdır. Bu bulgu, sosyal normlara bağlılığın hem spor hem de daha geniş sosyal bağlamlarda kişisel değerler ve sorumluluklarla içsel olarak bağlantılı olduğu görüşüyle uyumludur (Cooky vd., 2021; Bhanot, 2021). Bu tür bulgular, sosyal normların

pekiştirilmesi yoluyla empatiyi teşvik etmenin sporda etik davranışları geliştirebileceğini gösterdiğinden çok önemlidir.

Ayrıca, diğer boyutlar olan Kurallara ve Yönetime Saygı ($\beta = .211$, $p < .001$) ve Sporda Sorumluluk Taahhüdü ($\beta = .215$, $p < .001$) de empati düzeyleriyle önemli pozitif ilişkiler ortaya koyarak, sporculukta kişisel ahlakın rolünü vurgulamaktadır. Rakibe Saygı ($\beta = .114$, $p = .017$), istatistiksel olarak anlamlı olmasına rağmen, nispeten daha zayıf bir etkiye sahiptir, bu da rekabetçi ancak saygılı bir ortamın oluşturulmasının farklı yaklaşımlar gerektirebileceğini göstermektedir (Dimant ve Gesche, 2020). Bu çalışmadan elde edilen bulgular, sporcuların davranış ve tutumlarının şekillenmesinde kişisel ve sosyal faktörlerin önemini vurgulayan daha geniş literatürle uyumludur (Hilbert ve Suessmair, 2015; Kunter, 2015).

Ayrıca, 1 ile 1,5 arasında değişen VIF değerlerinin gösterdiği gibi, çoklu kolineerlik olmaması, modelin yapısal bütünlüğünü desteklemekte ve çıkarılan sonuçların güvenilirliğini artırmaktadır. Bu, sporculuk yönelimi ile empati arasında yakalanan ilişkilerin farklı ve anlamlı olduğunu göstermekte ve bu faktörlerin nasıl etkileştiğine dair nüanslı bir anlayışa olanak sağlamaktadır (Cahyonowati vd., 2022; Krakowski ve Ronconi, 2023). Buna göre, bulgular, empatik bireylerin takımlarına ve genel olarak spor camiasına olumlu yansıyacak davranışlar sergileme eğiliminde oldukları için, spor ortamlarında etik standartların ve duygusal farkındalığın geliştirilmesinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır (Li vd., 2018; Natasha ve Yustina, 2020).

Sonuç olarak, empati düzeylerinde sportmenlik yöneliminin öngörü yeteneğini vurgulayan ampirik kanıtlar sunarak, sosyal normlara uyuma odaklanan eğitim ve müdahalelerin sporcular arasında hem ahlaki hem de empatik davranışları teşvik edebileceğini göstermektedir (Cullis vd., 2012).

5.4 Demografik Değişkenlerin Etkisi

Demografik değişkenler sınıf düzeyi, spor yapma yılı, futbol oynama yılı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne spor geçmişi, baba spor geçmişi olmak üzere 7 değişkenden oluşmaktadır.

5.4.1 Sınıf Düzeyi

ANOVA sonuçlarından elde edilen bulgular, öğrencilerin sınıf seviyelerine göre sportmenlik ve empati düzeylerinde önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, 5. sınıf öğrencileri, 3., 4., 6., 7., 8. ve 9. sınıflardaki akranlarına kıyasla sosyal normlara daha fazla uyum sergilemiştir ($F(8,381) = 9,145, p < 0,001$). Bu, gelişim aşamasının sosyal davranış becerilerinin şekillenmesinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir, çünkü daha genç öğrenciler sporda işbirliğini ve saygıyı teşvik eden sosyal normları henüz tam olarak içselleştirmemiş olabilirler.

Bu gözlem, empati ile okul ortamı arasındaki bağlantıyı vurgulayan araştırmalarla uyumludur ve empati düzeyi daha yüksek olan çocukların sosyal beklentileri daha iyi yönlendirebildiğini ve kurallara ve otoriteye saygı dahil olmak üzere yapıcı davranışlar geliştirebildiğini göstermektedir (Zorza vd., 2015). Ayrıca, yapılan bir araştırma, farklı kültürler hakkında bilgi ve deneyimin empatik tepkileri geliştirdiği için sınıf seviyesinin etnokültürel empati gelişimi ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Tutkun, 2019). Bu nedenle, sınıflar arasında sporculuk ve empati düzeylerinde gözlemlenen farklılıklar, özellikle 5. sınıfta görülen uyum ve saygının artması, sosyal beceriler ve duygusal farkındalıkta yaşa bağlı gelişimin önemini vurgulamaktadır.

Sosyal normlara uyumun yanı sıra, Kurallara ve İddiaya Saygı alt boyutu da sınıflar arasında önemli farklılıklar göstermiştir ($F(8,381) = 7,914, p < .001$). Saygı konusunda en yüksek ortalama 10. sınıf öğrencilerinde görülmüştür ($\bar{x} = 4,87$), bu da öğrencilerin olgunlaştıkça bu boyutta bir zirveye ulaştığını göstermektedir. Bu bulgu, daha yaşlı ergenlerin başarılı akran etkileşimleri için hayati önem taşıyan ahlaki muhakeme ve saygı düzeylerinin daha yüksek olma eğiliminde olduğunu gösteren çalışmalarla tutarlıdır (Yang ve Tu, 2020). Dahası, 8., 10. ve 11. sınıflarda gözlemlenen empati düzeylerinin, daha düşük sınıflara kıyasla daha yüksek olması, öğrenciler arasında duygusal anlayış ve sosyal becerilerin gelişimsel seyrini daha da net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu örüntü, empati duygusunun yaşla birlikte geliştiğini ve sosyal durumlarda duygusal tepki verme ve bakış açısı kazanma becerisini geliştirdiğini göstermektedir (Haque vd., 2018; Wang vd., 2024).

Ayrıca, sınıf düzeyine göre empati ölçeklerinde gözlemlenen farklılıklar, daha yaşlı ergenlerin sadece daha sağlam ahlaki çerçeveler geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda daha

fazla duygusal içgörü kazandıkları bir olgunlaşma etkisini göstermektedir. Örneğin, empati düzeyleri, duygusal empati ve tahmin boyutlarında 8., 10. ve 11. sınıf öğrencilerinde önemli ölçüde daha yüksekti. Literatür, öğrencilerin okulda ilerledikçe empatik katılımlarının derinleştiğini ve bunun kişilerarası ilişkilerin gelişmesi ve etik muhakeme kapasitesinin artmasıyla ilişkili olabileceğini göstermektedir (Chen vd., 2024).

Bu bulguların sonuçları, eğitim çerçeveleri içinde empati ve sportmenlik ruhunun geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Daha genç öğrencilerin bu sosyal davranışları daha düşük düzeyde sergilediğini anlamak, erken sınıflardan itibaren duygusal öğrenmeyi geliştirebilecek hedefli müdahalelerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Empati eğitimi içeren programlar, destekleyici akran etkileşimleri ve ahlaki gelişim açısından zengin bir okul ortamı oluşturmada önemli bir rol oynayabilir (Zebarjadi vd., 2021; Maximiano-Barreto vd., 2020).

Sonuç olarak, sınıf seviyelerine göre öğrenciler arasında sporculuk ve empati düzeylerinde görülen önemli farklılıklar, eğitimciler ve politika yapıcılar için kritik öneme sahip gelişim eğilimlerini ortaya koymaktadır. Bu eğilimleri fark ederek ve eğitim sisteminde destekleyici önlemler alarak, işbirliğine dayalı bir toplumda başarılı olabilecek empatik ve sosyal sorumluluk sahibi bireylerin yetişmesine katkıda bulunabiliriz.

5.4.2 Spor Yapma Yılı

Tek yönlü ANOVA'nın bulguları, spor katılım süresine göre sporculuk ruhunun belirli alt ölçeklerinde önemli farklılıklar olduğunu ortaya koyarak, spor bağlamında kişisel gelişimle ilgili yerleşik teorileri desteklemektedir. Spora uzun süre (yedi yıl veya daha fazla) katılan katılımcılar, daha az deneyimli (bir-iki yıl) katılımcılara kıyasla Sporda Sorumluluklara Bağlılık açısından daha yüksek puanlar almıştır. Tersine, daha az deneyimli katılımcılar Rakip Saygısı konusunda daha yüksek puanlar almıştır. Sonuçlardaki bu durum, spor faaliyetlerinde uzun süreli katılım ile sporcuların benimsediği etik boyutlar arasında ilişki olduğunu göstermektedir.

Deneyim arttıkça sorumluluklara bağlılıkta gözlenen artış, sporla uzun süreli ilgilenmenin spora ve sporculara karşı sorumlulukların daha derin bir şekilde anlaşılmasını sağladığına işaret eden bulgularla uyumludur. Spruit ve arkadaşları (2018), spordaki ahlaki ortamın

sporcuların davranışlarını nasıl etkilediğini vurgulamış ve sporcuların olgunlaştıkça spor ortamlarında teşvik edilen değerleri içselleştirdiklerini öne sürmüştür. Beauchamp ve Eys (2014) tarafından ortaya konulan sosyal ve eğitimsel etkilerin önemi, takım kültürünün bireysel değerleri nasıl şekillendirebileceğini, böylece zaman içinde sporcuların davranışlarını etkileyerek rekabetçi ortamlarda ahlaki gelişime katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır.

Yeni katılımcıların rakiplere daha fazla saygı gösterme eğilimi, potansiyel bir kültürel veya algısal önyargıya işaret etmektedir. Yeni sporcular, belki de daha fazla deneyimle gelen rekabetçi başarının baskısına maruz kalmadıkları için, saygıyı vurgulayan idealize bir rekabet anlayışına sahip olabilirler. Araştırmacılar, rekabetçiliğin artmasının genellikle sportmenlik davranışlarıyla ters orantılı olduğunu belirtmiş ve daha rekabetçi tutumların, deneyim ile birlikte artan baskılarla saygıyı göz ardı etmeye yol açabileceğini öne sürmüştür (Keresztes vd., 2015). Ayrıca, bu sonuçlar, tartışılan analizin sonuçlarının da işaret ettiği gibi, saygı gibi etik değerlerin rekabetin yüksek olduğu ortamlarda önemini yitirebileceğini ima edebilir.

Bununla birlikte, diğer alt ölçeklerde ve genel puanlarda önemli farklılıkların olmaması, sporda etik davranışların karmaşıklığına işaret etmektedir. Empati ve sportmenlik yönelimleri, katılımcıların sporda geçirdikleri süreden gerçekten etkilenmekle birlikte, daha fazla varyasyonun olmaması, durumsal faktörlerin de kritik rol oynayabileceğini göstermektedir. Benzer bulgular Eröz ve arkadaşları (2024) tarafından da rapor edilmiştir. Bu çalışmada, sporcu ahlakı yüksek düzeylerde gözlemlenmiş, ancak cinsiyet ve belirli spor bağlamlarının da etkisi ortaya çıkmıştır (Eröz vd., 2024). Bu, katılım süresinin önemli bir faktör olmakla birlikte, tek başına etki göstermediğini belirtmektedir.

Bu bulguların yorumlanması, sporcu ruhu ve bağlılığın, zaman içinde sporcuların değerlerini şekillendiren bireysel deneyimler, eğitim müdahaleleri ve genel takım kültürleriyle yakından ilişkili olabileceğini göstermektedir. Örneğin, etik sporcu ruhunu vurgulayan eğitim programları, sporcu ruhu davranışlarıyla ilgili araştırmaların da desteklediği gibi, spor alanındaki sorumlulukların daha iyi anlaşılmasını sağlarken, rekabetçi ortamlarda ortaya çıkabilecek saygı azalmasını da azaltma potansiyeline sahiptir (Barney, 2021; Gorun, 2020).

5.4.3 Futbol Oynama Yılı

“Futbol oynama süresi” ile ilgili ANOVA analizinin bulguları, futbol deneyimi ile sporculuk ve empati boyutları arasında önemli ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, yedi yıl veya daha fazla deneyime sahip katılımcılar, “Sporda Sorumluluklara Bağlılık” alt ölçeğinde belirgin olarak daha yüksek ortalamalar sergilemiştir ($F(3,386) = 5,220$, $p = 0,002$). Bu sonuç, spora uzun süreli katılımın sporcular arasında sorumluluk duygusunu geliştirdiğini ve sporcuların kariyerlerinde ilerledikçe rekabetin doğasında var olan sorumlulukları daha iyi anladıklarını gösteren araştırmalarla uyumludur (Çeviker vd., 2024; Bedir vd., 2023).

Tersine, 1-2 yıl ve 5-6 yıl deneyime sahip sporcuların, 7 yıl veya daha fazla deneyime sahip sporculara göre “Rakiplere Saygı” alt ölçeğinde daha yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir ($F(3,386) = 5,730$, $p = 0,001$). Bu bulgu, rekabetçi ortamlara uzun süre maruz kalmanın rakiplere saygıyı azaltabileceği endişe verici bir eğilime işaret etmektedir (Sezen-Balçıklı ve Sezen, 2017). Araştırmalar, sporcuların rekabetlere daha yoğun bir şekilde katıldıkça rekabet ruhunun saygıyı gölgede bırakabileceğini göstermektedir (Kavussanu ve Stanger, 2017; Kalkan, 2022). Bu dinamikler, uzun süreli spor katılımında daha yüksek risklerin yarattığı baskılardan etkilenebilir ve bu da sporculukta geleneksel olarak ifade edilen saygıyı azaltabilir (Kalkan, 2022; López ve Gutiérrez, 2013).

Ayrıca, ANOVA sonuçları, uzun süreli oyuncuların “Sporda Tahmin” ve “Sporda Empati” ölçeklerinde önemli ölçüde daha yüksek empati puanları bildirdiklerini göstermiştir ($p < .01$). Futbol deneyiminin uzunluğu ile empati arasındaki pozitif korelasyon, sporun sosyal etkileşimler ve takım uyumu için çok önemli olan empati becerilerini geliştirdiği fikrini desteklemektedir (Balçıklı vd., 2019). Bu bulgular, sporla uzun süreli ilgilenmenin sporcular arasında empatik ilişkilerin gelişmesini teşvik ettiğini vurgulayan literatürde de yankı bulmaktadır (Çeviker vd., 2024; Buğdaycı vd., 2019). Spor etkileşimleri yoluyla teşvik edilen psikolojik gelişim, takım arkadaşlarına ve rakiplere karşı destek ve anlayış tutumlarını potansiyel olarak geliştirebilir (Bedir vd., 2023; Behm ve Carter, 2021).

Bununla birlikte, analizde genel sporcu ruhu, sosyal normlara uyum ve duygusal empati gibi diğer boyutlarda önemli bir fark bulunmadığına dikkat etmek gerekir ($p > .05$). Bu önemli farkın bulunmaması, futbol deneyiminin empati ve sporcu ruhunun belirli boyutlarını önemli

ölçüde etkilemesine rağmen, ilgili tüm davranış özelliklerini aynı şekilde geliştirmedeğini göstermektedir (Burgués vd., 2020; Balçıkanlı vd., 2019). Bu durum, kişilik özellikleri ve takım kültürü gibi içsel faktörlerin, salt deneyimin ötesinde sporla ilgili davranışların şekillenmesinde önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir (Kwon, 2018).

Sonuç olarak, futbolda kapsamlı deneyim, atletik sorumluluk ve belirli empati becerilerine olumlu katkıda bulunurken, aynı zamanda rakiplere saygı gibi belirli sosyal erdemleri de aşındırabilir. Sporcu davranışlarındaki bu nüansları, özellikle bireysel farklılıklar ve rekabetçi ortamların zaman içindeki etkisiyle ilişkili olarak araştırmak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

5.4.4 Anne Eğitim Düzeyi

ANOVA'nın, annelerin eğitim düzeylerinin katılımcıların sportmenlik ve empati düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin bulguları, annelerin eğitiminin çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki etkisini vurgulayan önemli örüntüler ortaya koymaktadır. Özellikle, lise mezunu anneleri olan katılımcılar, sosyal normlara uyum, kurallara saygı, sportmenlik ve empati eğilimleri gibi temel alanlarda daha yüksek puanlar almıştır ($p < .001$). Bu bulgu, annelerin eğitim düzeyinin çocukların sosyal normlara uyumunu ve empati gelişimini teşvik etmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgu, çocukların duygusal ve sosyal davranışlarının şekillenmesinde annelerin eğitim düzeyinin önemini vurgulayan önceki çalışmalarla da uyumludur (Murad ve Khan, 2022; Hasan vd., 2013).

Araştırmalar, eğitim düzeyi yüksek annelerin çocuklarının sosyo-duygusal becerilerini olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Örneğin, Murad ve Khan'ın araştırmaları, annelerin eğitiminin çocuklarının empati gelişimiyle önemli ölçüde ilişkili olduğunu ve duygusal tepkileri ve davranışları yönetmede anne desteğinin gerekliliğini vurgulamaktadır (Murad ve Khan, 2022). Özellikle, anneleri lise diplomasına sahip olan çocuklar, anneleri yüksek lisans diplomasına sahip olan çocuklara kıyasla empati kurma becerisi açısından belirgin bir üstünlük sergilemektedir. Bu durum, daha yüksek akademik başarıların çocukların duygusal veya sosyal gelişiminde mutlaka daha iyi sonuçlar doğurmadığına işaret eden, potansiyel olarak sezgilere aykırı bir eğilimi ortaya koymaktadır (Gaspar vd., 2024; Yi vd., 2020). Bu bulgu, duygusal gelişimin yalnızca akademik başarıdan ziyade, eğitim

katılımının sağladığı sosyal deneyimler ve ortamlarla yakından ilişkili olabileceğini düşündürmektedir (Wang vd., 2019).

Ayrıca, yüksek lisans eğitimi almış annelerin çocuklarında gözlenen empatik eğilimlerdeki azalma, akademik olarak daha gelişmiş hanelerde ebeveynlik uygulamalarının akademik başarı lehine sosyal-duygusal öğrenmeyi öncelikli görmemektedir (Tiryaki, 2023; Herrero-Roldán vd., 2021). Bu sonuçların çıkarımları, eğitim düzeyine göre önemli farklılıklar gösteren ebeveynlik tarzları üzerindeki çeşitli eğitim etkilerinin önemini vurgulamaktadır. Bu durum, eğitim sistemlerinin geleneksel öğrenme hedeflerinin yanı sıra karakter eğitimi de nasıl dahil edebileceği ve duygusal zeka ile sportmenliğin eşit derecede değer gördüğü ortamları nasıl teşvik edebileceği konusundaki tartışmaları yeniden canlandırmaktadır (Chaharrahi vd., 2021; Yılmaz, 2023).

Araştırmalar, ebeveynler için tasarlanmış eğitim programlarının ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini geliştirebileceğini ve bunun sonucunda çocuklarda olumlu duygusal davranışları güçlendirebileceğini göstermiştir. Bu bulgular, sporcu ruhu ve aile içi etkileşimler arasındaki dinamiklere ilişkin Eröz ve arkadaşlarının bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Eröz vd., 2024). Bu durum, çocuklar için duygusal ve sosyal öğrenmeyi entegre eden kapsamlı aile odaklı programlar geliştirmeye odaklanan politika yapıcılar ve eğitim paydaşları için önemli hususları gündeme getirmektedir (Bedel ve Akosmanoğlu, 2023). Sonuç olarak, annelerin eğitim düzeyleri ile çocukların sporculuk ve empati düzeyleri arasındaki önemli korelasyon, daha fazla araştırma gerektiren çok yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

5.4.5 Baba Eğitim Düzeyi

Tek yönlü ANOVA analizi, babaların eğitim düzeyleri ile çocukların sporcu ruhu ve empati eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyarak, gençlerin gelişimine etki eden çok yönlü faktörler hakkında aydınlatıcı bir bakış açısı sunmaktadır. Bulgular, ortaöğretim mezunu babaların çocuklarının, yüksek lisans derecesine sahip babaların çocuklarına kıyasla spor bağlamında daha fazla sorumluluk ve duygusal empati sergilediklerini göstermektedir. Bu beklentilerin aksine sonuç, ortaöğretimin çocukların sporculuk ve empatiye olan bağlılığını artıran belirli değerleri besleyebileceğini ve böylece ahlaki gelişimde aile sosyalleşmesinin rolünü vurgulayan daha geniş sosyal psikoloji teorileriyle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Shields ve arkadaşları, bir bireyin sporculuk davranışlarının sergilemesinde aile dinamikleri ve sporculuğa karşı algılanan ebeveyn tutumları gibi dış faktörlerin önemli bir etkisi olduğunu vurgulamıştır (Toy, 2023). Sonuç olarak, babanın eğitim düzeyinin aşıldığı değerlerin çocuğun spor davranışını doğrudan etkileyebileceği mantıklıdır. Toy'un belirttiği gibi, ebeveynlerin eğitimi de dahil olmak üzere çevresel faktörler, aile etkileşimleri ve dinamikleri aracılığıyla aktarılan norm ve değerler aracılığıyla sporcu ruhunu şekillendirir (Toy, 2023). Bu bulgu, Çoruh'un, ailevi etkiler de dahil olmak üzere algılanan sosyal desteğin, ergenlerin özgüvenini ve psikolojik dayanıklılığını etkilediği ve dolayısıyla spor katılımlarını etkilediği yönündeki bulgularıyla uyumludur (Toy, 2023).

Benzer şekilde, duygusal empati ile ilgili bulgular, eğitimlerin kişilerarası becerilerin şekillenmesinde kritik rol oynadığını vurgulamaktadır. Çalışma, ortaöğretim eğitimine sahip babaların duygusal empati düzeyi daha yüksek çocuklara sahip olduğunu ortaya koyarak, eğitim deneyimlerinin rekabetçi ortamlarda kişilerarası etkileşimler için hayati önem taşıyan duygusal ve sosyal yetkinlikler kazandırdığı görüşünü desteklemektedir (Toy, 2023). Gençay ve Gençay (2024), genç sporcular arasında adil oyun ve saygıyı teşvik eden eğitim çerçevelerinin, özellikle spor bağlamında empati kapasitelerini geliştirdiğini bulmuştur. Bu eğitim perspektifi, eğitim düzeyinin duygusal empati gelişiminde seçici bir etkiye sahip olduğu sonucunu güçlendirmektedir.

Buna karşılık, sporcu ahlakının diğer boyutlarında önemli bir fark gözlemlenmemiştir, bu da eğitimin etkisinin sosyal normlara uyum ve rakiplere saygı gibi özelliklere göre değiştiğini ima etmektedir. Önceki araştırmalar, sporcu davranışlarının fiziksel eğitim ortamlarında kullanılan durum bağlamına ve pedagojik modellere göre önemli ölçüde değişebileceğini göstermektedir (Temel vd., 2023). Örneğin, Temel ve arkadaşları (2023), ebeveynlerin eğitim düzeylerinden tek tip bir şekilde etkilenmeyecek, işbirliği ve saygıyı teşvik eden çerçevelere öğrencileri dahil eden eğitim stratejilerini savunmuştur.

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, belirli eğitim düzeylerinin belirli duygusal ve sosyal yetkinlikleri artırabileceğini, ancak bu etkinin sporculuk ve empati boyutlarının tümünde evrensel olarak geçerli olmayabileceğini ortaya koymaktadır. Tiryaki'nin (2023) sporculuk davranışlarına ilişkin araştırması, eğitim müdahalelerinin yaş, cinsiyet ve çevresel etkiler gibi birçok moderatör faktöre göre etkinliğinin farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu

durum, eğitim ve sportmenlik arasında daha ayrıntılı araştırmalar gerektiren karmaşık bir etkileşim olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, tek yönlü ANOVA bulguları, babaların eğitim düzeylerinin sportmenlik ve duygusal empati boyutlarını önemli ölçüde etkilediğini, ancak bu etkilerin hem seçici hem de bağlama bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

5.4.6 Anne Spor Geçmişi

Bağımsız örneklem t-testi sonuçları, öğrencilerin annelerinin spor geçmişine sahip olup olmadığına göre sporculuk ve empati düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Analiz, Genel Sporculuk Yönelimi ($t(388) = 0,057$, $p = 0,954$), Genel Empati ($t(388) = 1,090$, $p = 0,276$) ve Sporda Sorumluluk Bağlılığı alt ölçeği dahil olmak üzere farklı ölçeklerde yüksek p değerleri ($p > 0,05$) ortaya koymuştur (ortalama fark: $\bar{x} = 4,89$ vs. $\bar{x} = 4,83$, $p = 0,141$). Bu, annelerin spor geçmişinin tek başına çocukların sporculuk ve empati düzeylerini etkilemediğini göstermektedir. Aksine, bu özellikler sosyal çevre, antrenörlerin tutumu ve sporun yapıldığı daha geniş bağlam gibi birbiriyle bağlantılı çeşitli faktörler tarafından şekillenmektedir.

Ebeveynlerin, özellikle annelerin etkisi, çocukların sporla ilgili davranışlarında çok önemli bir rol oynar. Araştırmalar, önceki spor deneyimlerinden çok ebeveynlerin desteğinin çocukların spora katılımını teşvik ettiğini göstermektedir. Timperio ve arkadaşları (2013), ebeveynlerin teşvikinin çocukların fiziksel aktivitelere karşı tutumlarını önemli ölçüde etkilediğini vurgulamakta ve aile dinamiklerinin çocukların spora olan ilgisini ve yetkinliğini besleyen bir yol olduğunu öne sürmektedir. Bu bulgu, gençlerde sporda iyi davranışları teşvik etmek için ebeveynlerin ve antrenörlerin olumlu rol model olmasının gerekliliğini vurgulayan Martin ve arkadaşlarının bulguları ile uyumludur (Martin vd., 2014). Rekabetçi spor bağlamında Gathwe ve arkadaşları (2022), çocukların daha önce sporla uğraşmış ebeveynlerinden teşvik ve destek alma olasılığının daha yüksek olduğunu vurgulamakta ve ebeveynlerin deneyimlerinin çocukların spora yönelimini nasıl kolaylaştırabileceğini göstermektedir.

Ayrıca, sosyo-kültürel çevre, çocukların spora katılımını şekillendiren kritik bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Dorsch ve arkadaşları (2015), ebeveynlerin beklentileri ve spor

ortamının etkisiyle şekillenen ebeveynlerin hedef ve davranışlarının, çocukların organize sporlara katılım düzeylerini etkilediğini bulmuştur. Bu karşılıklı bağlantı, bu davranışları yalnızca anne etkisine veya ebeveynlerin geçmişine atfetmek yerine, gençlerin spor davranışlarını şekillendirmek için birden fazla sosyal aktörün nasıl etkileştiğini anlamının önemini vurgulamaktadır (Knight vd., 2011).

5.4.7 Baba Spor Geçmişi

Araştırma bulguları, babaların spor geçmişinin katılımcıların duygusal empati alt boyutunda önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgular, spor yapan babaların çocuklarının, spor yapmayan babaların çocuklarına göre daha yüksek düzeyde duygusal empati ($\bar{x} = 4,77$) sergilediğini ortaya koymaktadır ($\bar{x} = 4,69$). 2,278 t-istatistiği ve 0,023 p-değeri ile bu bulgu, babanın spora katılımı ile çocuğun duygusal empati arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, babaların sosyalleşme araçları olarak rolünü ve çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkisini vurgulayan önceki araştırmalarla uyumludur (Hu vd., 2020; Wilson vd., 2016).

Ebeveynlerin örnek olması, özellikle spor bağlamında, çocukların duygusal farkındalığını ve empatiyi artırıyor gibi görünüyor. Bu bulgu, Hu ve arkadaşları (2020) tarafından, destekleyici duygusal sosyalleşme uygulamalarının kolaylaştırdığı, ebeveyn empati ile çocukların sosyo-duygusal işlevleri arasında dolaylı bir yol olduğunu belgeleyen araştırma ile desteklenmektedir. Ayrıca, Wilson ve arkadaşları (2016), daha fazla empati gösteren babaların çocuklarının duygusal farkındalığının gelişmesine katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır. Spor bağlamında, ilgilenen babaların sağladığı duygusal deneyimler ve öğretici anlar, gençlerin duygusal değerlendirme ve empati gelişimi için kritik öğrenme fırsatları olarak hizmet edebilir.

Ancak, bulguların empati ölçeğinin diğer alt boyutlarında veya genel puanlarında önemli bir fark göstermediğini belirtmek önemlidir ($p > .05$). Bu, babaların spora katılımının duygusal empati ile ilişkili olmakla birlikte, bilişsel empati veya sportmenlik özellikleri gibi empatiyi oluşturan diğer unsurları tek başına etkilemeyebileceğini ima etmektedir. Çocuğun içsel kişilik özellikleri, koçluk ortamı ve genel sosyal bağlam gibi diğer faktörlerin daha belirleyici bir rol oynadığı muhtemeldir (Turgeon ve Bureau, 2022). Bu görüşü destekleyen araştırmalar, çocuklarda çok yönlü sosyo-duygusal sonuçların, kardeş ilişkileri ve akran

etkileşimlerinin kalitesi gibi babalık özelliklerinin ötesinde birçok etkenden kaynaklandığını göstermektedir (Turgeon ve Bureau, 2022; Stanger vd., 2016).

Bu sonuçlar, babanın spora katılımının duygusal empati eğilimlerini teşvik edebileceğini, ancak empati gelişiminin çok yönlü doğası nedeniyle kişilik, sosyal platformlar ve ebeveyn rehberliğini kapsayan bütüncül bir anlayışın gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulguların sonuçları, sadece spora katılımı değil, aynı zamanda ebeveynler ve çocuklar arasındaki etkileşimlerin kalitesini ve duygusal öğretileri de geliştiren, kapsamlı bir gelişim yaklaşımını destekleyen stratejileri savunmaktadır.



6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 10–16 yaş aralığında amatör futbol oynayan çocuk ve gençlerin çok boyutlu sportmenlik yönelimi ile spor ortamındaki empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların genel olarak yüksek düzeyde sportmenlik davranışları ve empatik eğilimler sergiledikleri bulunmuştur. Özellikle, sporda sorumluluklara bağlılık ve duygusal empati alt boyutlarında ortalamanın oldukça üzerinde puanlar elde edilmiştir.

Bulgular, devlet okulunda öğrenim gören sporcuların özel okul öğrencilerine kıyasla sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ile çok boyutlu sportmenlik düzeylerinde anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, anne veya babanın spor geçmişine sahip olup olmamasının sportmenlik yönelimi veya empati düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Ayrıca, korelasyon analizleri, sportmenlik yönelimi ile empati düzeyleri arasında orta ve güçlü düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Regresyon analizleri ise çok boyutlu sportmenlik yönelimi alt boyutlarının spor ortamında empatiyi anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur.

Bu sonuçlar, spor ortamında etik davranış ve empatik tutumun birlikte gelişebileceğini ve özellikle sosyal normlara uyum, kurallara saygı ve sorumluluk duygusunun empatiyle pozitif ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, sportmenlik eğitiminin bireylerde empati geliştirme potansiyelini desteklediği söylenebilir.

Öneriler

- ❖ Antrenman süreçlerine empati geliştirme programları entegre edilebilir. Özellikle küçük yaş gruplarında, empati eğitimiyle desteklenen sportmenlik etkinlikleri, uzun vadeli olumlu sporcu davranışlarının gelişimini destekleyebilir.
- ❖ Spor kulüplerinde kurallar ve normlara ilişkin farkındalık çalışmaları artırılmalıdır. Araştırma bulguları, kurallara ve sosyal normlara uyumun empatik davranışlarla yakından ilişkili olduğunu göstermiştir.

- ❖ Devlet okullarındaki olumlu sportmenlik eğilimleri yaygınlaştırılmalı ve özel okullarda da bu alanlara yönelik geliştirici etkinlikler planlanmalıdır. Okul ortamlarının empati ve etik gelişimi üzerindeki etkisinin dikkate alınması önerilmektedir.
- ❖ Ebeveyn spor geçmişi faktörünün etkisinin sınırlı bulunması, sporcu gelişiminde aktif rol oynayan antrenör ve okul çevresinin daha etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle eğitici ve antrenörlerin empati ve etik eğitimi konusunda bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir.
- ❖ Gelecek araştırmalarda farklı yaş grupları, branşlar veya cinsiyet değişkenleri dikkate alınarak karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Ayrıca nitel araştırmalarla bu ilişkilerin nedenlerine dair derinlemesine bilgiler elde edilebilir.



KAYNAKLAR

- Abdeen, M., ve Attia, N. (2020). Ethical work climate, moral courage, moral distress and organizational citizenship behavior among nurses. *International Journal of Nursing Education*. <https://doi.org/10.37506/ijone.v12i3.9731>
- Aktaş, V., Tepe, Y., ve Persson, R. (2018). Investigating Turkish university students' attitudes towards refugees in a time of civil war in neighboring Syria. *Current Psychology*, 40(2), 553–562. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9971-y>
- Alamino, R. (2016). Non-thermal transitions in a model inspired by moral decisions. *Journal of Physics A: Mathematical and Theoretical*, 49(33), 335001. <https://doi.org/10.1088/1751-8113/49/33/335001>
- Alonso, D., Barco, B., Mendo-Lázaro, S., Miguel, P., ve Gallego, D. (2019). Emotional intelligence and the practice of organized physical-sport activity in children. *Sustainability*, 11(6), 1615. <https://doi.org/10.3390/su11061615>
- Alonso, J., Martín-Albó, J., Navarro, J., Sánchez, J., ve González-Cutre, D. (2009). Intrinsic motivation and sportsmanship: Mediating role of interpersonal relationships. *Perceptual and Motor Skills*, 108(3), 681–692. <https://doi.org/10.2466/pms.108.3.681-692>
- Alparslan, Ö., ve Alparslan, A. (2020). Communication skills and empathy levels: The case of health department students. *Journal of Contemporary Medicine*, 10(4), 546–550. <https://doi.org/10.16899/jcm.635230>
- Altun, Z., Değerli, F., Bolat, N., ve Kınık, Ö. (2018). Çocuklar için empati bölümü ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (45), 153–168. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.309234>
- Amoroso, J., Coelho, L., Papp, H., Costa, F., Christodoulides, E., Cools, W., ... ve Furtado, G. (2023). Self-refereeing system in ultimate during the joint junior ultimate championship in three different divisions—A different way to promote fair-play?. *Youth*, 3(1), 414–427. <https://doi.org/10.3390/youth3010028>
- Andersen, F., Johansen, A., Søndergaard, J., Andersen, C., ve Hvidt, E. (2020). Revisiting the trajectory of medical students' empathy, and impact of gender, specialty preferences and nationality: A systematic review. *BMC Medical Education*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12909-020-1964-5>
- Ari, A., ve Öz, N. (2023). Investigation of social capital, empathy and individual responsibility parameters in dual career athletes: An exploratory study. *Physical Education of Students*, 27(2), 89–96. <https://doi.org/10.15561/20755279.2023.0205>
- Arslan, H., Ünver, Ş., ve Yılmaz, M. (2022). Investigation of empathic tendency and lateral thinking tendency skills of faculty of sport sciences students. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 499–509. <https://doi.org/10.38021/asbid.1150108>

- Arslan, Y., ve Sezen-Balçıkanlı, G. (2019). Genderwise investigation of empathy skills in child athletes. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 386–390. <https://doi.org/10.15314/tsed.586091>
- Balçıkanlı, G., ve Yıldırım, İ. (2011). Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 49–56. https://doi.org/10.1501/sporm_0000000199
- Balçıkanlı, G., İlhan, E., Esentürk, O., ve Çelik, O. (2019). The prosocial-antisocial behavior and empathic skill levels of wheelchair basketball players in sports. *International Journal of Disabilities Sports ve Health Sciences*, 2(1), 1–11. <https://doi.org/10.33438/ijdshts.547485>
- Barney, D. (2021). Can sportsmanship translate into a person's everyday life? A college students' perspective. *Journal of Kinesiology ve Wellness*, 10, 65–72. <https://doi.org/10.56980/jkw.v10i.93>
- Bedel, A., ve Akosmanoğlu, E. (2023). Examining the effect of the psychoeducation program for mothers of preschoolers on self-efficacy perception of mothers and communication with their children. *Journal of Teacher Education and Lifelong Learning*, 5(2), 668–684. <https://doi.org/10.51535/tell.1285913>
- Bedem, N., Willems, D., Dockrell, J., Alphen, P., ve Rieffe, C. (2019). Interrelation between empathy and friendship development during (pre)adolescence and the moderating effect of developmental language disorder: A longitudinal study. *Social Development*, 28(3), 599–619. <https://doi.org/10.1111/sode.12353>
- Bedir, D., Ağduman, F., Bedir, F., ve Erhan, S. (2023). The mediator role of communication skill in the relationship between empathy, team cohesion, and competition performance in curlers. *Frontiers in Psychology*, 14, 1115402. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1115402>
- Behm, D., ve Carter, T. (2021). Empathetic factors and influences on physical performance: A topical review. *Frontiers in Psychology*, 12, 686262. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.686262>
- Beldon, Z., Walker, J., ve Collins, J. (2022). Comparison of the development of character and skills between club and varsity athletes. *Recreational Sports Journal*, 46(1), 105–114. <https://doi.org/10.1177/15588661221077696>
- Bhanot, S. (2021). Isolating the effect of injunctive norms on conservation behavior: New evidence from a field experiment in California. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 163, 30–42. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2018.11.002>
- Bolter, N., ve Weiss, M. (2012). Coaching for character: Development of the Sportsmanship Coaching Behaviors Scale (SCBS). *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 1(2), 73–90. <https://doi.org/10.1037/a0026300>

- Bolter, N., ve Weiss, M. (2013). Coaching behaviors and adolescent athletes' sportpersonship outcomes: Further validation of the Sportsmanship Coaching Behaviors Scale (SCBS). *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 2(1), 32–47. <https://doi.org/10.1037/a0029802>
- Bronikowska, M., Μουρατίδου, K., Ludwiczak, M., Karamavrou, S., McKeel, C., ve Bronikowski, M. (2024). Systematic review on social/moral competence interventions in physical education. *Biomedical Human Kinetics*, 16(1), 55–77. <https://doi.org/10.2478/bhk-2024-0007>
- Bruner, M., Boardley, I., Allan, V., Root, Z., Buckham, S., Forrest, C., ... ve Côté, J. (2016). Examining social identity and intrateam moral behaviours in competitive youth ice hockey using stimulated recall. *Journal of Sports Sciences*, 35(20), 1963–1974. <https://doi.org/10.1080/02640414.2016.1243797>
- Buğdaycı, S., Abakay, U., ve Abakay, Z. (2019). Examining the empathetic tendency levels of the athletes dealing with team and individual sports. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 192–195. <https://doi.org/10.15314/tsed.573556>
- Burgueño, R., ve Medina-Casaubón, J. (2020). Sport education and sportsmanship orientations: An intervention in high school students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 837. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030837>
- Burgués, P., Luchoro-Parrilla, R., Serna, J., Salas-Santandreu, C., Aires-Araujo, P., Rodríguez-Arregi, R., ... ve Pic, M. (2020). Enhancing multimodal learning through traditional sporting games: Marro360°. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01384>
- Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (28. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cahyonowati, N., Ratmono, D., ve Juliarto, A. (2022). The moderating role of social norms on tax compliance model: A laboratory experimental evidence in Indonesia. *Contemporary Economics*, 16(4), 410–423. <https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.491>
- Carr, B., MacGillivray, L., Carr, J., ve Ham, L. (2012). Intramural sportsmanship rating systems: A case study on participant knowledge and perceived effectiveness. *Recreational Sports Journal*, 36(2), 127–139. <https://doi.org/10.1123/rsj.36.2.127>
- Chaharrahifard, L., Motlagh, A., Kamrani, M., Ataee, M., ve Saeieh, S. (2021). The effect of midwife-led psycho-education on parental stress, postpartum depression and parental competency in high risk pregnancy women: A randomized controlled trial. *Journal of Caring Sciences*, 10(2), 70–76. <https://doi.org/10.34172/jcs.2021.014>

- Chen, J., Chen, H., Wang, X., Zong, Q., ve Yao, Z. (2024). Moral sensitivity and caring behavior in nursing interns: The mediating role of empathy. *Frontiers in Public Health*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1360940>
- Chen, P. (2023). Analysis of empathy and family relationships. *Journal of Education Humanities and Social Sciences*, 8, 1720–1725. <https://doi.org/10.54097/ehss.v8i.4563>
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley ve Sons.
- Cooky, C., Council, L., Mears, M., ve Messner, M. (2021). One and done: The long eclipse of women's televised sports, 1989–2019. *Communication ve Sport*, 9(3), 347–371. <https://doi.org/10.1177/21674795211003524>
- Coronado, F., ve Cancino, C. (2016). Choosing performance measures for incentive compensation: Experimental evidence. *Personnel Review*, 45(5), 850–870. <https://doi.org/10.1108/pr-12-2014-0287>
- Cotton, K. (2001). Developing empathy in children and youth. *School Improvement Research Series, Close-Up* 13.
- Courel-Ibáñez, J., Martínez, B., Mármol, A., Valenzuela, A., ve Murcia, J. (2019). The moderating role of sportsmanship and violent attitudes on social and personal responsibility in adolescents: A clustering-classification approach. *Plos One*, 14(2), e0211933. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0211933>
- Cullis, J., Jones, P., ve Savoia, A. (2012). Social norms and tax compliance: Framing the decision to pay tax. *The Journal of Socio-Economics*, 41(2), 159–168. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2011.12.003>
- Çavdar, E. (2009). Yüksek öğretimde hizmet kalitesi unsurları ve bir uygulama. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 100–115.
- Çeviker, A., Ünlü, Ç., Turgut, A., Türkmen, E., Cam, M., Kara, E., ... Hafızoğlu, F. (2024). Determining the empathy level of coaching education students in the sports environment. *International Journal on Studies in Education*, 6(4), 720–731. <https://doi.org/10.46328/ijonse.291>
- Dalcali, B., ve Akay, B. (2022). The relationship between the attitudes of nursing students towards providing care for a dying patient and their empathic tendencies. *Omega – Journal of Death and Dying*, 90(1), 225–236. <https://doi.org/10.1177/00302228221100900>
- Decety, J. (2010). The neurodevelopment of empathy in humans. *Developmental Neuroscience*, 32(4), 257–267. <https://doi.org/10.1159/000317771>

- Dehning, S., Girma, E., Gasperi, S., Meyer, S., Tesfaye, M., ve Siebeck, M. (2012). Comparative cross-sectional study of empathy among first year and final year medical students in Jimma University, Ethiopia: Steady state of the heart and opening of the eyes. *BMC Medical Education*, 12(1), Article 34. <https://doi.org/10.1186/1472-6920-12-34>
- Deniz, E., Güven, T., ve Eren, R. (2023). Levels of empathy among Turkish students in pharmacy and pharmacy services programs. *Black Sea Journal of Health Science*, 6(3), 488–493. <https://doi.org/10.19127/bshealthscience.1308074>
- Dimant, E., ve Gesche, T. (2020). Nudging enforcers: How norm perceptions and motives for lying shape sanctions. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3664995>
- Djordjic, V. (2019). Bracketed morality in sport. *Physical Education and Sport Through the Centuries*, 6(2), 34–45.
- Dorak, F., ve Vurgun, N. (2006). Takım sporları açısından empati ve takım birlikteliği ilişkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 73–77.
- Dorsch, T. E., Smith, A. L., Wilson, S. R., ve McDonough, M. H. (2015). Parent goals and verbal sideline behavior in organized youth sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 4(1), 19–35. <https://doi.org/10.1037/spy0000025>
- Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çalışmaları ve empati* (49. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dugas, É., ve Ali, B. (2023). Reflection on traditional sporting games: The impact of bodily involvement on empathic dimensions. *Frontiers in Psychology*, 14, Article 1123519. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1123519>
- Duygu, N. (2022). *Savunma sporu yapan bireylerde sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi (Şırnak ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Efek, E., ve Türegün, E. (2022). Examen de la relación entre los niveles de deportividad y perfeccionismo de los estudiantes de secundaria. *Apuntes Universitarios*, 12(4), 220–238. <https://doi.org/10.17162/au.v12i4.1243>
- Eime, R., Young, J., Harvey, J., Charity, M., ve Payne, W. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: Informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(1), 98. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-98>
- Eisenberg, N., Eggum, N., ve Edwards, A. (2010). Empathy-related responding and moral development. In M. Killen ve J. Smetana (Eds.), *Handbook of Moral Development* (pp. 115–135). Psychology Press. <https://doi.org/10.1037/12129-006>

- Eisenberg, N., ve Strayer, J. (1990). *Empathy and its development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elmas, S., ve Aşçı, F. (2022). Gender-stereotyped barriers against women football players in Turkey: A qualitative perspective on the Eccles' expectancy-value theory. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 13(3), 146–173. <https://doi.org/10.54141/psbd.1109812>
- Eren, H., ve Gürhan, N. (2020). Determination of the relationship between the beliefs of nursing students toward mental illnesses and their empathic tendency levels. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(3), 1034–1040. <https://doi.org/10.1111/ppc.12654>
- Ergün, S., Duran, S., Işık, R., Sürücüler, H., ve Çalışkan, T. (2019). Empathic tendencies and empathic skill levels of nursing students: A descriptive and cross-sectional study. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 150–155. <https://doi.org/10.30934/kusbed.584537>
- Erkuş, A., ve Yakupoğlu, S. (2001). Spor ortamında empati ölçeği (SEM) geliştirme çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 22–31.
- Ermiş, S., Boyanmış, A., Kesilmiş, İ., Toros, T., Öğraş, E., Akın, M., ... Ocal, Y. (2024). Exploring the influence of dark triad and light triad traits on sport sciences students. *Medicina*, 60(8), 1269. <https://doi.org/10.3390/medicina60081269>
- Eröz, M., Kılıç, T., ve Özcan, S. (2024). Sportsmanship behaviors in early adolescence and gender and family attitudes. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 26(1), 69–75. <https://doi.org/10.15314/tsed.1407297>
- Erzi, S. (2020). Zararına sevinme (schadenfreude) ve yardım davranışlarının karanlık üçlü; benlik saygısı, empati ve bakış açısı alma bakımından incelenmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1/18), 1–22. <https://doi.org/10.23863/kalem.2020.142>
- Fernandez, A., ve Zahavi, D. (2020). Basic empathy: Developing the concept of empathy from the ground up. *International Journal of Nursing Studies*, 110, 103695. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2020.103695>
- Ford, D., Jubenville, C., ve Phillips, M. (2012). The effect of the STAR sportsmanship education module on parents' self-perceived sportsmanship behaviors in youth sport. *Journal of Applied Sport Management*, 4(1). <https://doi.org/10.7290/jasm04trzk>
- Galdames, I., Fuentes, M., Jurado, M., Martínez, Á., Márquez, M., Martín, A., ... Linares, J. (2020). Moral sensitivity, empathy and prosocial behavior: Implications for humanization of nursing care. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(23), 8914. <https://doi.org/10.3390/ijerph17238914>

- Gaspar, M., Seabra-Santos, M., Relvão, J., Pimentel, M., Homem, T., Azevedo, A., ... Moura-Ramos, M. (2024). Implementation in the “real world” of an evidence-based social and emotional learning program for teachers: Effects on children social, emotional, behavioral and problem solving skills. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1198074>
- Gathwe, M., Munayi, S., ve Wanjira, J. (2022). Insight of previous parental sport engagement among competitive swimmers in Kenya. *Uluslararası Türk Spor ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(1), 16–21. <https://doi.org/10.55376/ijtsep.1094679>
- Gençay, E., ve Gençay, S. (2024). Young sports fans' approaches to violence and fair play in sports. *International Journal of Physical Education, Sports and Health*, 11(2), 220–223. <https://doi.org/10.22271/kheljournal.2024.v11.i2d.3287>
- Girli, A., Karadağ, F., ve Karabey, B. (2017). Empathising and systematising in children with and without autism spectrum disorder. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 457. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i1.4242>
- Gong, Z., Chen, Y., ve Wang, Y.-Y. (2019). The influence of emotional intelligence on job burnout and job performance: Mediating effect of psychological capital. *Frontiers in Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02707>
- Gorun, L. (2020). A research on the fair play behaviors of students participating in school sports (The case of Düzce province). *Asian Journal of Education and Training*, 6(3), 356–361. <https://doi.org/10.20448/journal.522.2020.63.356.361>
- Graaff, J., Branje, S., de Wied, M., Hawk, S., van Lier, P., ve Meeus, W. (2014). Perspective taking and empathic concern in adolescence: Gender differences in developmental changes. *Developmental Psychology*, 50(3), 881–888. <https://doi.org/10.1037/a0034325>
- Gürpınar, B. (2009). *Basketbol ve futbol hakemlerinin karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışlar ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürpınar, B., ve Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik hakları. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 171–176.
- Hafiar, H., Prastowo, A., Limilia, P., Amin, K., ve Solihin, A. (2023). Information exposure effect of athletic performance, idolizing and sportsmanship on sports fan students. *Teoriâ Ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 23(2), 155–161. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2023.2.01>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., ve Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Boston: Pearson Education Limited.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. Pearson College Division.

- Hajek, A., ve König, H. (2022). Level and correlates of empathy and altruism during the COVID-19 pandemic: Evidence from a representative survey in Germany. *PLOS ONE*, 17(3), e0265544. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0265544>
- Hamurcu, P. (2023). The relationship of body perception, eating disorder risk and physical activity level with drive for muscularity, muscle-focused eating behavior and exercise dependence among university students who have regular exercise: Descriptive research. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 15(1), 131–141. <https://doi.org/10.5336/sportsci.2022-93275>
- Haque, M., Sa, B., Majumder, M., Islam, M., Othman, N., Lutfi, S., ... Abdullah, S. (2018). Empathy among undergraduate medical students: A cross-sectional study in one Malaysian public medical school. *Annals of African Medicine*, 17(4), 183. https://doi.org/10.4103/aam.aam_57_17
- Harvey, S., Kirk, D., ve O'Donovan, T. (2011). Sport education as a pedagogical application for ethical development in physical education and youth sport. *Sport, Education and Society*, 19(1), 41–62. <https://doi.org/10.1080/13573322.2011.624594>
- Hasan, S., Al-Sharqawi, N., Dashti, F., AbdulAziz, M., Abdullah, A., Shukkur, M., ... Thalib, L. (2013). Level of empathy among medical students in Kuwait University, Kuwait. *Medical Principles and Practice*, 22(4), 385–389. <https://doi.org/10.1159/000348300>
- Hasgöl, E., ve Zengin, O. (2019). Türk toplumunda empatinin ve empatik becerinin artırılmasında empati eğitim programlarının etkililiği: Meta-analiz çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26466/opus.548309>
- Herrero-Roldán, S., López, M., Hernández, J., Mitchell, C., Rodríguez, M., Alcoba-Flórez, J., ... León, I. (2021). Reduction in epigenetic age acceleration is related to empathy in mothers with neglectful caregiving. *Brain Sciences*, 11(11), 1376. <https://doi.org/10.3390/brainsci11111376>
- Hilbert, L., ve Suessmair, A. (2015). The effects of social interaction and social norm compliance in pay-what-you-want situations. *American Journal of Industrial and Business Management*, 5(8), 548–556. <https://doi.org/10.4236/ajibm.2015.58054>
- Hu, Y., Emery, H., Ravindran, N., ve McElwain, N. (2020). Direct and indirect pathways from maternal and paternal empathy to young children's socioemotional functioning. *Journal of Family Psychology*, 34(7), 825–835. <https://doi.org/10.1037/fam0000745>
- Irwin, S., ve Naweed, A. (2018). BM'ing, throwing, bug exploiting, and other forms of (un)sportsmanlike behavior in CS:GO esports. *Games and Culture*, 15(4), 411–433. <https://doi.org/10.1177/1555412018804952>

- Johnson, C., Vargas, T., Watson, J., ve Pedersen, W. (2018). Coaching efficacy, moral disengagement, and responses to hostile aggression among high school coaches. *International Journal of Sports Science ve Coaching*, 13(6), 828–840. <https://doi.org/10.1177/1747954118787065>
- Jones, D. (2024). Impact of team sports participation on social skills development in youth. *American Journal of Recreation and Sports*, 3(2), 24–34. <https://doi.org/10.47672/ajrs.2400>
- Julaimi, I., ve Kamal, A. (2024). Analyzing the relationship between motivation and sportsmanship among rugby athletes. *Acpes Journal of Physical Education Sport and Health (Ajpes)*, 4(2), 96–103. <https://doi.org/10.15294/ajpes.v4i2.19803>
- Kahrıman, İ., Nural, N., Arslan, Ü., Topbaşı, M., Çan, G., ve Kasım, S. (2016). The effect of empathy training on the empathic skills of nurses. *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 18(6). <https://doi.org/10.5812/ircmj.24847>
- Kalkan, N. (2022). Investigation of the effect of high school students' attitudes to physical education course on empathic behavior in sports environment. *Education Quarterly Reviews*, 5(1). <https://doi.org/10.31014/aior.1993.05.01.444>
- Kalliopuska, M. (1987). Relation of empathy and self-esteem to active participation in Finnish baseball. *Perceptual and Motor Skills*, 65, 107–113.
- Kandemir, F. (2020). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile prososyal davranış arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Turkish Studies - Educational Sciences*, 15(2), 1213–1231. <https://doi.org/10.29228/turkishstudies.39977>
- Kang, S., Kim, S., ve Lee, J. (2020). Development of a violence prevention educational program for elementary school children using empathy (VPEP-E). *Child Health Nursing Research*, 26(4), 422–433. <https://doi.org/10.4094/chnr.2020.26.4.422>
- Kang, X., Meng, Q., ve Su, C. (2024). School-based team sports as catalysts for holistic student wellness: A narrative review. *Behavioral Sciences*, 14(7), 528. <https://doi.org/10.3390/bs14070528>
- Kaplan, R. M., ve Saccuzzo, D. P. (2009). *Psychological testing: Principles, applications, and issues* (7. basım). CA: Thompson Wadsworth.
- Kara, M., Özşarı, A., Kara, N., ve Çetin, M. (2023). Sportmenlik ve affetme esnekliği: Genç karate sporcuları araştırması. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 11(29), 56–68. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1210491>
- Karakuş, S. (2022). The effect of elite athletes' club environment communication levels on sportsman behavior. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 2980–2984. <https://doi.org/10.47750/pnr.2022.13.s08.374>
- Karasar, N. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (36. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kavussanu, M., ve Stanger, N. (2017). Moral behavior in sport. *Current Opinion in Psychology*, 16, 185–192. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.05.010>
- Kayıkçı, E., Savcı, C., ve Akıncı, A. (2025). Palliative nurses' empathic tendencies, quality of life, individualized care perceptions. *Nursing Ethics*, 32(3), 941–954. <https://doi.org/10.1177/09697330251314091>
- Kelm, Z., Womer, J., Walter, J., ve Feudtner, C. (2014). Interventions to cultivate physician empathy: A systematic review. *BMC Medical Education*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/1472-6920-14-219>
- Keresztes, N., Pikó, B., ve Fülöp, M. (2015). Does competitiveness count? The role of competitive attitudes in health risk and preventive health behaviours. *European Journal of Mental Health*, 10(1), 44–61. <https://doi.org/10.5708/ejmh.10.2015.1.3>
- Kiang, L., Moreno, A., ve Robinson, J. (2004). Maternal preconceptions about parenting predict child temperament, maternal sensitivity, and children's empathy. *Developmental Psychology*, 40(6), 1081–1092. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.6.1081>
- Kim, Y., ve Kim, E. (2021). Analysis of Korean fencing club members' participation intention using the TPB model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 2813. <https://doi.org/10.3390/ijerph18062813>
- Knight, C., Neely, K., ve Holt, N. (2011). Parental behaviors in team sports: How do female athletes want parents to behave? *Journal of Applied Sport Psychology*, 23(1), 76–92. <https://doi.org/10.1080/10413200.2010.525589>
- Krakowski, K., ve Ronconi, L. (2023). Compliance and accountability: Evidence from a field experiment in Argentina. <https://doi.org/10.18235/0004967>
- Kunter, M. (2015). Exploring the pay-what-you-want payment motivation. *Journal of Business Research*, 68(11), 2347–2357. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.03.044>
- Kwon, S. (2018). A relationship between personality and empathy in teenagers' school sports club participation. *Journal of Exercise Rehabilitation*, 14(5), 746–757. <https://doi.org/10.12965/jer.1836320.160>
- Laparidis, K., Παπαϊωάννου, Α., Vretakou, V., ve Morou, A. (2003). Motivational climate, beliefs about the bases of success, and sportsmanship behaviors of professional basketball athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 96(3 Suppl), 1141–1151. <https://doi.org/10.2466/pms.2003.96.3c.1141>
- Lémonie, Y., Light, R., ve Sarremejane, P. (2015). Teacher–student interaction, empathy and their influence on learning in swimming lessons. *Sport, Education and Society*, 21(8), 1249–1268. <https://doi.org/10.1080/13573322.2015.1005068>

- Li, J. (2023). The impact of engineering manpower's innovative behavior: Comprehending psychological capital as mediator variable. *International Journal of Science and Business*, 25(1), 93–105. <https://doi.org/10.58970/ijsb.2127>
- Li, J., Liu, X., Yin, X., Li, S., Guang-rong, W., Niu, X., ... Zhu, C. (2018). Transcranial direct current stimulation altered voluntary cooperative norms compliance under equal decision-making power. *Frontiers in Human Neuroscience*, 12, Article 265. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2018.00265>
- Liu, J., Yu, H., Cheung, W., Bleakney, A., ve Jan, Y. (2025). A systematic review of pathophysiological and psychosocial measures in adaptive sports and their implications for coaching practice. *Heliyon*, 11(2), e42081. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2025.e42081>
- López, L., ve Gutiérrez, D. (2013). The effects of a sport education season on empathy and assertiveness. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 20(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/17408989.2013.780592>
- Lu, F., Li, G., Hsu, E., ve Williams, L. (2010). Relationship between athletes' emotional intelligence and precompetitive anxiety. *Perceptual and Motor Skills*, 110(1), 323–338. <https://doi.org/10.2466/pms.110.1.323-338>
- Lukáč, P., ve Tamášová, V. (2022). The influence of sports leisure activities on the level of moral competence of high school students. *Acta Educationis Generalis*, 12(3), 13–26. <https://doi.org/10.2478/atd-2022-0021>
- Malete, L., Chow, G., ve Feltz, D. (2013). Influence of coaching efficacy and coaching competency on athlete-level moral variables in Botswana youth soccer. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(10), 2107–2119. <https://doi.org/10.1111/jasp.12164>
- Mármol, A., Martínez, B., Valenzuela, A., ve Sánchez, E. (2018). Perceived violence, sociomoral attitudes and behaviours in school contexts. *Journal of Human Sport and Exercise*, 13(1). <https://doi.org/10.14198/jhse.2018.131.14>
- Martin, E., Ewing, M., ve Gould, D. (2014). Social agents' influence on self-perceived good and bad behavior of American youth involved in sport: Developmental level, gender, and competitive level effects. *The Sport Psychologist*, 28(2), 111–123. <https://doi.org/10.1123/tsp.2013-0005>
- Mathner, R., Martin, C., Tatum, S., ve Chouti, D. (2010). The effects of a sportsmanship education program on the behavior of college intramural sports participants. *Recreational Sports Journal*, 34(2), 119–128. <https://doi.org/10.1123/rsj.34.2.119>
- Maximiano-Barreto, M., Fabrício, D., Luchesi, B., ve Chagas, M. (2020). Factors associated with levels of empathy among students and professionals in the health field: A systematic review. *Trends in Psychiatry and Psychotherapy*, 42(2), 207–215. <https://doi.org/10.1590/2237-6089-2019-0035>

- Mays, D., Luta, G., Walker, L., ve Tercyak, K. (2012). Exposure to peers who smoke moderates the association between sports participation and cigarette smoking behavior among non-white adolescents. *Addictive Behaviors*, 37(10), 1114–1121. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2012.05.012>
- McEwan, D. (2020). The effects of perceived teamwork on emergent states and satisfaction with performance among team sport athletes. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 9(1), 1–15. <https://doi.org/10.1037/spy0000166>
- Moore, C., Mayer, D., Chiang, F., Crossley, C., Karlesky, M., ve Birtch, T. (2019). Leaders matter morally: The role of ethical leadership in shaping employee moral cognition and misconduct. *Journal of Applied Psychology*, 104(1), 123–145. <https://doi.org/10.1037/apl0000341>
- Morali, S. (1994). *Takım sporlarında, takım birlikteliğinin ve dayanışmasının ölçülmesi* (Doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Murad, A., ve Khan, S. (2022). Role of mother's education in developing children's empathy. *Academic Journal of Social Sciences (AJSS)*, 6(3), 20–37. <https://doi.org/10.54692/ajss.2022.06031804>
- Murray, R., Sabiston, C., Doré, I., Bélanger, M., ve O'Loughlin, J. (2021). Association between pattern of team sport participation from adolescence to young adulthood and mental health. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 31(7), 1481–1488. <https://doi.org/10.1111/sms.13957>
- Mwenda, P., Rintaugu, E., ve Mwangi, F. (2023). Character changes related to sports participation and contextual factors among secondary school students. *European Journal of Sport Sciences*, 2(1), 23–33. <https://doi.org/10.24018/ejsport.2023.2.1.15>
- Natasha, I., ve Yustina, A. (2020). Causal relations between knowledge, norms, and tax: A study of gender differences on taxpayers. *Ekulibrium Jurnal Ilmiah Bidang Ilmu Ekonomi*, 15(1), 14. <https://doi.org/10.24269/ekulibrium.v15i1.2354>
- Newman, T., Ortega, R., Lower-Hoppe, L., ve Paluta, L. (2016). Informing priorities for coaching education: Perspectives from youth sport leaders. *International Journal of Sports Science ve Coaching*, 11(3), 436–445. <https://doi.org/10.1177/1747954116645207>
- Ngo, H., Huyen, N., ve Nguyen, H. (2025). The preschool educational environment and its impact on children's personality development. *Macrolinguistics and Microlinguistics*, 6(2), 63–73. <https://doi.org/10.21744/mami.v6n2.39>
- Okay, İ., ve Bal, F. (2021). İletişim teknolojileri ve değişen empati kavramı. *Humanistic Perspective*, 3(1), 195–208. <https://doi.org/10.47793/hp.873320>
- Ong, D. (2024). Developmental tasks of intermediate pupils: Input to an instructional design in MAPEH. *Diversitas Journal*, 9(3). <https://doi.org/10.48017/dj.v9i3.3019>

- Overgaauw, S., Rieffe, C., Broekhof, E., Crone, E., ve Güroğlu, B. (2017). Assessing empathy across childhood and adolescence: Validation of the Empathy Questionnaire for Children and Adolescents (EmQue-CA). *Frontiers in Psychology*, 8, Article 870. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00870>
- Özdemir, N., ve Şendir, M. (2020). The relationship between nurses' empathic tendencies, empathic skills, and individualized care perceptions. *Perspectives in Psychiatric Care*, 56(3), 732–737. <https://doi.org/10.1111/ppc.12489>
- Özden, A. (2023). Ses tonu ve duygular: Sembolik tüketime farklı bir bakış. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 14(2), 480–507. <https://doi.org/10.54688/ayd.1266371>
- Özsarı, A., Kara, M., Çetin, M., ve Kara, N. (2023). The relationship between sportsmanship and happiness: A research on martial arts athletes. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 6(1), 248–258. <https://doi.org/10.53353/atrss.1134462>
- Öztürk, A. (2021). The effect of nursing communication training on empathy and communication skills of nursing students: A quasi-experimental study. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26466/opus.888874>
- Öztürk, P., ve Duran, S. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin homofobik tutumu, empatik becerileri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 9(2), 207–215. <https://doi.org/10.31125/hunhemsire.1167331>
- Palo, V., Monacis, L., Carlucci, L., Tanucci, G., ve Sinatra, M. (2019). Self-control and aggressiveness as mediating factors between motivational orientations and sportpersonship. *Journal of Human Sport and Exercise*, 14(3). <https://doi.org/10.14198/jhse.2019.143.15>
- Pante, M., ve Gallardo, A. (2025). Aggression and sportsmanship among university intramural games athletes. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 9(4), 2338–2345. <https://doi.org/10.47772/ijriss.2025.90400175>
- Pehlivan, Z. (2004). Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49–53.
- Peralta, A., Rafailis, F., Paez, G., Vista, E., Rivera, F., ve Corcuera, J. (2024). Exploring the influence of sports on student-athletes' competitive mindsets during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Physical Education, Fitness and Sports*, 27–49. <https://doi.org/10.54392/ijpefs2423>
- Perry, J., Clough, P., Crust, L., Nabb, S., ve Nicholls, A. (2014). Development and validation of the Compliant and Principled Sportpersonship Scale. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 86(1), 71–80. <https://doi.org/10.1080/02701367.2014.980938>
- Pettersen, S., Adolfsen, F., ve Martinussen, M. (2021). Psychological factors and performance in women's football: A systematic review. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 32(S1), 161–175. <https://doi.org/10.1111/sms.14043>

- Pol, P., Kavussanu, M., ve Claessens, B. (2018). Moral functioning across training and competition in sport. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(2), 239–255. <https://doi.org/10.1080/1612197x.2018.1511623>
- Proios, M., Athanailidis, I., Proios, M., ve Fotis, M. (2013). Management of ethical problems in sport within the justice framework. *International Journal of Sport Management Recreation ve Tourism*, 11, 42–62. <https://doi.org/10.5199/ijsmart-1791-874x-11c>
- Proios, M., Doganis, G., ve Proios, M. (2006). Form of athletic exercise, school environment, and sex in development of high school students' sportsmanship. *Perceptual and Motor Skills*, 103(1), 99–106. <https://doi.org/10.2466/pms.103.1.99-106>
- Proios, M., ve Proios, I. (2017). The influence of religiosity on moral judgment in sport. *Social Sciences*, 6(1), Article 5. <https://doi.org/10.3390/socsci6010005>
- Purnomo, E., Aisyah, S., Hadjarati, H., Azis, A., Suardika, I., Jermaina, N., ... ve Gumilar, A. (2024). The coach's role in understanding the athletes' condition: Maximizing communication functions. *Retos*, 55, 543–551. <https://doi.org/10.47197/retos.v55.105991>
- Robertson, J., ve Constandt, B. (2021). Moral disengagement and sport integrity: Identifying and mitigating integrity breaches in sport management. *European Sport Management Quarterly*, 21(5), 714–730. <https://doi.org/10.1080/16184742.2021.1945122>
- Robles, M., Domínguez, B., Nogales, J., ve Fuentes-Guerra, F. (2021). The development of respect in young athletes: A systematic review and meta-analysis. *PLOS ONE*, 16(6), e0252643. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0252643>
- Ryska, T. (2003). Sportsmanship in young athletes: The role of competitiveness, motivational orientation, and perceived purposes of sport. *The Journal of Psychology*, 137(3), 273–293. <https://doi.org/10.1080/00223980309600614>
- Saeidi, S., Reza-Masouleh, S., Chehrzad, M., ve Leili, E. (2017). Empathy with patients compared between first and final year nursing students. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*, 27(1), 79–85. <https://doi.org/10.18869/acadpub.hnmj.27.1.79>
- Sağlam, Z., Masat, S., Erdoğan, T., Şener, A., ve Koç, Z. (2019). Factors affecting the empathic tendency levels and communication skills of the palliative care nurses. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8, 751–766. <https://doi.org/10.38079/igusabder.555440>
- Sepdanius, E., Shafie, M., Nor, M., Sidi, M., Sanuddin, N., Rifki, M., ... ve Afriani, R. (2024). Moderation of empathy in sport on athletes' education and performance: A systematic review. *Retos*, 59, 602–607. <https://doi.org/10.47197/retos.v59.108325>
- Sezen-Balçıklı, G. (2010). Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 1–10.

- Sezen-Balçıklı, G., ve Sezen, M. (2017). Professional sports and empathy: Relationship between professional futsal players' tendency toward empathy and fouls. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 73(1), 27–35. <https://doi.org/10.1515/pcssr-2017-0003>
- Shields, D., Funk, C., ve Bredemeier, B. (2015). Predictors of moral disengagement in sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(6), 646–658. <https://doi.org/10.1123/jsep.2015-0110>
- Sillero, J., Murillo-Moraño, J., Corredor-Corredor, D., Morente-Montero, Á., Branquinho, L., ve Crespo, J. (2023). Relationship between bullying and the type of physical activity practised by Spanish pre- and adolescents. *Children*, 10(12), 1888. <https://doi.org/10.3390/children10121888>
- Smith, K., Norman, G., ve Decety, J. (2017). The complexity of empathy during medical school training: Evidence for positive changes. *Medical Education*, 51(11), 1146–1159. <https://doi.org/10.1111/medu.13398>
- Smith, W. (2016). Communication, sportsmanship, and negotiating ethical conduct on the digital playing field. *Communication ve Sport*, 5(2), 160–185. <https://doi.org/10.1177/2167479515600199>
- Smoll, F., Cumming, S., ve Smith, R. (2011). Enhancing coach-parent relationships in youth sports: Increasing harmony and minimizing hassle. *International Journal of Sports Science ve Coaching*, 6(1), 13–26. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.6.1.13>
- Soygüden, A. (2019). Sporda yaşanan örnek etik davranışların toplumsal karakterin oluşmasına etkileri. *Helal ve Etik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 60–72.
- Spruit, A., Kavussanu, M., Smit, T., ve Ijntema, M. (2018). The relationship between moral climate of sports and the moral behavior of young athletes: A multilevel meta-anal
- Stanger, N., Kavussanu, M., McIntyre, D., ve Ring, C. (2016). Empathy inhibits aggression in competition: The role of provocation, emotion, and gender. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 38(1), 4–14. <https://doi.org/10.1123/jsep.2014-0332>
- Stanger, N., Kavussanu, M., McIntyre, D., ve Ring, C. (2016). Empathy inhibits aggression in competition: The role of provocation, emotion, and gender. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 38(1), 4–14. <https://doi.org/10.1123/jsep.2014-0332>
- Stanger, N., Kavussanu, M., ve Ring, C. (2012). Put yourself in their boots: Effects of empathy on emotion and aggression. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 34(2), 208–222. <https://doi.org/10.1123/jsep.34.2.208>
- Stanger, N., Kavussanu, M., ve Ring, C. (2012). Put yourself in their boots: Effects of empathy on emotion and aggression. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 34(2), 208–222. <https://doi.org/10.1123/jsep.34.2.208>

- Stanger, N., Kavussanu, M., ve Ring, C. (2016). Gender moderates the relationship between empathy and aggressiveness in sport: The mediating role of anger. *Journal of Applied Sport Psychology*, 29(1), 44–58. <https://doi.org/10.1080/10413200.2016.1196764>
- Stanger, N., Kavussanu, M., ve Ring, C. (2016). Gender moderates the relationship between empathy and aggressiveness in sport: The mediating role of anger. *Journal of Applied Sport Psychology*, 29(1), 44–58. <https://doi.org/10.1080/10413200.2016.1196764>
- Strode, J. (2024). Exercising empathy in the sport management classroom: The true flipped classroom. *Sport Management Education Journal*, 18(1), 79–82. <https://doi.org/10.1123/smej.2023-0022>
- Strode, J. (2024). Exercising empathy in the sport management classroom: The true flipped classroom. *Sport Management Education Journal*, 18(1), 79–82. <https://doi.org/10.1123/smej.2023-0022>
- Šukys, S., Tilindienė, I., Majauskienė, D., ve Karanauskienė, D. (2021). Moral identity and attitudes towards doping in sport: Whether perception of fair play matters. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11531. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111531>
- Šukys, S., Tilindienė, I., Majauskienė, D., ve Karanauskienė, D. (2021). Moral identity and attitudes towards doping in sport: Whether perception of fair play matters. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11531. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111531>
- Sulzer, S., Feinstein, N., ve Wendland, C. (2016). Assessing empathy development in medical education: A systematic review. *Medical Education*, 50(3), 300–310. <https://doi.org/10.1111/medu.12806>
- Sulzer, S., Feinstein, N., ve Wendland, C. (2016). Assessing empathy development in medical education: A systematic review. *Medical Education*, 50(3), 300–310. <https://doi.org/10.1111/medu.12806>
- Sze, J., Gyurak, A., Goodkind, M., ve Levenson, R. (2012). Greater emotional empathy and prosocial behavior in late life. *Emotion*, 12(5), 1129–1140. <https://doi.org/10.1037/a0025011>
- Sze, J., Gyurak, A., Goodkind, M., ve Levenson, R. (2012). Greater emotional empathy and prosocial behavior in late life. *Emotion*, 12(5), 1129–1140. <https://doi.org/10.1037/a0025011>
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Tabachnick, B., ve Fidell, L. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.

- Taştan, H. (2023). Investigation of the relationship between emotional intelligence and sportsmanship behavior levels of students participating in school sports. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 11(3), 397–410. <https://doi.org/10.17478/jegys.1348735>
- Taştan, H. (2023). Investigation of the relationship between emotional intelligence and sportsmanship behavior levels of students participating in school sports. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 11(3), 397–410. <https://doi.org/10.17478/jegys.1348735>
- Taylor, Z. E., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Eggum, N. D., ve Sulik, M. J. (2013). The relations of ego-resiliency and emotion socialization to the development of empathy and prosocial behavior across early childhood. *Emotion*, 13(5), 822–831. <https://doi.org/10.1037/a0032894>
- Taylor, Z., Eisenberg, N., Spinrad, T., Eggum, N., ve Sulik, M. (2013). The relations of ego-resiliency and emotion socialization to the development of empathy and prosocial behavior across early childhood. *Emotion*, 13(5), 822–831. <https://doi.org/10.1037/a0032894>
- Temel, A., Altun, M., Akdağcık, İ., ve Kangalgil, M. (2023). Investigation of secondary school students' sportsmanship behaviors in physical education and sports lesson. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(1), 105–116. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1187404>
- Temel, A., Altun, M., Akdağcık, İ., ve Kangalgil, M. (2023). Investigation of secondary school students' sportsmanship behaviors in physical education and sports lesson. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(2), 105–116. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1187404>
- TFF (2023). *Türkiye Futbol Federasyonu Amatör Futbol Ligleri Talimatı*. <https://www.tff.org>
- Timperio, A., van Stralen, M., Brug, J., Bere, E., Chinapaw, M., de Bourdeaudhuij, I., ... van der Velde, S. (2013). Direct and indirect associations between the family physical activity environment and sports participation among 10–12 year-old European children: Testing the ENRG framework in the ENERGY project. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(1), 15. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-15>
- Tiryaki, K. (2023). Examination of sportsmanship behaviours of physical education and sports course on students. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 6(4), 1119–1132. <https://doi.org/10.38021/asbid.1301828>
- Tong, L., Shinohara, R., Sugisawa, Y., Tanaka, E., Yato, Y., Yamakawa, N., ... Anme, T. (2012). Early development of empathy in toddlers: Effects of daily parent–child interaction and home-rearing environment. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(10), 2457–2478. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2012.00949.x>

- Topçu, Y. (2019). *Farklı statüdeki lise öğrencilerinin spor yapma alışkanlıkları, empatik eğilim ve iletişim becerilerinin incelenmesi*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Toy, A. (2023). Relationship between sportsmanlike behaviors and self-confidence of physical education and sports students within the scope of sports literacy. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 11(1), 170–174. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.11n.1p.170>
- Turan, M. (2025). Empathy and life satisfaction among adolescents in Türkiye: Examining mediating roles of resilience and self-esteem. *BMC Psychology*, 13(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02974-9>
- Turan, S., Alemdar, U., Cömert, E., Özcan, H., ve Osmanoğlu, K. (2022). Do self-efficacy and moral intelligence have a role in the formation of sportsmanship behavior?. *Asian Journal of Education and Training*, 8(4), 131–138. <https://doi.org/10.20448/edu.v8i4.4341>
- Turgeon, J., ve Bureau, J. (2022). Parental psychological distress and child maladjustment: Exploring the moderating role of sibling relationship quality. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 968985. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.968985>
- Tutkun, T. (2019). Examining and predicting ethnocultural empathy of preservice classroom teachers. *Universal Journal of Educational Research*, 7(4), 963–972. <https://doi.org/10.13189/ujer.2019.070407>
- Türkiye Futbol Federasyonu (TFF). (2023). *Amatör Futbol Ligleri Talimatı*. <https://www.tff.org>
- Vega-Díaz, M., ve González-García, H. (2024). Do parenting styles influence mental toughness and sportsmanship in young athletes? A structural equation modelling approach. *Journal of Human Kinetics*. <https://doi.org/10.5114/jhk/188541>
- Vila, G., González, J., Martín, J., Fuentes-Guerra, F., Martín, P., Sánchez, C., ... Miñano, M. (2016). Moral development in sports at school age: Towards a fair play behaviours typology expressed in the white card (tarjeta blanca) programme. *Movement ve Sport Sciences - Science ve Motricité*, 91(1), 21. <https://doi.org/10.3917/sm.091.0021>
- Vossen, H., Piotrowski, J., ve Valkenburg, P. (2015). Development of the adolescent measure of empathy and sympathy (AMES). *Personality and Individual Differences*, 74, 66–71. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.09.040>
- Vural, Ö. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin liderlik özellikleri ve empatik becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Wagers, K., ve Kiel, E. (2019). The influence of parenting and temperament on empathy development in toddlers. *Journal of Family Psychology*, 33(4), 391–400. <https://doi.org/10.1037/fam0000505>

- Wang, J., Yang, Q., Yu, X., ve Hu, L. (2024). Effects of adolescent empathy on emotional resilience: The mediating role of depression and self-efficacy and the moderating effect of social activities. *Behavioral Sciences*, 14(3), 228. <https://doi.org/10.3390/bs14030228>
- Wang, Q., Wang, L., Shi, M., Li, X., Liu, R., Liu, J., ... ve Wu, H. (2019). Empathy, burnout, life satisfaction, correlations and associated socio-demographic factors among Chinese undergraduate medical students: An exploratory cross-sectional study. *BMC Medical Education*, 19(1), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1788-3>
- Wen, D., Ma, X., Li, H., Liu, Z., Xian, B., ve Liu, Y. (2013). Empathy in Chinese medical students: Psychometric characteristics and differences by gender and year of medical education. *BMC Medical Education*, 13(1), 130. <https://doi.org/10.1186/1472-6920-13-130>
- Westberg, K., Stavros, C., Farrelly, F., ve Smith, A. (2020). Fan empathy as a response to athlete transgressions. *Sport Management Review*, 23(4), 719–735. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.09.007>
- Westerhof, G., ve Keyes, C. (2009). Mental illness and mental health: The two continua model across the lifespan. *Journal of Adult Development*, 17(2), 110–119. <https://doi.org/10.1007/s10804-009-9082-y>
- Wheeler, S. (2011). The significance of family culture for sports participation. *International Review for the Sociology of Sport*, 47(2), 235–252. <https://doi.org/10.1177/1012690211403196>
- White-Gosselin, C., Poulin, F., ve Denault, A. (2022). Trajectories of team and individual sports participation in childhood and links with internalizing problems. *Social Development*, 32(1), 348–364. <https://doi.org/10.1111/sode.12640>
- Wilson, K., Havighurst, S., Kehoe, C., ve Harley, A. (2016). Dads tuning in to kids: Preliminary evaluation of a fathers' parenting program. *Family Relations*, 65(4), 535–549. <https://doi.org/10.1111/fare.12216>
- Winter, R., Ward, A., Norman, R., ve Howick, J. (2023). A survey of clinical empathy training at UK medical schools. *BMC Medical Education*, 23(1), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03993-5>
- Woolrych, T., Eady, M., ve Green, C. (2020). Authentic empathy: A cultural basis for the development of empathy in children. *Journal of Humanistic Psychology*, 64(5), 954–973. <https://doi.org/10.1177/0022167820934222>
- Wu, Y. (2023). The role of empathy in peer relationships during childhood and adolescence. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 32(1), 48–53. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/32/20230615>
- Yan, Z., Zeng, X., Su, J., ve Zhang, X. (2021). The dark side of empathy: Meta-analysis evidence of the relationship between empathy and depression. *Psych Journal*, 10(5), 794–804. <https://doi.org/10.1002/pchj.482>

- Yang, D., ve Tu, C. (2020). Influence of college students' agreeableness on interpersonal relationships: Moderating role of empathy. *Education and Urban Society*, 53(4), 383–401. <https://doi.org/10.1177/0013124520928609>
- Yao, Z., ve Enright, R. (2022). A longitudinal analysis of social class and adolescent prosocial behaviour: A latent growth model approach. *International Journal of Social Psychology - Revista De Psicología Social*, 37(2), 242–270. <https://doi.org/10.1080/02134748.2022.2034292>
- Yarayan, Y., Yıldız, A., Gülşen, D., ve İlhan, L. (2020). Futbolculuk seviyesi prososyal ve antisosyal davranışların bir belirleyicisi midir? *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(2), 125–133. <https://doi.org/10.33689/spormetre.679950>
- Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 3–16.
- Yıldırım, S., ve Göral, K. (2023). Investigation of the relationship between the tactical skills used by football players and their maximum performance levels. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 25(3), 472–481. <https://doi.org/10.15314/tsed.1363117>
- Yıldız, L., Göksel, A., Togo, O., Şenel, E., Yaraş, A., Kızılet, T., ... ve Yıldız, M. (2024). What is the role of religious commitment between an extrovert personality and moral disengagement through prosocial/antisocial behaviours and moral identity? An investigation on student-athletes. *Religions*, 15(7), 759. <https://doi.org/10.3390/rel15070759>
- Yılmaz, T. (2023). Investigation of sportsmanship orientations of students studying at the faculty of sports sciences. *Shanlax International Journal of Education*, 11(S1-Oct), 153–158. <https://doi.org/10.34293/education.v11is1-oct.6690>
- Yi, K., Ming-yi, K., Li, D., Wang, Z., Bai, J., Xu, H., ... Ma, S. (2020). A multi-institutional and cross-sectional study on empathy in Chinese medical students: Differences by student cadre or not, future career preference, and father's education status. *BMC Medical Education*, 20(1), Article 1935. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-1935-x>
- Yılmaz, K., ve Temizkan, V. (2022). The effects of educational service quality and socio-cultural adaptation difficulties on international students' higher education satisfaction. *SAGE Open*, 12(1). <https://doi.org/10.1177/21582440221078316>
- Zanc, I., ve Lupu, I. (2009). Fair-play și înșelătorie în sport. *Palestrica of the Third Millennium Civilization and Sport*, 10(1), [sayfa numarası belirtilmemiş].
- Zebarjadi, N., Adler, E., Kluge, A., Jääskeläinen, I., Sams, M., ve Lévy, J. (2021). Rhythmic neural patterns during empathy to vicarious pain: Beyond the affective-cognitive empathy dichotomy. *Frontiers in Human Neuroscience*, 15, Article 708107. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2021.708107>

- Zhou, Y., Tan, S., Tan, G., Ng, M., Lim, K., Tan, L., ... Krishna, L. (2021). A systematic scoping review of approaches to teaching and assessing empathy in medicine. *BMC Medical Education*, 21(1), Article 2697. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-02697-6>
- Zor, S., ve Aktağ, I. (2022). Lisanslı olarak okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin sportmenlik yönelimi ve sporda saldırganlık-öfke düzeyleri. *The Journal of International Educational Sciences*, 32(32), 296–319. <https://doi.org/10.29228/inesjournal.64252>
- Zorza, J., Marino, J., ve Mesas, A. (2015). The influence of effortful control and empathy on perception of school climate. *European Journal of Psychology of Education*, 30(4), 457–472. <https://doi.org/10.1007/s10212-015-0261-x>



EKLER

EK 1. Katılımcı Bilgilendirme Formu

Sayın katılımcı,

Bu anket Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sinem ÇELİKKIRAN tarafından hazırlanan “**10-16 Yaş Grubu Futbolcuların Sportmenlik Davranışları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı yüksek lisans tezinin alan araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Toplanan veriler yalnızca araştırma amaçları için kullanılacak, kesinlikle hiçbir kurumla paylaşılmayacaktır. Bize vereceğiniz katkı bilimsel çalışmamız için son derece önemlidir. Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Sinem ÇELİKKIRAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serdar CEYHUN

(1) Yaşınız

.....

(2) Okul Türünüz

[] Devlet [] Özel

(3) Sınıfınız

.....

(4) Kaç yıldır spor yapıyorsunuz?

.....

(5) Kaç yıldır futbol oynuyorsunuz?

.....

(6) Annenizin eğitim düzeyi nedir?

.....

(7) Babanızın eğitim düzeyi nedir?

.....

(8) Annenizin mesleği nedir?

.....

(9) Babanızın mesleği nedir?

.....

(10) Annenizin spor geçmişi var mıdır?

[] Evet [] Hayır

(11) Babanızın spor geçmişi var mıdır?

[] Evet [] Hayır

***Çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız aşağıdaki kutucu X ile işaretleyiniz ve devam ediniz.**

[] **Kabul Ediyorum.**

EK 2. Anket Formları (ÇBSYÖ ve EEÖ)

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Beni Hiç Tanımlamı	Katılmıyor	Kararsızım	Katılıyorum	Beni Tamamen
1. Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.	1	2	3	4	5
2. Bir yenilgiden sonra rakip takım/rakibimin antrenörüyle tokalaşırım.	1	2	3	4	5
3. Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.	1	2	3	4	5
4. Galip geldiğinde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	1	2	3	4	5
5. Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	1	2	3	4	5
6. Hakem kurallarına uyarım.	1	2	3	4	5
7. Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	1	2	3	4	5
8. Yaptığım sporun kurallarına mutlaka uyarım.	1	2	3	4	5
9. Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı asla kaybetmem.	1	2	3	4	5
10. Hakemler dışında, resmi saha/maç görevlilerinin uyarılarını dinlerim.	1	2	3	4	5
11. Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden geleni yaparım.	1	2	3	4	5
12. Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	1	2	3	4	5
13. Eksiklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
14. Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
15. Antrenmanlarda elimden geleni yaparım.	1	2	3	4	5
16. Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	1	2	3	4	5
17. Eğer elimden gelirse haksız yere oyundan atılmak üzere oyunda kalması için hakemle konuşurum.	1	2	3	4	5
18. Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim.	1	2	3	4	5
19. Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
20. Rakibim spor malzemelerini unutmuş ise yedeklerini ona ödünç veririm.	1	2	3	4	5

SPOR ORTAMINDA EMPATİ ÖLÇEĞİ (SEM)	Hiçbir	Bazen	Genellikle	Her zaman
1. Maçta arkadaşım sakatlandığında ben de üzülürüm.	()	()	()	()
2. Antrenörümün el ve göz hareketlerinden benden ne istediğini anlayabilirim.	()	()	()	()
3. Takım arkadaşımın koşu temposuna göre ne yapacağını anlarım	()	()	()	()
4. Antrenörümün bana bakış tarzından, oyunumdan memnun olup olmadığını çıkarabilirim	()	()	()	()
5. Takım arkadaşlarımdan biri sayı yaptığında, kendim yapmış gibi sevinirim	()	()	()	()
6. Rakibin oynadığı alanlara bakarak zayıf ve kuvvetli yönlerini anlayabilirim.	()	()	()	()
7. Arkadaşım sayı kaçırdığı zaman, en az onun kadar üzülürüm.	()	()	()	()
8. Takım arkadaşım oyun sırasında bana baktığında, benimle ikili oyun oynamak istediğini anlarım.	()	()	()	()
9. Takım arkadaşım sakatlandığı zaman, hemen onun yanına giderim.	()	()	()	()
10. Rakibimin sahadaki duruşuna bakarak ne yapacağını anlarım.	()	()	()	()
11. Hakem, arkadaşıma ceza verdiğinde onun adına üzülürüm.	()	()	()	()
12. Rakibin yaptığı savunma ve hücum dizilişlerine göre oyuncularının özelliklerini bilirim	()	()	()	()
13. Rakibimin pası nereye vereceğini önceden tahmin edebilirim.	()	()	()	()
14. Rakibimin koşu temposuna göre ne yapacağını anlarım	()	()	()	()
15. Arkadaşımın hangi el ve ayağını kullandığına göre sahanın neresine gideceğini tahmin edebilirim.	()	()	()	()
16. Takım arkadaşımın el ve gözlerinden benden ne istediğini anlayabilirim.	()	()	()	()

EK 3. Etik Kurul Onayı



T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Onay Belgesi

TOPLANTI SAYISI
7

KARAR SAYISI
1

TOPLANTI TARİHİ
16.04.2025

Protokol No:	2025-SBB-0237
Araştırmanın Başlığı:	10-16 Yaş Grubu Futbolcuların Sportmenlik Davranışları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Proje Yürütücüsü:	Sinem ÇELİKKIRAN
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	20.03.2025

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 16.04.2025 tarihli ve 7 numaralı toplantıda 2025-SBB-0237 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

Başkan

Başkan yardımcısı

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

Belge Doğrulama Kodu: EM73MHA

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/bartın-universitesi-ebys>

Adres: Ağdacı Mahallesi Fakülte Caddesi No:54 Bartın



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Sinem ÇELİKKIRAN

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :

Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyet/Yayınlar :

Aldığı Ödüller :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler ve Kurs Belgeleri :

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-posta Adresi :

Tarih : 27.08.2025 (Tez Savunma Tarihi)

